

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ХРІНИК ЄВГЕН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 378:373.2.011.3-051:159.946.3-053.4

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ
МЕДІАКУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

012 – Дошкільна освіта

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Є. О. Хрiник

Науковий керівник: Ковшар Олена Вікторівна – доктор педагогічних наук,
професор

Кривий Ріг – 2023

АНОТАЦІЯ

Хріник Є. О. Підготовка майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії – 012 Дошкільна освіта. Криворізький державний педагогічний університет

У дисертації подано теоретичне узагальнення та нове наукове вирішення проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, обґрунтовано педагогічні умови щодо забезпечення процесу підготовки, розроблено діагностувальну модель, апробовано експериментальну методику підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, що надало можливість дійти висновків.

Мета дослідження – науково обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *уперше* визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку (усвідомлення майбутніми вихователями необхідності формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні медіакультури у дітей старшого дошкільного віку); сутність феномену «підготовленість майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку»; розроблено модель підготовки вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. Реалізація моделі передбачала поетапну (інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний, рефлексивно-оцінний) реалізацію визначених педагогічних умов; методологічних підходів (системного, діяльнісно-

креативний), принципів (принцип активності в діяльності; принцип фундаментальності освіти, моделювання майбутньої професійної діяльності вихователів ЗДО в освітньому процесі ЗВО, принцип освітньої рефлексії, принцип міжпредметних зв'язків в освітньому процесі), критерії підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку (організаційно-мотиваційного, когнітивно-діяльнісного, операційно-результативного), із відповідними показниками; схарактеризовано рівні (достатній, задовільний, низький) означеної підготовленості; описані засоби, форми, методи, які були задіяні в експериментальній роботі на кожному етапі. Подальшого розвитку набула методика професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Практична значущість дослідження полягає в розробленні й експериментальній апробації діагностувальної й експериментальної методик підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; розробленні елективного курсу «Медіакультура»; системи вправ, спрямованих на володіння медіакомпетентністю, медіакультурою, тренінгів, прес-конференцій тощо; доповненні змісту навчальних дисциплін: «Сучасні інформаційні технології та медіаосвіта», «Дитяча психологія», «Психологія», «Педагогіка дошкільна», «Література для дітей дошкільного віку», темами медіаспрямованості. Матеріали дослідження можуть бути використаними в педагогічних закладах вищої освіти викладачами фахових і психолого-педагогічних дисциплін, які здійснюють підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; вихователями закладів дошкільної освіти – для формування медіакультури дітей передшкільного віку; у процесі розроблення посібників, підручників для студентів і фахівців дошкільної освіти. Висновки дисертації можуть бути рекомендованими студентам на етапі написання курсових і магістерських робіт; викладачам закладів вищої і слухачами післядипломної освіти; аспірантам у процесі підготовки наукових статей, підручників, методичних рекомендацій тощо.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання, охарактеризовано методи роботи,

розкрито наукову новизну, практичну значущість дисертації, подано відомості щодо апробації та впровадження одержаних результатів, загальну кількість публікацій, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку»** проаналізовано стан дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, визначено сутність і структуру феномену «підготовленість майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку», уточнено поняття «медіаосвіта», «медіакультура», «медіакультура педагога-вихователя», обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Підготовленість майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку», як динамічний освітній процес у закладах вищої освіти, спрямований на формування в особистості професійно значущих знань, практичних умінь і навичок, професійних особистісних якостей, норм поведінки, що забезпечують її підготовленість до виконання майбутньої професійної діяльності за обраною спеціальністю.

Визначено педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, а саме: необхідність усвідомлення майбутніми вихователями значення формування медіакультури дошкільників; упровадження інтеграційних підходів у процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку; розвиток спеціальних умінь майбутніх вихователів у процесі формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

У другому розділі **«Експериментально-дослідна робота з підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку»** визначено критерії і показники, схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, розроблено й

апробовано діагностувальну й експериментальну методики, позиціоновано модель підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, яка обіймала мету, методологічні підходи, принципи, етапи, педагогічні умови, критерії, засоби, форми і методи та результати підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; подано результати констатувального і прикінцевого етапів дослідження.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка, професійно-педагогічна підготовка, фахова підготовка, підготовленість майбутніх вихователів, готовність, медіа, медіакультура, медіакультура вихователя, медіаосвіта, медіаграмотність дошкільника, медіазасіб, компетентність, професійна компетентність, медіакомпетентність, медіатехнологія, діти старшого дошкільного віку, розвиток мовлення дітей дошкільного віку, формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

ABSTRACT

Yevhen Hrynyk. Preparation of future educators for the formation of media culture in children of senior preschool age - Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy – 012 Preschool Education. Kryvyi Rih State Pedagogical University.

The dissertation presents a theoretical generalization and a new scientific solution to the problem of educating future educators to form media culture in senior preschool children, substantiates the pedagogical conditions for ensuring the educating process, develops a diagnostic model, and tests an experimental methodology for educating future educators to form media culture in senior preschool children, which made it possible to draw conclusions.

The purpose of the study is to scientifically substantiate and experimentally test the pedagogical conditions for educating future teachers of preschool education institutions to form the media culture of senior preschool children.

The scientific novelty of the study is that: for the first time, the pedagogical conditions for educating future teachers to form the media culture of senior preschool children are defined and scientifically substantiated (awareness of the need to form the media culture of senior preschool children by future teachers; ensuring interdisciplinary connections in the educating of future teachers to form the media culture of senior preschool children; availability of skills in the formation of media culture of senior preschool children). The realization of the model involved a phased (information and guidance, productive and active, creative and reproductive, reflective and evaluative), implementation of certain pedagogical conditions; methodological approaches (systemic, activity and creative), principles (principle of activity in activity; principle of fundamentalism of education, modelling future professional activity of preschool teachers in the educational process of higher education institutions, principle of educational reflection, principle of interdisciplinary connections in the educational process), criteria for the readiness of future teachers to form the methodology of professional educating of future teachers of preschool institutions (formative education, cognitive activity, operational effective) , with appropriate indicators; characterized educating levels sufficient, satisfactory, low); described tools, forms, methods used in experimental work during each phase. The methodology of professional educating of future teachers of preschool institutions was further developed.

The practical significance of the study lies in the development and experimental testing of diagnostic and experimental methods of educating future educators to form the media culture of senior preschool children; in the development of an elective course "Media Culture"; a system of exercises aimed at mastering media competence, media culture, trainings, press conferences, etc: "Modern Information Technologies and Media Education", "Child Psychology", "Preschool Pedagogy", "Literature for Preschool Children" with media-oriented topics. The materials of the research can be used in pedagogical institutions of higher education by teachers of professional and psychological and pedagogical disciplines who train future teachers of preschool education institutions; by teachers of preschool education institutions - to form the media culture of preschool children; in the process of developing manuals, textbooks for students and specialists in preschool education. The conclusions of the dissertation can

be recommended to students for writing term papers and master's theses; to teachers of higher education institutions and postgraduate students; to postgraduate students in the process of preparing scientific articles, textbooks, methodological recommendations, etc.

The introduction substantiates the relevance of the research topic, defines its object, subject, purpose, hypothesis, tasks, describes the methods of work, reveals the scientific novelty and practical significance of the dissertation, provides information on the testing and implementation of the results, the total number of publications, the structure and scope of the dissertation.

In the first chapter “Theoretical Foundations of Preparing Future Educators for the Formation of Media Culture in Senior Preschool Children” the state of research on the problem of preparing future educators of preschool educational institutions for the formation of media culture in senior preschool children is analysed, the essence and structure of the phenomenon “preparedness of future educators for the formation of media culture in senior preschool children” is defined, the concepts of “media education”, “media culture”, “media culture of the teacher-educator” are clarified, the pedagogical basis of the study is substantiated.

The article deals with the topic “Preparedness of future educators for the formation of media culture of senior preschool children” as a dynamic educational process in higher education institutions aimed at forming professionally relevant knowledge, practical skills, professional personal qualities, and behavioural norms in a personality that ensure their readiness to perform future professional activities in the chosen specialty.

The pedagogical conditions for educating future educators to form the media culture of senior preschool children are determined, namely: awareness of the need to form the media culture of senior preschool children by future educators; ensuring interdisciplinary links in the training of future educators to form the media culture of senior preschool children; availability of skills in the formation of media culture of senior preschool children.

The second chapter “Experimental and Research Work on Training Future Teachers to Form Media Culture in Senior Preschool Children” defines the criteria and

indicators, characterizes the levels of preparedness of future teachers of preschool educational institutions to form media culture in senior preschool children, develops and tests diagnostic and experimental methods, positions the model of training future teachers to form media culture in senior preschool children, which includes the following objectives, methods.

Key words: training, professional training, professional and pedagogical training, professional training, preparedness of future educators, readiness, media, media culture, media culture of the educator, media education, media literacy of preschoolers, media tool, competence, professional competence, media competence, media technology, children of older preschool age, children's speech development preschool age, formation of media culture in older preschool children.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:

Публікації в наукових фахових виданнях України

Хріник Є. О. Актуальні питання формування медіакультури майбутніх вихователів. *Збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. Вип. 44 Т. 3, 2021 С. 246–250.

Хріник Є. О. Аналіз готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. *Збірник «Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. Вип. 48 Т. 2, 2022 С. 260–265.

Хріник Є. О. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. *Збірник «Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді»* Вип. 26(2), 2022 С. 194–205.

Хріник Є. О. Проблематика формування медіакультури майбутніх вихователів. *Вісник науки та освіти : журнал*. 2023. Вип. 8(14). С. 821–830.

Тези, матеріали конференцій

Хріник Є. О. Теоретичні питання забезпечення наступності і перспективності освітньої діяльності закладів дошкільної та початкової освіти в контексті реформи нової української школи. *Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф.* (м. Кривий Ріг, 17-18 жовтня 2019 р.). Кривий Ріг, 2019. С. 188–190.

Ковшар О. В., Хріник Є. О. Загальний огляд та характеристика медіакультури в галузі дошкільної освіти. *Інновації у професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика : матеріали IV регіональної наук.-практ. конф.* (м. Нікополь, 14 травня 2021р.). Нікополь, 2021. С. 282–289.

Ковшар О. В., Хріник Є. О. Формування готовності майбутніх вчителів до гуманізації освітнього простору. *Гуманізація – найкоротший шлях до особистості : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф.* (м. Кременчук, 25 вересня 2020 р.). Кременчук, 2020. С. 27–31.

Хріник Є. О. Теоретично-методологічні засади формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. *Освіта і суспільство VI : збірник тез*, Чехія, 2021. С. 26–34.

Хріник Є. О. Підготовка майбутніх вихователів до формування медіакультури. *Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології»*. (м. Запоріжжя, 11–12 лютого 2022 р.). Запоріжжя, 2022. С. 97–101.

ЗМІСТ

ВСТУП	11
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	19
1.1. Феноменологія ключових понять дослідження.....	19
1.1.1. Професійно-педагогічна підготовка як наукова категорія.....	19
1.1.2. Проблема професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в теорії педагогіки вищої школи.....	34
1.2. Підготовка майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку як педагогічна проблема.....	51
1.3. Сутність і характеристика поняття «медіаосвіта».	55
1.3.1. Медіакультура як педагогічна проблема.....	55
1.3.2. Ретроспективний аналіз розвитку медіаосвіти дітей.....	68
1.4. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури дітей передшкільного віку.....	79
Висновки до першого розділу	92
Список використаних джерел до першого розділу	94
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	113
2.1. Стан підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.....	113
2.2. Модель підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.....	151
2.3. Експериментальна методика підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.....	163

2.4. Порівняльний аналіз результатів рівнів підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей передшкільного віку констатувального та формувального етапів експерименту.....	184
Висновки до другого розділу.....	200
Список використаних джерел до другого розділу.....	203
ВИСНОВКИ.....	208
ДОДАТКИ.....	212

ВСТУП

Актуальність дослідження. Процес реформування, що відбувається в політичній, ідеологічній та соціальній сферах, став поштовхом до модернізації системи вищої освіти України, який зумовлює, насамперед, якісну професійну підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні визначено шляхи удосконалення системи фахової підготовки майбутніх педагогічних працівників.

Актуальною проблемою підготовки сучасних педагогів є формування медіаграмотності, орієнтації в медіапросторі. Стрімкий хаотичний розвиток медіасередовища, активна інформатизація суспільства, розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій і поширення медійних загроз (маніпуляція людською свідомістю, розповсюдження фейкових повідомлень, виникнення залежності від сучасних медіа, висока вірогідність небезпечних знайомств у мережі, прояв агресії, насильства й жорстокості тощо) ставить перед освітою завдання розвитку медіаосвіти. Отже, проблема формування медіаосвіти в сучасному суспільстві є досить актуальною.

Задля цілеспрямованої підготовки особистості до входження в медіасередовище та формування медіакультури, безпечного користування ним необхідною є ґрунтовна підготовка сучасних педагогів.

Проблема медіаосвіти та формування медіакультури, вироблення медіаграмотності знайшла висвітлення в розвідках як вітчизняних науковців (К. Біницької, О. Волошенюк, А. Волошиної, А. Єрмоленко, В. Іванова, Т. Іванової, М. Коропатника, Л. Кульчинської, К. Левківського, І. Мицишин, О. Мороз, Л. Найдьонової, І. Носаченко, Г. Онкович, Л. Оршанського, С. Шумаєвої тощо), так і зарубіжних (А. Анджеєвської, С. Ауфенангера, Ю. Беднарека, В. Вебера, Я. Гайди, Р. К'юбі, А. Лепи, С. Мінкінен, Дж. Поттера, Б. Семенецького, Д. Семенецької, М. Танася, С. фон Файлітзен та ін.).

Входження особистості в медійне середовище відбувається ще в дошкільному віці, тому включення в медіаосвіту дітей дошкільного віку, формування медіакультури, – є одним із пріоритетних завдань закладу дошкільної освіти. Отже, сучасний вихователь має володіти відповідними професійними медіакомпетентностями.

Вітчизняними науковцями досліджувалися різні аспекти підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Проблеми формування фахової підготовки майбутніх вихователів висвітлено у дослідженнях: С. Балашової, Г. Кловак, Н. Лисенко, Г. Тарасенко (аспект готовності майбутніх вихователів до проведення експериментальної роботи); З. Борисової, І. Дичківської, К. Шапаренко (процес формування професійної компетентності майбутніх вихователів); Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богініч, А. Богущ, О. Кононко, Т. Поніманської (процес формування дослідницьких умінь); О. Денисової, Г. Косаревої, О. Мартинчук (готовність майбутніх вихователів до здійснення освітньої діяльності в інклюзивних групах); Н. Гавриш, О. Коваленко, Л. Козак, Ю. Косенко (визначення умов готовності майбутніх вихователів до здійснення інноваційної професійної діяльності); Н. Левінець, Л. Лохвицької, А. Циплюк (аспект готовності майбутніх вихователів до організації здоров'язбережувального середовища закладу дошкільної освіти); І. Беха, К. Крутій (організація освітньо-розвивального середовища при підготовці майбутніх вихователів ЗДО) та ін.

Особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку досліджено у працях таких вітчизняних дослідників: А. Богуща, О. Ковшар, К. Крутія, Т. Лесіна, Н. Луцана, О. Савченко, Т. Степанова, Н. Шиліної та ін.

Проблема підготовки майбутніх вихователів ЗДО до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку не була предметом окремого наукового дослідження.

Проаналізувавши результати наукових досліджень і сучасних практик підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, ми виокремили низку суперечностей між:

– підвищенням вимог до професійних компетентностей вихователів закладів дошкільної освіти, передбачених базовим стандартом і реальним станом їхньої підготовки до професійної діяльності;

– необхідністю удосконалення якості професійної підготовки майбутніх вихователів та недостатньою кількістю методичного забезпечення освітнього процесу;

– професійною підготовкою майбутніх вихователів ЗДО до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку та необхідністю розроблення системи методів і форм процесу навчання.

Отже, теоретична та практична значущість проблеми дослідження, визначення суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної праці «Підготовка майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку».

Дисертаційна робота виконана відповідно до наукової теми кафедри дошкільної освіти «Формування фасилітаційної компетентності у майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі фахової підготовки» (№ 0119U002027).

Тему дисертації затверджено вченою радою Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 5 від 09 грудня 2021 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Відповідно до поставленої мети дослідження було визначено такі **завдання:**

1. Науково обґрунтувати сутність і структуру феномену «підготовленість майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку»; уточнити поняття «медіаосвіта», «медіакультура», «медіакультура дітей дошкільного віку».

2. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні підготовленості

майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

3. Визначити й науково обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

4. Розробити й апробувати модель та експериментальну методику підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у закладах фахової перед вищої освіти.

Предмет дослідження – зміст і методика підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження: підготовка майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови:

– усвідомлення майбутніми вихователями необхідності формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку;

– забезпечення міждисциплінарних зв’язків у підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку;

– наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Для розв’язання завдань дослідження використано комплекс **методів педагогічного дослідження:**

теоретичні – аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури з теми наукового дослідження для розкриття основних положень підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, обґрунтування педагогічних умов щодо підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування

медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; інтерпретація теорій і методик, які надали змогу систематизувати теоретичні напрацювання з теми дослідження, визначити сутність поняття «підготовленість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку», розробити модель підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку;

емпіричні – анкетування, бесіди, тестування, педагогічні спостереження, аналіз творчих робіт, усні та письмові відповіді респондентів – для визначення рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку; педагогічний експеримент у поєднанні констатувального, формувального та прикінцевого етапів – для перевірки ефективності експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку;

статистичні – кількісна та якісна обробка результатів педагогічного експерименту (λ -критерій Колмогорова-Смирнова) – застосовано для визначення рівня достовірності даних, які отримано в процесі експериментального дослідження щодо підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

База дослідження. Дослідно-експериментальну роботу здійснено на базі Комунального закладу «Нікопольський фаховий коледж» Дніпропетровської обласної ради», Білоцерківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу, Відокремленого структурного підрозділу «Дубенський педагогічний фаховий коледж Рівненського державного гуманітарного університету».

Експериментальним дослідженням було охоплено 110 майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *уперше* визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку (усвідомлення майбутніми вихователями необхідності формування медіакультури дітей старшого

дошкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні медіакультури у дітей старшого дошкільного віку); сутність феномену «підготовленість майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку»; розроблено модель підготовки вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку. Реалізація моделі передбачала поетапну (інформаційно-настановний, продуктивно-діяльнісний, креативно-відтворювальний, рефлексивно-оцінний) реалізацію визначених педагогічних умов; методологічних підходів (системного, діялісно-креативного), принципів (принцип активності в діяльності; принцип фундаментальності освіти, моделювання майбутньої професійної діяльності вихователів ЗДО в освітньому процесі ЗВО, принцип освітньої рефлексії, принцип міжпредметних зв'язків в освітньому процесі), критерії підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку (організаційно-мотиваційного, когнітивно-діялісного, операційно-результативного), із відповідними показниками; схарактеризовано рівні (достатній, задовільний, низький) означеної підготовленості; описані засоби, форми, методи, які були задіяні в експериментальній роботі на кожному етапі. Подальшого розвитку набула методика професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Практична значущість дослідження полягає в розробленні й експериментальній апробації діагностувальної та експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; елективного курсу «Медіакультура»; системи практико-орієнтованих вправ і завдань, спрямованих на оволодіння медіакомпетентністю та медіакультурою; доповненні змісту навчальних дисциплін: «Сучасні інформаційні технології та медіаосвіта», «Дитяча психологія», «Психологія», «Педагогіка дошкільна», «Література для дітей дошкільного віку», тематикою медіаспрямованості. Матеріали дослідження можуть бути використаними

викладачами фахових і психолого-педагогічних дисциплін, які здійснюють підготовку майбутніх вихователів ЗДО в педагогічних закладах вищої освіти; вихователями-практиками закладів дошкільної освіти – для формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку; у процесі розроблення підручників і методичних посібників, для здобувачів освіти майбутніх фахівців дошкільної освіти. Висновки дисертації стануть цінним методичним матеріалом для здобувачів освіти на етапі написання курсових і магістерських робіт; викладачам закладів вищої та фахової передвищої освіти, слухачам післядипломної освіти; аспірантам і докторантам у процесі написання наукових статей, монографій, підручників, навчально-методичних рекомендацій.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів фахової передвищої освіти (додатки I, І).

Достовірність результатів дослідження окреслено положенням про цілісність особистості, результатами психолого-педагогічної науки, доцільним та ефективним поєднанням комплексу теоретичних і емпіричних методів наукового дослідження, відповідним його меті, завданням, предмету та гіпотезі; порівняльним аналізом одержаних даних унаслідок використання різноманітних методів дослідження, що мають репрезентативний характер.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки і результати дослідження викладено на міжнародних, усеукраїнських та регіональних конференціях: *Міжнародних науково-практичних конференціях «Освіта і суспільство VI»* (Чехія, 2021 р.); *«Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології»* (м. Запоріжжя, 11-12 лютого 2022 р.); *II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації»* (м. Кривий Ріг, 17-18 жовтня 2019 р.); *II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Гуманізація – найкоротший шлях до особистості»* (м. Кременчук, 25 вересня 2020 р.); *III регіональній науково-практичній конференції «Інновації у професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика»* (м. Нікополь, 31 травня 2020 р.)

Основні результати дослідження викладено у 6 одноосібних публікаціях автора, із них 3 статей у фахових виданнях України, 1 – в зарубіжному науковому періодичному виданні, 3 – апробаційного характеру.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел до кожного розділу, додатків. Основний зміст дисертаційної праці викладено на 213 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 8 рисунків, що обіймають 14 сторінок основного тексту, 13 додатків викладено на 24 сторінках. Список використаних джерел містить 239 найменувань. Повний обсяг дисертації – 237 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Феноменологія ключових понять дослідження

1.1.1. Професійно-педагогічна підготовка як наукова категорія.

Особливості професійної підготовки педагогічних працівників, згідно з сучасними вимогами вищої освіти, окреслено науковцями (А. Алексюк [4], Г. Беленька [8], І. Бех [7], А. Богуш [20], О. Богініч [16], І. Богданова [14], В. Бондар [23], Н. Кічук [70], О. Лігум [94] та ін.) як один із найважливіших чинників, який надає змогу сформувати у фахівця готовність до творення змін та усвідомлення позитивної суспільної динаміки.

Проблему підготовки майбутніх фахівців у галузі вищої школи досліджено багатьма науковцями в різних вимірах, а саме: концептуальні положення оновлення змісту вищої освіти (А. Алексюк, В. Андрущенко, І. Зязюн, Е. Карпова, Н. Кічук, В. Кремень, З. Курлянд, Н. Ничкало, В. Огнев'юк та ін.); теоретико-методичні засади фахової підготовки педагогічних працівників різного профілю (А. Богуш, О. Дубасенюк, Е. Карпова, І. Княжева, Т. Койчева, Л. Кондрашова, С. Литвиненко, В. Лозова, В. Луговий, Р. Пріма, С. Рябушко, Т. Танько, В. Семиченко, О. Семеног, Р. Хмелюк, Л. Хомич, Г. Яворська та ін.); професійна підготовка майбутніх педагогів у сфері дошкільної освіти й набуття основ професійної педагогічної майстерності (Н. Гавриш, Н. Грама, Н. Голота, Т. Жаровцева, Е. Карпова, І. Княжева, О. Ковшар, Т. Котик, Т. Лесіна, Н. Лисенко, О. Листопад, В. Логінова, Б. Муссі, В. Нестеренко, Л. Поздняк, Т. Поніманська, Т. Савінська, Л. Семушина, Т. Степанова та ін.); формування мовно-літературної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти (І. Дерік, Н. Жмаєва, Е. Ларіна, Л. Казанцева, О. Ковтун,

О. Копусь, Т. Корольова, Н. Луцан, Р. Мартинова, М. Оліяр, М. Пентиліюк, О. Попова, Ю. Руденко, О. Трифонова, І. Хом'як та ін.) тощо.

У законі України «Про вищу освіту» поняття професійної підготовки визначається як процес і результат оволодіння сукупністю знань, умінь, навичок, ключових фахових компетентностей, передбачених освітньо-професійними, освітньо-науковими програмами [58].

Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки оновлення змісту професійної підготовки майбутніх вихователів окреслено як одне із пріоритетних завдань модернізації сучасної освіти та визначено провідним принципом у сфері державної освітньої політики.

Кінцевими результатами впровадження Національної стратегії розвитку є:

– оновлення змісту системи освіти для підготовки нового покоління відповідно до викликів сучасності, який забезпечуватиме реалізацію функції якісної освіти, передового загальноцивілізованого розвитку особистості, що стає провідним механізмом відтворення суспільного інтелекту, науки і культури;

– процес підготовки та виховання педагогічних працівників, які здатні використовувати сучасні інноваційні підходи при організації освітнього процесу, на засадах принципу дитиноцентризму, постійного, безперервного, професійного самовдосконалення [103, с. 400].

Виходячи з викладеного вище, можемо дійти висновку, що впровадження вимог і завдань професійної освіти, які зорієнтовані на перспективу, залежать від рівня фахової підготовки майбутніх вихователів і професійних якостей педагогічних кадрів нової генерації [44, с. 132–136].

Ураховуючи важливість проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, яка обґрунтована в нормативних документах, вважаємо за необхідне з'ясувати сутність ключових понять: «підготовка», «професійна підготовка», «готовність» у наукових джерелах.

У Великому тлумачному словнику з сучасної української мови поняття «підготовка» трактується як процес запасу знань, навичок, досвіду набутого в процесі навчання чи практичної діяльності [157, с. 767].

За тлумаченням Г. Беленької, «професійна підготовка» визначається як сукупність знань, умінь, навичок, спеціальних якостей особистості та норм поведінки, які реалізують можливість успішної трудової діяльності відповідно до обраної професії [9, с. 262].

З іншого боку, професійна підготовка виступає як комплекс організаційних і педагогічних заходів, що забезпечують процес формування професійної спрямованості та професійної готовності особистості до діяльності, відповідно до набутих знань, умінь та навичок. [178, с.1600]

За переконаннями В. Сластьоніна, поняття «професійна підготовка» розглядається як цілісний процес, який практично спрямований на досягнення поставленої мети та завдань задля формування в майбутнього педагога необхідних професійно-педагогічних умінь і навичок, якостей та цінностей особистості [193, с. 76–84].

За визначенням В. Сергєєвої, поняття «ефективна професійна підготовка» визначається як комплекс педагогічних і управлінських умінь, які передбачають реалізацію знань з педагогіки, психології, основ наукового управління на практиці, застосування передового педагогічного досвіду, опанування методами психолого-педагогічного й соціального дослідження. [150, с. 323–329].

Погоджуємось із твердженням О. Богініч про те, що ключовим завданням сучасної вищої освіти є підготовка фахівців такого рівня якості, які б були спроможними вчасно реагувати на виклики суспільства, впроваджувати швидкоплинні зміни у професійну діяльність, постійно самовдосконалювати знання і навички та збагачувати власний педагогічний досвід [18].

Розглянемо сутність поняття «підготовка», яке трактується у тлумачних словниках, як-от: «сукупність знань, здобутих ким-небудь у процесі діяльності» [170, с. 274]; «підготувати» – «зробити комплекс завдань для влаштування й

організації чого-небудь; навчити, надати необхідні знання для кого-небудь» [129, с. 213]; «сформувати та збагатити настанови, знання і вміння, які необхідні індивіду для виконання поставлених специфічних завдань» [69]; «надавати необхідний фонд знань і професійних навичок, передавати власний досвід у процесі трудової діяльності» [135, с. 127]; «набуття необхідного досвіду в процесі навчання» [96, с. 86]. Передача досвіду додає практичної значущості набутих знанням, умінням, навичкам, удосконалює та гармонізує професійну підготовку й самореалізацію людини у здійсненні трудової діяльності [140, с. 371].

Н. Ничкало в наукових напрацюваннях феномен поняття «підготовка» розглядає у двох площинах, по-перше, як спеціально організований процес навчання, із формуванням готовності особистості до виконання поставлених завдань; по-друге, як система, під якою розуміється наявність комплексу набутих компетенцій, знань, умінь, навичок, що необхідні для успішного й ефективного виконання визначених завдань [164, с. 67]. Авторка правомірно наголошує, що ключовим і пріоритетним завданням сучасної професійної освіти є процес підготовки кваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців із високим рівнем знань, умінь, навичок, які повністю відповідають науково-технічному прогресу й ринку праці, виховання усвідомлених і соціально-активних членів сучасного соціуму, формування у них творчого, креативного мислення, наукового світосприйняття, національної свідомості, кращих рис людських якостей [164, с. 68].

С. Литвиненко стверджує, що педагогічна підготовка кваліфікованих фахівців у закладі вищої освіти не тільки зумовлює професійне зростання та становлення здобувачів освіти, але й виконує комплекс орієнтаційних, розвивальних, теоретичних, методологічних і діяльнісних функцій, які уможливають опанування методами теоретичного аналізу майбутнім педагогом [92, с. 51]. Дослідниця наголошує, що сприяння формуванню необхідних умінь і навичок у майбутніх фахівців розкриває сутність, природу походження, закономірність педагогічного процесу й забезпечує усвідомлення різноманітності

педагогічних явищ, інтеграції внутрішніх зв'язків і можливості прогнозування їх розвитку [92, с. 51].

Проаналізувавши тлумачні джерела, ми виокремили такі трактування поняття «професійна підготовка» [140, с. 371], яке визначається як: «підготовка молодого покоління до трудової діяльності, завданням якої постає забезпечення молоді якісним рівнем професійної кваліфікації, яка дозволить майбутньому фахівцю ефективно виконувати посадові обов'язки» [119, с. 167]; «формування готовності людини до опанування будь-якої професії та якісного виконання професійних обов'язків на високому рівні» [170, с. 552]; «система спеціальних знань, умінь, навичок, якостей особистості, професійного трудового досвіду та норм поведінки, яка забезпечує успішне виконання посадових обов'язків відповідно до обраної спеціальності» [25, с. 116]; «процес навчання та професійного становлення здійснюється на базі закладів вищої освіти, курсах підвищення кваліфікації тощо» [174, с. 873].

Розглянемо наукові трактування вчених стосовно дефініції «професійна підготовка». Так, Н. Лаврентьева подає процес підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності у вимірі «тришарової моделі». Перший шар, який визначено «ядром» моделі, є процесом засвоєння різних технік і технологій майбутньої професійної діяльності. Другий шар, за переконанням дослідниці, створює соціально-психологічне середовище, в якому відбувається ця професійна діяльність. Третій шар моделі, розглядає етичні, естетичні, екологічні аспекти, що зумовлюють виконання певних професійних зобов'язань [140, с. 372]. На думку авторки, мета професійної освіти – це усвідомлення здобувачем освіти усіх рівнів «тришарової» моделі, а метою професійної підготовки майбутнього фахівця є засвоєння «ядра» моделі, тобто конкретної технології трудової діяльності.

За твердженням Т. Танько, поняття «професійна підготовка» розглядається через упровадження системи організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування професійної свідомості в особистості, необхідних спеціальних знань, навичок, умінь [168, с. 24].

На думку Е. Карпової і В. Нестеренко, професійна підготовка – динамічний освітній процес, кінцева мета – формування професійних знань, умінь і навичок у майбутнього спеціаліста, які забезпечують його психологічну готовність і компетентність до виконання посадових обов'язків [3, с. 38]. Поряд з цим, професійна підготовка також розглядається як процес оволодіння суб'єктом навчання – здобувачем освіти – теоретичними та практичними знаннями з певної сфери діяльності [3, с. 39].

За переконанням Л. Боднар, «професійна підготовка» розглядається як процес професійної спрямованості педагогічних працівників; як система їх професійних теоретичних і практичних знань, необхідних для розв'язання педагогічних проблем і завдань, незалежно від їх результативності» [21].

Кінцевим результатом формування професійної підготовки В. Семиченко убачає у формуванні професійної готовності. За переконанням дослідниці, основоположними компонентами профільної підготовки є набуті спеціальні професійні знання, вміння і навички, завдяки яким відбувається процес готовності особистості до здійснення професійної діяльності [149, с. 60].

Погоджуємось із твердженням, що професійні знання, вміння і навички набуваються здобувачами освіти саме завдяки процесу готовності [140, с. 372], оскільки готовність виступає як результат набутих спеціальних знань, умінь і навичок [140, с. 372]. Слушною вважаємо думку В. Корнешук, яка розглядає професійну підготовку в контексті педагогічного процесу на базі закладів вищої освіти, який спрямований на оволодіння особистістю професійно-значущими знаннями, практичними уміннями та навичками майбутньої професійної діяльності, а також професійно необхідних якостей, які відповідають освітньо-кваліфікаційним характеристикам [82, с. 148].

За концепцією О. Ташкова, професійна підготовка визначена як процес опанування майбутнім фахівцем необхідною сукупністю знань, умінь і навичок задля успішної реалізації професійного становлення [67, с. 154] За словами автора, професійна підготовка майбутніх фахівців має орієнтуватися на встановлені

державою вимоги, які висуваються до якості підготовки кваліфікованих кадрів, що забезпечать функціонування сучасної системи виробництва й управління [67, с. 156]. Метою й результатом професійної кваліфікованої підготовки, за переконанням О. Ташкова, є вияв самостійності людини як висококваліфікованого професіонала, готового до включення в системну виробничу діяльність, що вимагає володіння певним знаннями, уміннями й навичками [67, с. 154]. У процесі професійної підготовки зростання особистості як фахівця відбувається через набуття особистісних якостей (властивостей) у поєднанні з опанованими знаннями, вміннями та навичками. Зауважимо, що в усіх твердженнях науковці насамперед виокремлюють процес набуття майбутнім фахівцем знань, умінь і навичок та розвитку професійних якостей особистості [67, с. 155].

На основі зазначеного вище поняття «професійна підготовка» розглядаємо як динамічний освітній процес, який відбувається в закладах вищої освіти, що спрямований на формування професійно значущих і практичних знань, умінь і навичок особистості, певних професійних якостей, норм поведінки, які забезпечують готовність особистості до виконання майбутніх посадових обов'язків згідно з обраною спеціальністю [127; 198].

Якщо розглядати поняття «професійна підготовка» як процес до здійснення педагогічної діяльності, вважаємо за доцільне використання терміна «професійно-педагогічна підготовка» [140, с. 372], яка в наукових джерелах трактується в кількох аспектах, а саме: як освітній процес, який відбувається в педагогічних закладах освіти, результатом якого є формування й розвиток навичок професійного становлення майбутнього педагога» [110, с. 223]; як система організаційно-педагогічних заходів, які забезпечують формування особистісного професійного зростання в процесі здійснення педагогічної діяльності.

За твердженням дослідника І. Підласого, професійно-педагогічна підготовка тлумачиться як система дій, спрямованих на набуття професійних якостей, та процес готовності до виконання поставлених професійних завдань. Процес підготовленості до цього виду діяльності вимагає виконання цілеспрямованих дій задля оволодіння

майбутніми педагогами певними професійними педагогічними якостями [191, с. 178]. Отже, робимо такий висновок, що науковці не одностайні у трактуваннях понять «процес підготовки майбутніх фахівців» і «результат підготовки майбутніх фахівців». В одній площині, за переконаннями дослідників, результатом підготовки майбутніх фахівців є процес готовності, в іншій – поняття «підготовленість», яке розглядається як споріднене.

Процес підготовки майбутніх вихователів у ЗВО – це складна й багатогранна діяльність їхньої підготовки до професії. Задля з'ясування змістових характеристик поняття «готовність» проаналізуємо дефініції, які подані у словниках і наукових педагогічних працях.

Зокрема, у сучасному «Тлумачному словнику української мови» досліджуване поняття визначається як: «...1) ...процес підготовки до чого-небудь; 2) ... виявлення бажання зробити що-небудь... 3) ... Який вже набув досвіду, досяг високої результативності та професійної майстерності» [29, с. 194].

У «Психологічному словнику» готовність розглядається як стан активізації психофізіологічних систем людини, які забезпечують ефективне виконання певних цілеспрямованих дій. Цей стан особистості, дозволяє їй активно й успішно адаптуватися до трудового середовища, динамічно зростати в професійному становленні [156].

Сучасна психологія демонструє широку зацікавленість у дослідженні феномену готовності. Науковці тлумачуть поняття «готовність» по-різному: як сукупність певних здібностей (С. Рубінштейн [125]); як показник саморегуляції й адаптації на певних етапах і рівнях функціонування психічних процесів, які окреслюють поведінкову реакцію особистості у площинах фізіології, психіки, соціальної поведінки (М. Дяченко [31], Л. Кандибович [126] та ін.); як процес налаштованості особистості на поведінку, установку активних і доцільних дій (В. Крутецький [30]); як процес переконань, поглядів, мотивів, почуттів, вольових та інтелектуальних якостей, знань, навичок, умінь, настанов особистості (С. Максименко [100]); як процес мотиваційних, пізнавальних, емоційних та

вольових якостей особистості, загальний психологічний стан якої забезпечує актуалізацію певних можливостей, спрямовує особистість до виконання певних дій (Т. Гуцан [46], І. Головінський [38] та ін.); як характеристику особистості, яка виявляє спеціальні й загальні здібності, потребу в постійному професійному, комунікативному, проєктному самовдосконаленню (О. Власова [31], Л. Кандилович [99], С. Максименко [100], В. Моляко [115]); як установка особистості (Д. Узнадзе [71]); синтез якостей особистості та її цілеспрямований вияв (В. Крутецький [77], Л. Кандилович [99], М. Котик [83]); як якість особистості, що охоплює комплекс спеціальних знань, умінь, навичок і налаштування на певні дії (Р. Санжаєва [22], Д. Узнадзе [71] та ін.); як стан особистості (В. Давидов [118], Н. Левітов [151], А. Понукалін [160]); як умова здійснення діяльності (М. Дяченко [31]); як рівень особистісного орієнтування (В. Ядов [26]).

Готовність особистості до певного виду діяльності можна розглядати як наявність у неї індивідуальних якостей, певних теоретичних знань і практичних умінь і навичок, які дозволять успішно виконувати поставлені завдання та функціональні обов'язки.

С. Рубінштейн трактує «готовність» як систему здібностей, що мають різні властивості й характеристика особистості, де здібність виступає як загальна категорія щодо цих властивостей і характеристик. За його переконанням, однією з головних передумов є реалізація потреб особистості та її готовність до виконання конкретних дій, яку наука психологія окреслює поняттям «настанову». Психологи розглядають «настанову» як стан готовності до виконання певних дій, які спрямовані на задоволення потреб особистості й зумовлюють конкретні якості поведінки, спричинені дією впливу зовнішнього середовища, спрямовують її діяльність, активізуючи для цього психічні ресурси. Настанова апелює до застосування алгоритму майбутніх дій особистості, завдяки чому визначається майбутня її поведінка [32].

На думку Д. Узнадзе, поняття «готовність» є суттєвою ознакою установки (настанови), яка виявляється в поведінкових реакціях суб'єкта [114]. Погоджуємося

з переконанням психолога К. Платонова, який стверджує, що професійна готовність майбутнього фахівця – це суб'єктивний стан, при якому особа вважається соціально зрілою та здатною до виконання певної професійної діяльності, до якої вона виявляє бажання [184]. Більшість дослідників, які вивчали проблему готовності, тлумачать її як системний показник якісної підготовки. Відтак, можемо стверджувати, що готовність тісно пов'язана з процесом становлення особистості, яка має певний життєвий досвід і морально готова до майбутньої професійної діяльності.

Під теоретичної готовністю до діяльності науковці розглядають сукупність професійних знань, мотивів особистості. Практична готовність багатьма дослідниками вивчається в сукупності з теоретичною. При цьому наголошується, що для виникнення практичної готовності необхідна певна сукупність знань, умінь і навичок самостійної роботи, пошуку систематизації й задоволення інтересу, який виникає.

Готовність розглядається А. Понукаліним залежно від діяльності особистості, від ставлення до умов зазначеної діяльності, як багаторівневе, сформоване, особистісне новоутворення, що має певне значення для розвитку особистості [160]. Н. Левітов, вказуючи на основу мотивів і потреб у діяльності, також вказує на взаємозв'язок готовності й позитивного ставлення особистості до діяльності [151].

Багато авторів правомірно вважають готовність фундаментальною умовою й необхідною передумовою виконання будь-якої діяльності [31]. С. Беловолова, Р. Орлова готовність визначають як активно-дієвий стан особистості, що відображає зміст майбутнього завдання й умову майбутнього його виконання. Автори протиставляють готовність як психічний стан і як якість особистості [154].

І. Шалаєв вважає, що готовність відображає цілісний стан особистості, який включає не тільки наявність здібностей і якостей, необхідних для майбутньої діяльності, а й ставлення до неї, що має послідовний вияв у потребах, бажаннях, мотивах [123], відповідно науковець визнає мотиваційний компонент важливим у процесі формування готовності.

І. Головінський у своїх дослідженнях поняття «готовність» розглядає як систему якостей особистості, як-от: мотиваційні, пізнавальні, емоційні та вольові. Завдяки цим якостям, обстоює позицію науковець, загальний психологічний стан особистості забезпечує мобілізацію можливостей, які спрямовані на виконання певних дій [38].

Готовність, як одну з трьох головних суб'єктивних характеристик педагога, стала предметом уваги І. Зимньою, яка вважає, що тільки повне співвіднесення відповідності індивідуально-особистісних якостей педагогічній діяльності (співвіднесення придатності, готовності, включення) забезпечують найбільшу її ефективність [25]. Дослідниця трактує термін «готовність» як складне й цілеспрямоване відображення особистості, що охоплює новоутворення мотиваційного, психічного й характерологічного спрямування [171].

Зважаючи на той факт, що категорія готовність активно вивчається в контексті підготовки майбутніх фахівців різного фаху до професійної діяльності, зокрема у порівнянні саме з процесом становлення майбутніх фахівців, проаналізуємо праці з професійної педагогіки.

Т. Гуцан визначає поняття «готовність» як процес вироблення моделі фахівця певної майбутньої професійної діяльності, відповідно до набутих теоретичних знань і практичних умінь і навичок у ході професійної підготовки й рівня сформованих компетентностей [46].

Є. Зеєр стверджує, що поняття «готовність» – це складне особистісне утворення, що базується на двох рівнях: перший рівень – це бажання та прагнення оволодіти обраною професією, спеціальністю; другий рівень – це здатність, психологічна підготовленість до виконання професійної діяльності [110].

На думку О. Матвієнко, «готовність» постає у площині особистісного новоутворення, яке має динамічну сутність. Змістове наповнення й розуміння якої зумовлюється такими чинниками: рівень розвитку науки й освіти; процеси, що відбуваються в суспільстві; суспільне замовленням, яке відображає загальний рівень розвитку суспільства» [102, с. 243].

Готовність у дослідженнях В. Сластьоніна розглядається як перелік вимог суб'єктності до професійного становлення педагога. У структурі професійної готовності науковець виокремлює психологічний, психофізіологічний, фізичний, науково-теоретичний та практичний стан готовності майбутнього фахівця [182, с. 33].

Науковці Л. Хоружа та І. Співакова вважають, що готовність виявляється в особливому психічному стані, який виникає від вияву якісного новоутворення у структурі становлення особистості на певних етапах її розвитку [181, с. 35].

С. Литвиненко розглядає проблему формування готовності майбутніх фахівців педагогічного спрямування через призму складного, діалектичного й динамічного процесу, що здійснюється через площину розв'язання суперечностей, взаємодії суб'єктивного та об'єктивного, та постає одночасно як процес і результат становлення професійної готовності педагога [93, с. 3].

На думку Т. Іванової, готовність до професійної діяльності має динамічний характер і формується поступово за схемою: потреба – знання – діяльність – результат – корекція [111].

М. Дяченко та Л. Кандибович у професійній готовності педагога виокремлюють два складники, які перебувають у тісних взаємозв'язках: перший складник включає попередню, завчасну й потенційну готовність, яка виявляється у професійній підготовленості особистості до здійснення діяльності. Рівень професійного потенціалу особистості виявляється через систему знань, умінь, навичок у контексті професійної діяльності, та взаємозв'язок професійно значущих якостей і цінностей особистості.

Другий складник охоплює безпосередню, негайну, ситуативну готовність як стан такої цілеспрямованості педагога, що мотивує й налаштовує його до розв'язання конкретно поставлених завдань за певних умов і обставин. Аналізований складник характеризується виявом високої динамічності, рухливості, що залежить від певних обставин, а також стану психофізичного здоров'я педагога, його морально-психологічної атмосфери в колективі [99].

Дослідниці С. Сисоєва, І. Соколова розглядають поняття «професійна підготовка» з точки зору цілісної системи з різноманітною кількістю взаємопов'язаних компонентів, які певним способом структуровані й характеризуються відносною цілісністю, мають ієрархічну побудову, включаючи наявність суб'єкта та об'єкта, які мають розгалужені внутрішні й зовнішні зв'язки та відношення [122, с. 250].

В іншомовних джерелах (Міжнародна енциклопедія освіти) поняття «професійна підготовка» розглядається як набуття певних знань та умінь, притаманних для певної спеціальності та з метою виконання конкретної роботи [2, с. 204].

Проаналізувавши наукові джерела з проблеми дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців, зазначимо, що науковці схильні до ототожнення понять «професійна підготовка» та «професійна освіта».

Так, за переконанням С. Гончаренка, професійна освіта є основою для підготовки спеціалістів різних рівнів кваліфікації задля здійснення трудової діяльності будь-якої галузі [41].

Як стверджує Л. Сущенко, невід'ємною складовою професійної освіти є професійна підготовка, яка передбачає формування в особистості професіоналізму, завдяки чому вона стане конкурентоспроможною на ринку праці [165, с. 28].

Реалізація стратегічних завдань щодо подальшого вдосконалення й розвитку професійної освіти, входження України до Європейського освітнього простору потребує модернізації фундаментальних положень системи вищої освіти.

Зокрема, педагогиня Н. Мачинська зазначає, що професійна підготовка спеціалістів, педагогічного й непедагогічного спрямування є однією із важливих умов модернізації сучасного змісту вищої освіти [104], виокремлює такі основні напрями професійного становлення особистості, як-от: а) як процес формування готовності до професійного самовдосконалення впродовж трудової діяльності; б) як систему удосконалення вмінь самостійного опанування новими знаннями; в) як процес пошуку та використання інноваційних форм і методів здобуття самоосвіти;

г) як процес розвитку педагогічних здібностей; г) як процес формування громадянської позиції [105].

Аналізуючи наукові джерела, поняття професійно-педагогічної підготовки, визначають як систему організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують процес формування в особистості її професійної спрямованості й готовності [161, с. 121].

Професійна підготовка майбутніх фахівців, на думку Т. Рогової, характеризується поліаспектністю й передбачає засвоєння таких фундаментальних знань, які формують готовність особистості до творчого й практичного їх застосування в контексті розвитку особистісних якостей, які в сукупності забезпечують готовність випускників ЗВО до якісного виконання професійних обов'язків [142].

У словнику ключових понять із професійної освіти А. Семенової термін «професійна підготовка» витлумачено як поєднання сукупності спеціальних знань, умінь і навичок, певних якостей особистості, професійного досвіду, норм поведінки, які передбачають можливість успішної реалізації згідно з обраною професією [148, с. 262].

Доведено, що сутністю професійної підготовки є система взаємопов'язаних заходів змістовно-педагогічного й організаційно-методичного спрямування, результатом якої є процес готовності, що пояснюється у Великому тлумачному словнику як стан вияву бажання особистості зробити що-небудь [29, с. 1116].

Одним із пріоритетних завдань сучасної системи вищої освіти України є підготовка компетентного й конкурентоспроможного фахівця нової генерації, який готовий до викликів постійної трансформації сьогодення, здатний самостійно і креативно вирішувати поставлені професійні завдання, схильний до саморозвитку й самоосвіти [140, с. 371; 191].

Відповідно до Закону України про «Вищу освіту» [58] заклади вищої освіти зобов'язані створити всі необхідні передумови для набуття здобувачами – майбутніми фахівцями фундаментальних і спеціальних знань, розвитку їх

здібностей до самоосвіти в контексті суспільних перетворень, кількість та якість яких постійно зростає [58]. Усвідомлення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зумовлює висування зрослих посиленних вимог до освіти в галузі досліджуваної теми [140, с. 371].

Питання професійної підготовки майбутніх педагогів висвітлено в дослідженнях багатьох вітчизняних (В. Андрущенко, А. Богуш, І. Богданова, О. Бугайчук, С. Гвоздій, С. Гончаренко, А. Капська, Н. Кічук, І. Княжева, В. Кремень, В. Корнещук, І. Зязюн, Н. Ничкало, М. Пентилюк, О. Попова, Т. Осипова, Л. Савченко, В. Нестеренко, С. Рябушко, Н. Черненко та ін.) і зарубіжних (Б. Арнштайн, Р. Барр, Д. Брукс, Н. Гейл, Дж. Гудмен, М. Ендрю, З. Квєціньські, С. Квятковські, С. Рєпіна, В. Розова, В. Хол та ін.) науковців.

Розглянемо насамперед сутність ключових понять, які пов'язані з професійно-педагогічною підготовкою майбутніх фахівців у галузі вищої освіти, таких як: «професія», «підготовка», «професійна підготовка», «професійно-педагогічна підготовка», «професійно-мовленнєва підготовка», «готовність», «підготовленість», «підготовленість майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти» [140, с. 371].

Результати аналізу наукової літератури свідчать про відсутність єдиного підходу до визначення сутності поняття «готовність»: окремі науковці акцентують увагу на структурних складових готовності, деякі – на її сутності. Аналіз наукових праць засвідчує, що більшість науковців визначають процес підготовки як засіб формування готовності до здійснення діяльності, а готовність – як результат і показник якості підготовки.

Зокрема, на думку Т. Жаровцевої, «готовність» є метою й результатом підготовки [55, с. 13].

А. Линенко розглядає процес готовності до здійснення педагогічної діяльності як інтегровану якість особистості, яка характеризує її емоційно-когнітивну та вольову сферу під час активізації в професійній діяльності [95]. Авторка наголошує, що готовність – це не вроджена навичка, а та, яка, виникає в

процесі набуття певного професійного досвіду людини, коли досвід ґрунтується на створенні позитивного ставлення до трудової діяльності, усвідомленні необхідних мотивів і потреб для успішної реалізації [95].

Ми поділяємо думку І. Дичківської, яка стверджує, що професійна готовність становить результат спеціальної підготовки, умов самовизначення, освіти, виховання особистості. Окреслене поняття дослідниця визначає як активно-дієвий і психічний стан особистості в поєднанні з системою інтегрованих властивостей. Тому така готовність спонукає до діяльності і збільшує її ефективність. [50, с. 276-277].

1.1.2. Проблема професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в теорії педагогіки вищої школи.

Аналіз досліджень засвідчує відсутність єдиного підходу до тлумачення понять, які характеризують процес підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності. Більшість науковців схиляються до думки, що метою й результатом професійної підготовки в закладах вищої освіти є готовність майбутнього фахівця до здійснення педагогічної діяльності.

Підготовка майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти тлумачиться науковцями як багатовимірна структура, головним завданням якої є набуття здобувачами особистісного змісту професійної діяльності, формування фахової педагогічної майстерності, у постійному вияві інтересу до роботи з дітьми та їх батьками, а також успішній реалізації в професії [131, с. 101].

Варто зауважити, що невід'ємною частиною фахової підготовки майбутніх вихователів є процес формування професійних якостей, які є одним із визначальних чинників професійної придатності, що не тільки характеризують здібності особистості, але й органічно належать до їх структури, розвиваючись у процесі набуття знань і здійснення практичної діяльності.

Конкретизуючи структуру фахової підготовки майбутніх вихователів до здійснення педагогічної діяльності в закладах дошкільної освіти, О. Юрчук виокремлює такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, практичний [189].

До структури професійної культури майбутніх вихователів ЗДО, дослідниця К. Коновалова відносить когнітивні, ціннісні, особистісно-діяльнісні й рефлексивні компоненти [79].

На думку Т. Швець, структурними компонентами професійної педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є мотиваційно-цільові, змістово-процесуальні, інтеграційно-рефлексивні компоненти, сформованість яких сприятиме цілеспрямованому формуванню у здобувачів освіти позитивної мотивації до оволодіння навичками професійної майстерності й зорієнтованості до професійного саморозвитку й самовдосконаленню на постійній рефлексивній основі; опануванню майбутніми фахівцями дошкільної освіти системою теоретичних знань, з подальшим їх застосуванням у практичній діяльності; упровадженню інтеграції традиційних та інноваційних методів, прийомів, форм роботи в цілісну систему професійного становлення [186].

Л. Зданевич визначає такі структурні компоненти формування готовності майбутнього вихователя ЗДО до роботи з дезадаптованими дітьми, як-от: мотиваційно-ціннісні, когнітивно-технологічні, інформаційно-комунікативні та рефлексивно-самоосвітні. Авторка переконана, що зазначені компоненти структури сприятимуть засвоєнню змістового та процесуального аспекту професійної підготовки майбутнього вихователя; забезпечуватимуть упровадження міждисциплінарних зв'язків у формуванні загальної системи професійних знань [60].

Для нашого дослідження актуальним є підхід щодо визначення моделі майбутнього вихователя, його професіограми, що передбачає формування готовності до здійснення професійної діяльності як системного показника якісної підготовки. Це зумовлює розмежуванню поняття готовності на рівні підсистем: психологічної, науково-теоретичної та практичної. Готовність до здійснення

професійної діяльності як системної якості особистості майбутнього вихователя формується в освітньому процесі закладу вищої освіти. Готовність доцільно розглядати в контексті цілісної системи як інтегрального цілого на основі загальнопедагогічного (є складовою професійно-педагогічної готовності: потреби, мотиви діяльності, інтереси, ідеали, переконання, ціннісні орієнтації), спеціального (має власну специфіку, яка обумовлена певними особливостями та закономірностями процесу формування готовності до різних видів діяльності: професійно-педагогічні якості – моральні, вольові, інтелектуальні, експресивні; педагогічні здібності – гностичні, організаційні, комунікативні, перцептивні, креативні; загально-педагогічні вміння – гностичні, фахово-методичні, творчі, вміння самовдосконалення; професійні знання) та самобутнього (демонструє співзалежність готовності й підготовки, особистісних і професійних характеристик і функцій вихователя, а саме: діагностико-прогностичної, конструктивно-проектувальної, організаційно-педагогічної, комунікативної, навчально-розвивальної, просвітницької, контрольної).

Л. Зданевич акцентує увагу на формуванні рівня готовності у фахівців дошкільної освіти і визначає професійну підготовку майбутнього вихователя через упровадження спеціально організованого освітнього процесу, спрямованого на формування у майбутніх вихователів високого рівня готовності до продуктивної професійної діяльності в галузі дошкільної освіти [59].

Узагальнення викладеного надає підстави стверджувати, що педагогічна теорія у змісті фахової підготовки ознайомлює вихователів з методами теоретичного аналізу, розкриває сутність, закономірності й діалектичну природу освітнього процесу, забезпечує усвідомлення поліаспектності педагогічних процесів, їх взаємозв'язків і можливостей.

Сучасні реалії спрямовують професійну підготовку майбутнього вихователя на практико-орієнтованість, акцентуючи увагу на формуванні практичних (інструментальних) освітніх результатів; орієнтують на професійну підготовку майбутнього вихователя, здатного супроводжувати процеси розвитку дітей

дошкільного віку в різних видах діяльності, за потреби враховуючи особливості та корелюючи недоліки розвитку дітей.

Відтак, вважаємо, що процес підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти є багатофакторним і спеціально організованим, результатом якого є готовність особистості до продуктивної реалізації професійної діяльності в галузі дошкільної освіти на основі сукупності усталених компетентностей, знань, умінь та навичок.

Готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності педагога визначають через призму інтегрованого особистісного утворення, яке забезпечує необхідні умови задля успішного формування професійної грамотності спеціаліста при здійсненні трудової діяльності [99, с. 19].

Отже, проведений аналіз наукових джерел засвідчує різновекторність позицій дослідників щодо трактування поняття «готовність» у психолого-педагогічній літературі, яке вживається в контексті показника саморегуляції, налаштованості особистості на певну поведінку, цілеспрямованості вираження особистості, сукупності якостей особистості тощо.

Здійснений аналіз наукової літератури показує, що готовність – це одне з найбільш уживаних понять у педагогічних дослідженнях, які пов'язані з освітньою та професійною діяльністю людини.

У своєму дослідженні А. Линенко окреслює критерії ступеня готовності до здійснення педагогічної діяльності, а саме: емоційне ставлення, яке повинно бути позитивним і стабільним; механізми саморегуляції, доцільність виконання педагогічних дій; освітня, тобто навчальна, виховна й розвивальна доцільність; високий рівень сформованості ключових педагогічних здібностей (такі здібності, без яких неможливо оволодіти основами педагогічної майстерності). Автор звертає увагу на перспективні педагогічні здібності шляхом поєднання комунікативних умінь; навичок володіння власним настроєм, можливістю знімати зайве психологічне навантаження, спілкування з вихованцями, батьками та колегами; наявністю професійно значущих властивостей і якостей педагога: «емоційна

стабільність, щирість, високий самоконтроль поведінки, доброта, самодостатність, організованість, совісність, старанність, ініціативність, наполегливість та цілеспрямованість)» [88].

Науковці С. Максименко й О. Пелех, досліджуючи проблему готовності випускника ЗВО до здійснення педагогічної діяльності, окреслили її структуру: «позитивне ставлення до діяльності, професії, адекватні до останніх риси характеру, темперамент, здібності, мотивація; необхідні знання, уміння, навички; стійкі професійно важливі особливості сприймання» [100].

Досліджуючи проблему формування професійних якостей, необхідних для здійснення педагогічної діяльності, науковець В. Володько визначено такі критерії: а) високий рівень володіння загальною підготовкою, широтою ерудиції, знання власного предмету, новітніх досягнень науки та техніки, сучасних технологій і методів, методології викладання та її зв'язку з іншими галузями наук, уміння прогнозувати й раціонально організовувати освітній процес; б) організаторські здібності, які включають вміння досягати мету, виявляючи витримку й наполегливість; в) організовувати психологічну сумісність у колективі, вміння критично оцінювати й усвідомлювати власний і колективний досвід, визнаючи помилки під час професійної діяльності; г) любов і повага до підростаючого покоління, наявність педагогічної інтуїції, високий рівень володіння загальною й педагогічною культурою, позитивними моральними якостями [34].

Теоретичні й методологічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти знайшли відображення в наукових напрацюваннях класиків педагогічної науки Я. А. Коменського [78], С. Русової [143], К. Ушинського [176].

Так, Я. А. Коменський уважав, що педагог повинен бути зразком доброчесностей, чесним, наполегливим, працьовитим, релігійним. За переконанням Я. А. Коменського, найбільша турбота вчителя – це захоплювати дітей своїм прикладом, любити учнів і ставитись до них по-батьківськи, бути для них не тільки наставником, але й другом і охоронцем у всьому доброму [190].

Високо оцінюючи призначення вихователя, С. Русова підкреслювала його відповідальність перед суспільством. Аналізуючи вимоги до рівня освіти вихователя, С. Русова наголошувала, що вихователь повинен мати «високу освіту – загальну і фахову», бути «джерелом освіти», але окрім цього вихователю має бути властива «щира, глибока любов до дітей» [144].

Глибоко проаналізувавши теорію і практику дошкільного виховання, К. Ушинський стверджував, що виховання дітей дошкільного віку має здійснюватися на особистому прикладі вихователя. Педагог наголошував, що «виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості» [37].

Отже, класики педагогічної науки акцентували увагу на особистості вихователя, зокрема на його соціально-значущих якостях, рівні професійної майстерності, професійно-педагогічній культурі.

Ідеї класиків, що розкривають окремі грані підготовки фахівців дошкільної освіти, знайшли відображення у працях сучасних дослідників. Так, у наукових працях Г. Беленької [9], А. Богуш [19], Н. Голоти [39], Н. Грами [43], І. Дичківської [50], Л. Зданевич [59], Л. Козак [76], Х. Шапаренко [185] висвітлено формування фахової компетентності вихователя закладу дошкільної освіти; Л. Артемова [6], О. Богініч [17], М. Машовець [106], Т. Поніманська [133] досліджували проблему побудови структури та змісту психолого-педагогічної та фахової підготовки майбутніх спеціалістів; Н. Лисенко [89], З. Плохій [132] у своїх дослідженнях звертають увагу на підготовку вихователів до опанування організацією еколого-дослідницької діяльності дошкільників у природі; Т. Жаровцева [54], Т. Танько [166], Г. Троцько [173] визначають етапи, компонентний склад і зміст фахової підготовки майбутніх вихователів, пропонуючи різні моделі їх реалізації; Ю. Коваленко [75], С. Петренко [128], Н. Левінець [86] окреслили проблему фахової підготовки майбутніх вихователів щодо фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Аналіз дисертаційних праць засвідчив, що проблема фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку освіти розглядалась науковцями з різних ракурсів.

Так, Л. Кідіна [137] досліджувала етапи становлення професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі проходження педагогічної практики; Х. Шапаренко [185], Л. Загородня [117] розглядали проблему розвитку у майбутніх вихователів професійної майстерності та аксеологічного зростання майбутнього педагога; Н. Давкуш [47] присвятила праці підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти до прогностичної діяльності; В. Тарасова [169] розглядала проблему формування риторичної культури як комплекс професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти; Н. Ковалевська [74] досліджувала проблему готовності майбутніх вихователів до взаємодії з сім'ями вихованців; Г. Борин [24] досліджувала стан готовності майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку; О. Кучерявий [84] досліджував проблему професійного самовиховання майбутніх педагогів; В. Нестеренко [116] присвятила праці підготовці майбутніх вихователів до професійної діяльності з урахуванням індивідуальних можливостей студентів; М. Прокоф'єва [136] висвітлила у своєму дослідженні проблему інтеграції професійної педагогічної підготовки майбутніх вихователів і вчителів початкових класів.

Задля успішної й ефективної підготовки сучасного вихователя закладу дошкільної освіти важливим аспектом є врахування новітніх соціально-педагогічних вимог сьогодення, оскільки потреба суспільства у висококваліфікованих спеціалістах постійно зростає.

Професія вихователя закладу дошкільної освіти вимагає постійного самовдосконалення, набуття професійних умінь і навичок задля ефективної організації освітнього процесу із сучасними дітьми. Сучасний вихователь має стати «реформатором» життя дитини; «соціальним архітектором», який здатний до впровадження у власну професійну діяльність прогресивних ідей, запровадження

нововведень, винаходити щось корисне для суспільства; стати об'єктивним експертом; освітянином, який є прибічником педагогіки новаторства та ставиться до виконання посадових обов'язків, як до мистецтва [28, с. 255].

Дослідник В. Кузь вважає, що основу професійної майстерності вихователя становлять такі групи здібностей:

– організаторські – виявляються в умінні вихователя згуртувати вихованців, раціонально розподілити обов'язки між ними, спланувати освітній процес, підвести підсумки зробленого тощо;

– дидактичні – виявляються в умінні доцільно підбирати й готувати навчальний і роздатковий матеріал, необхідне обладнання, в доступній і виразній формі викладати навчальний матеріал, стимулювати до розвитку пізнавальних інтересів і духовних потреб, підвищувати пізнавальну активність вихованців;

– перцептивні – виявляються в умінні занурюватися в духовний світ вихованців, об'єктивно оцінювати емоційний і психологічний стан дітей;

– комунікативні – виявляються в умінні вихователя встановлювати адекватні педагогічні взаємини з дітьми, їх батьками, колегами, адміністрацією закладу;

– сугестивні – виявляються в умінні вихователя здійснювати позитивний емоційний вплив на дитячу психіку;

– дослідницькі – виявляються в умінні об'єктивно оцінювати педагогічні задачі й ситуації;

– науково-пізнавальні – виявляються у здатності до засвоєння сучасних наукових знань у відповідно обраній галузі [66].

Дослідження теоретико-методологічних і методичних засад підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в різних площинах було здійснено А. Богущ, яка акцентує увагу на важливості підготовки сучасних вихователів нової генерації, які не тільки теоретично володіють фаховими знаннями, а й прагнуть до практичного професійного самовдосконалення [20, с. 86]. Дослідниця наполягає на необхідності проведення модернізації, реформації традиційної системи дошкільної освіти та стверджує, що основним завданням дошкільної освіти на сучасному етапі

розвитку суспільства, постає не тільки процес оптимізації зовнішніх умов, а також процес створення умов задля професійної самодетермінації та способів самореалізації особистості дошкільника [10, с. 85]. А. Богуш пропонує змінити методологію викладання при підготовці майбутніх вихователів задля формування у майбутнього фахівця дошкільної освіти якостей творчої особистості, здатної до саморозвитку впродовж всього життя [10, с. 60]. Задля розв'язання зазначеної проблеми дослідниця пропонує створити нову структуру, зміст процесу навчання майбутніх вихователів, а також розробити варіативні навчальні плани й освітні програми закладів вищої, післядипломної освіти. Погоджуємося з думкою А. Богуш стосовно необхідності формувати в суспільстві потребу навчатися впродовж життя, але це уможливлене лише за умови, якщо особистість буде самостійно виявляти потребу до збагачення власних професійних знань, умінь і навичок, саморозвитку, самовдосконалення професійної діяльності.

Наукові дослідження теоретико-методологічних засад щодо розбудови дошкільної освіти й підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в Україні було здійснено в першій половині ХХ ст. такими науковцями, як: Л. Артемова, З. Борисова, Н. Глухенька, Н. Денисенко, Т. Дмитренко, Н. Коник, З. Лебедева, О. Лещенко, Г. Лоза, К. Назаренко, Г. Сухорукова, О. Сухенко та ін.

У другій половині ХХ та ХХІ ст. значно збільшилися дослідження вітчизняних дослідників у галузі дошкільної освіти (Т. Андрющенко, А. Богуш, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, Г. Григоренко, Н. Лисенко, Т. Жаровцева, Л. Зданевич, Ю. Косенко, С. Курінна, Т. Танько, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська та вчені наукової школи А. Богуш).

Розглянемо наукові дослідження сучасних науковців щодо підготовки майбутніх фахівців галузі дошкільної освіти до роботи з дітьми в закладах дошкільної освіти. Науково цінним вважається дослідженням Н. Лисенко в галузі вищої дошкільної освіти. Педагогиня вперше окреслила низку наукових дефініцій щодо фахової підготовки майбутніх вихователів. Центральною ідеєю концепції наукового дослідження була ідея формування еколого-педагогічної культури

вихователя в системі вищої педагогічної освіти [90, с. 39]. Під поняттям еколого-педагогічної культури вихователя дослідниця розуміє важливість упровадження інтегративного компонента професійної підготовки фахівця дошкільного виховання, який сприятиме гармонізації взаємовідносин вихованця з природою, що є передумовою формування світосприйняття в дітей [90, с. 34]. Н. Лисенко переконана, що сформувати еколого-педагогічну культуру особистості можна лише в результаті злиття екологічної культури та багатовікового досвіду людства в галузі природокористування із власною професійною педагогічною культурою [90, с. 35]. Вченою встановлено педагогічні умови, які засвідчують ефективність результатів дослідження, а саме: створення таких педагогічних ситуацій, які спонукають здобувачів освіти, на основі дидактичних принципів, здійснювати аналіз процесу екологічного виховання дітей; інтенсифікація пізнавальної активності здобувачів освіти шляхом поєднання теоретичного матеріалу з практичним досвідом; перехід виховання еколого-педагогічної культури здобувачів освіти на рівень самовиховання й самосвідомості; залучення здобувачів освіти до організації й участі у громадській просвітницькій діяльності присвяченим питанням екології [90, с. 36].

Підкресимо, що конкретні педагогічні умови потребують упровадження в систему практичної підготовки майбутніх вихователів, відповідно до умов сучасної вищої школи.

Наукові дослідження В. Нестеренко присвячені підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти в контексті заочного навчання, зокрема – розкрито зміст пропедевтичного етапу підготовки майбутніх фахівців в системі заочного навчання закладу вищої освіти [56, с. 112]. Педагогиня уперше визначила особливості особистості здобувачів вищої освіти заочної форми навчання з дошкільної фахової підготовки як суб'єктів освітнього процесу. Авторка слушно зазначає, що підготовка майбутніх вихователів дошкільної освіти в системі заочного навчання – це цілеспрямовано організований процес навчання та опанування майбутніми вихователями основ професійної діяльності, який відбувається без відриву від основного місця роботи під керівництвом і підтримкою викладачів закладу вищої

освіти; ґрунтується на поетапному усвідомленні майбутнім фахівцем власних можливостей у певній професійній діяльності й оволодінні уміннями самостійно здобувати знання [56, с. 120].

У науковій роботі також досліджено й обґрунтовано сутність андрагогічної моделі підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти в системі заочного навчання, яка базувалася на чотирьох основних компонентах: діагностувальному, прогнозувальному, змістово-методичному та результативному [56, с. 140]. Зазначимо, що проблема підготовки майбутніх вихователів є однією з актуальних проблем у системі заочного навчання, яка знайшла ґрунтовне висвітлення в доробку В. Нестеренко [56].

На початку ХХІ ст. в науці виокремлено компетентнісний підхід як один із ключових у галузі наукових досліджень. Фундаментальним у цьому аспекті вважаємо наукові напрацювання Г. Беленької, предметом її дослідження став процес формування ключової професійної компетентності вихователів ЗДО в процесі навчання в університеті за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» [11, с. 12].

Погоджуємося з думкою Г. Беленької в тому, що підготовку майбутніх бакалаврів в умовах ступеневої підготовки кваліфікованих фахівців неможливо розглядати без урахування попереднього та наступного освітніх рівнів [10, с. 26]. Авторка стверджує, що освітній рівень «бакалавр» є найбільш тривалим за часом і забезпечує оволодіння базовою вищою освітою з метою формування базової професійної компетентності майбутнього вихователя [10, с. 26].

Безперечно, наукове дослідження Г. Беленької є теоретичним аспектом компетентнісного підходу для якісної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Водночас, науковий доробок Г. Беленької апробовано у змісті підготовки студентів першого бакалаврського рівня, що не створює вичерпного бачення реальної ступеневої підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, що було заявлено в назві наукового дослідження [141, с. 137].

Досліджуючи історичний аспект професійної підготовки майбутніх вихователів у країнах Західної Європи, досить слушно вважаємо розробку

Н. Мельник «Концепція розвитку професійної підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти в Україні», у якій опри явлено розробку сучасної єврозорієнтованої ціннісно-базової, компетентнісної й особистісно-зорієнтованої системи професійної підготовки майбутніх педагогів та визначено шляхи впровадження її у практику для формування професійної компетентності майбутніх працівників дошкільної освіти [109, с. 23]. Цілком підтримуємо сучасні динамічні тенденції розвитку демократичних процесів і соціально-культурних змін як основу становлення українського суспільства, його інтеграцію до світового, європейського співтовариств.

Предметом наукового дослідження Л. Зданевич стали теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів до роботи з дезадаптованими дітьми [61], зокрема науковця уперше розкрила сутність поняття «поліпарадигмальність» у дошкільній педагогіці.

Наголосимо, що авторка «відійшла» від класичного уявлення та викладу педагогічних умов щодо формування процесу готовності майбутніх вихователів дошкільної освіти до роботи з дезадаптованими дошкільниками [61], розділивши їх на три групи: психолого-педагогічні, організаційно-педагогічні та дидактичні [61, с. 10]. Під організаційно-педагогічними умовами Л. Зданевич передбачає сукупність цілеспрямовано побудованих можливостей змісту освіти, форм і методів цілісного освітнього процесу (заходи впливу), які визначають основні положення підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності [61, с. 32].

Наукові напрацювання І. Княжевої присвячені розвитку методичної грамотності майбутніх викладачів фахових дисциплін зі спеціальності «Дошкільна освіта» за магістерською програмою [72, с. 353].

Науковиця доводить рівень значущості методичної підготовки фахівців галузі дошкільної освіти, розкриває зміст і специфіку підготовки, що є актуальною на етапі реформування системи освіти. І. Княжева зазначає, що розвиток методичної культури майбутніх викладачів фахових дисциплін забезпечується через організацію професійно-педагогічної підготовки згідно з поетапною

концептуальною моделю. За переконанням авторки, концептуальна модель має охоплювати такі етапи «теоретико-методологічний, процесуально-технологічний і рефлексивно-результативний» етапи [73, с. 31].

Уважаємо, що повноцінне професійне становлення майбутнього педагога неможливе без розвитку методичної культури, яка містить конкретний спосіб організації особистості до професійної діяльності.

Науковиця Т. Лесіна працювала над дослідженням теоретико-методичних засад професійної підготовки майбутніх вихователів до розвитку соціальних умінь і навичок дітей старшого дошкільного віку [87], визначила й обґрунтувала педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до розвитку соціальних умінь і навичок дітей старшого дошкільного віку [87, с. 91], які виявилися ефективними: «процес усвідомлення майбутніми вихователями рівнів соціально-педагогічної значущості розвитку в дітей старшого дошкільного віку соціальних умінь і навичок; забезпечення позитивного й ефективного спілкування в підсистемах «майбутній вихователь-дитина-батьки», «студент-студент», «викладач-майбутній фахівець»; спрямування освітньо-професійної та практико-зорієнтованої діяльності студентів на соціальне партнерство із фахівцями-соціологами закладу дошкільної освіти та батьками вихованців». [87, с. 91] Відзначимо, що дисертаційна праця Т. Лесіної є одним із перших етапів досліджень докторського рівня, присвячені підготовці майбутніх вихователів до розвитку соціальних умінь і навичок у дітей старшого дошкільного віку [87].

Професійна підготовка та процес становлення професійної майстерності майбутніх фахівців дошкільної освіти неможливо уявити без естетичного виховання. Окресленій проблемі присвячено дисертаційні роботи Т. Танько та Р. Савченко.

Докторське дослідження Р. Савченко присвячене теорії й методиці формування музично-педагогічної компетентності майбутніх вихователів та музичних керівників [145]. Авторка розглядає музично-педагогічну компетентність майбутніх вихователів і музичних керівників [145, с. 28] як інтегративну якість

педагога, що сформована в процесі навчання й розвинута в ході професійної діяльності й утворена комплексом сформованих психолого-педагогічних, загальногромадянських і музично-фахових компетенцій [145, с. 28]. Науковиця переконана, що на основі вище зазначених компетентностей формується комплекс професійно-вагомих властивостей, які забезпечують успішну реалізацію музично-педагогічної діяльності майбутніх фахівців [204, с. 28]. Уважаємо за доцільне розмежувати поняття «музично-педагогічна компетентність музичних керівників» та «музично-педагогічна компетентність вихователів», оскільки відповідно до змісту кожного з цих понять мають бути сформовані специфічні компетенції й компетентності.

Відповідно до логіки дослідження необхідно здійснити аналіз сучасних наукових досліджень, у яких йдеться про фахову підготовку майбутніх вихователів до різних видів творчої діяльності (С. Гаврилюк, Л. Іщенко, О. Листопад, В. Любива, Н. Сиротич та ін.).

Предметом наукового дослідження С. Гаврилюк стали теоретико-методичні засади й організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної творчості [35]. Погоджуємося із висновком педагога ні про те, що процес дослідження необхідно провести з урахуванням методологічних орієнтирів, принципів і прийомів, які призвели до якісних результатів процесу підготовки майбутніх вихователів щодо здійснення педагогічної творчості в роботі з дітьми, що сприяла розвитку творчих здібностей, педагогічної інтуїції, мотивувала на пошук інноваційних технологій розвитку педагогічної творчості [35, с. 18].

Науковицею С. Гаврилюк розроблено серію інноваційних методів і форм роботи зі здобувачами вищої освіти на кожному з експериментальних етапів. Зауважимо, що методичні напрацювання є свідченням практичного значення результатів дослідження й заслуговують на впровадження в освітній процес практичної підготовки майбутніх вихователів.

Процес формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти став предметом наукового дослідження О. Листопада

[91], науковець розглядає поняття професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів як складне індивідуальне новоутворення, яке характеризується здатністю діяти креативно, знаходити нестандартні способи розв'язання типових та/або нетипових завдань, ситуацій, що відбуваються у професійній діяльності в роботі з дітьми. Науковець розкриває поняття з позиції сукупності ціннісних орієнтацій, умінь, навичок, необхідних майбутньому вихователю закладу дошкільної освіти для професійної творчої реалізації [91, с. 112].

Дослідник переконаний, що спеціально організована підготовка майбутніх вихователів у закладі вищої освіти сприятиме формуванню їх професійно-творчого потенціалу [91, с. 113]. За результатами дослідження, О. Листопад окреслив такі педагогічні умови: відображення змісту підготовки майбутніх вихователів і сутності педагогічної творчості; психологічна підтримка та стимулювання здобувачів освіти до творчості в освітньому процесі; створення індивідуальної траєкторії опанування здобувачами вищої освіти шляхів і способів творчих проявів у майбутній професійній діяльності. [91, с. 150]. Зазначені вище педагогічні умови забезпечили ефективну результативність процесу формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти [91].

Заслужують уваги визначені О. Листопадом основні закономірності процесу формування професійно-творчого потенціалу майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти [91], які доцільно використовувати в процесі підготовки майбутніх спеціалістів до реалізації творчої діяльності.

Погоджуємося з думкою авторки в тому, що запровадження нових європейських освітніх стандартів стало поштовхом до глибшого вивчення проблеми формування готовності майбутніх вихователів до творчої самореалізації. [92, с. 16]. Заслужують уваги та впровадження в практичну підготовку майбутніх вихователів визначені педагогічні умови, як-от: стійка мотивація до забезпечення творчої самореалізації; психоемоційна підтримка та стимулювання здобувачів вищої освіти до творчої самореалізації в майбутній трудовій діяльності; залучення студентів до активної творчої діяльності та її актуалізація в процесі майбутньої професійної

діяльності; забезпечення інтеграційних зв'язків змісту викладання фахових дисциплін у контексті спрямування майбутніх фахівців до творчої самоактуалізації. [98, с. 29]. Уважаємо, що залучення здобувачів освіти до творчої діяльності сприятиме формуванню конкурентоспроможного фахівця дошкільної освіти відповідно до встановлених вимог сучасного ринку праці.

Предметом дослідження Н. Сиротич стали зміст і методика підготовки майбутніх вихователів до формування творчих умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами театральнo-мовленнєвої діяльності [152]. Окреслено ефективні педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування творчих умінь у дітей передшкільного віку засобами театральнo-мовленнєвої діяльності [152]: узаємодія фахових методик із дисциплінами художньо-естетичного циклу; забезпечення мовленнєво-творчої діяльності майбутніх вихователів у процесі фахової підготовки; залучення здобувачів освіти до активно-творчої позанавчальної театральнo-мовленнєвої діяльності [152, с. 4].

Авторка вбачає у творчих уміннях дітей здатність до створення нового, креативного й унікального продукту з урахуванням життєвого досвіду особистості та її соціальних потреб [152, с. 8], розглядаючи театральнo-мовленнєву діяльність як один із найефективніших засобів формування творчих умінь дітей передшкільного віку, оскільки саме театральнo-мовленнєва діяльність є ключовим складником художньо-мовленнєвої діяльності [152, с. 9]. Дослідниця трактує театральнo-мовленнєву діяльність як синкретичну за своєю природою, що мотивує особистість до виконання творчих вправ та завдань, театралізації художніх творів із залученням різних жанрів мистецтва [152, с. 11]. Науковиця обстоює переконливу позицію того, що поглиблення знань здобувачів освіти у сфері театрального мистецтва забезпечить підвищення загального рівня культури та якості професійно-мовленнєвого становлення майбутнього фахівця [152, с. 15].

Кінцевим результатом такої підготовки є готовність майбутніх фахівців до формування творчих умінь і навичок у дітей передшкільного віку засобами театральнo-мовленнєвої діяльності [152, с. 9]. Авторка визначає розглядуваний

процес у вимірі складного особистісного утворення, з урахуванням індивідуальних показників емоційного та творчого розвитку здобувачів освіти, в потребі творчої активності щодо відвідування та проведення заходів, пов'язаних із театром, у системі професійних знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, необхідних для формування творчих умінь і театральньо-мовленнєвої діяльності в дітей передшкільного віку [152, с. 9]. Уважаємо, що аналізоване наукове дослідження демонструє ефективність запропонованих педагогічних умов і впровадженої авторської методики Н. Сиротич, які є цінними для нашого педагогічного пошуку.

Проаналізувавши наукові дослідження, можемо структурувати думки науковців, щодо трактування поняття «підготовка майбутніх вихователів» у вигляді таблиці.

Таблиця 1.1.1.1 «Трактування поняття «підготовка майбутніх вихователів» науковцями»

В. Нестеренко	професійна підготовка є «конкретизацією поняття «підготовка», де термін «професійна» звужує все різноманіття способів підготовки до певної сфери застосування людиною набутих знань, умінь і навичок – професії» [56, с. 101].
Г. Беленька	сформована ключова компетентність майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, а саме: мотиви, комплекс системних знань, фахові навички та вміння особистості [10, с. 28-31].
Л. Зданевич	можливість співіснування кількох методологічних систем, у межах яких вибудовано цілісну, завершену модель формування особистості, а відповідно, і формування моделі організації освітнього процесу, що виражені у вигляді педагогічних теорій, технологій, систем навчання та виховання, які відрізняються між собою за цілями та змістом, законами, закономірностями, а отже, і за результатом [61, с. 30–31].
Т. Танько	педагогічна система яка спеціально організована та керована викладачами, освітня діяльність здобувачів освіти, яка відображає специфіку педагогічної праці, типові професійні завдання, які потрібно розв'язати випускнику педагогічного закладу вищої освіти [167, с. 23].

Продовження таблиці 1.1.1.1

С. Гаврилюк	багатовимірний, довготривалий і цілеспрямований процес становлення індивідуальної творчості педагога, який виявляє готовність до впровадження інноваційної діяльності в закладі дошкільної освіти [35, с. 29].
Л. Іщенко	процес підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей передшкільного віку, характеризує зміст поняття як методологічно обґрунтований і цілеспрямований процес, який відбувається в рамках професійно-педагогічної підготовки за напрямом «Дошкільна освіта» [64, с. 30-33].
В. Любива	полікомпонентна, динамічна, індивідуально-особистісна характеристика особистості, яка репрезентована уставленою внутрішньою мотивацією до прояву творчої діяльності й систематичного творчого пошуку шляхів саморозвитку в професійній діяльності, а також ґрунтовними знаннями, вміннями, навичками щодо педагогічної творчості [98, с. 14].

Отже, проаналізовані нами наукові роботи складають базову основу професійної підготовки майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти.

1.2. Підготовка майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку як педагогічна проблема

Актуальність медіаосвіти дошкільників і школярів обумовлює необхідність звернути увагу на проблему формування медіакомпетентності педагогів. Медіаосвіта вчителів є питанням державного значення в умовах сьогодення. Окреслений підхід знайшов своє відображення в наукових працях дослідника В. Шарка. На думку науковця, проблема підготовки висококваліфікованих педагогічних працівників, які виявляють достатній рівень медіакомпетентності, має бути актуальною на рівні педагогічної освітньої системи держави, зокрема –

доуніверситетська підготовка фахівців, підготовка спеціалістів у закладі вищої освіти та післяуніверситетська підготовка [159, с. 85].

Відповідно до результатів аналізу наукових напрацювань, вважаємо за доцільне формувати медіаграмотність не тільки в дошкільників, учнів, а й педагогічних працівників. Зауважимо, саме такого висновку дійшла дослідниця І. Колесникова, яка ґрунтовно вивчала проблему розвитку медіакультури педагогів закладів дошкільної освіти.

Проблему підготовки майбутніх фахівців в галузі дошкільної освіти до використання засобів медіаосвіти відображено в працях К. Біницької, О. Кравчишиної, О. Янкович та ін.

Професійно зорієнтовані технології навчання є предметом дослідження процесу готовності майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти до використання та впровадження медіаосвіти в освітньому процесі, які розглянуто в наукових працях О. Кравчишиної. Розглядуваний процес готовності дослідниця трактує як інтегративне індивідуальне новоутворення, результатом якого є відповідна підготовка майбутніх вихователів і позитивно сформоване, умотивоване ставлення до окресленого виду діяльності, з наявністю необхідних знань і спеціальних умінь стосовно використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Цей вид діяльності забезпечує формування високого рівня професійної діяльності, спрямований на освіту, виховання й розвиток дошкільнят, апелює до використання необхідних медійних засобів [65, с. 3].

У напрацюваннях О. Кравчишиної досліджено й розв'язано ключове завдання з урахуванням сукупності методологічних підходів (системний, цілісний, комплексний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, контекстний, технологічний); низки педагогічних принципів (інтегративність, конгруентність, комплементарність, доповнювальність); необхідних наукових підходів, які розкривають сутність, види та функції засобів медіаосвіти, що є доцільними до використання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти; низки основних положень психолого-педагогічної теорії стосовно процесу готовності майбутніх

фахівців, обґрунтовано та впроваджено систему професійно зорієнтованих технологій задля формування процесу готовності майбутніх вихователів до використання медійних засобів. Сукупність технологій становить складну, цілісну, інтегровану, упорядковану будову, яка представлена структурованими блоками, що містять конгруентні компоненти окресленого виду готовності, реалізація яких дозволяє ефективно сформувати необхідні знання та навички [65, с. 4].

Задля розв'язання окресленої проблеми процесу формування готовності майбутніх вихователів до впровадження медіаосвіти О. Кравчишина розробила практичний спецкурс «Використання медіазасобів в освітньому процесі ДНЗ» [80, с. 280–291]. Зауважимо, що проблема підготовки майбутніх вихователів до формування медіаосвіти дошкільників у закладах вищої освіти розглянута на достатньому рівні, проте дослідження процесу формування готовності вихователів у закладах післядипломної педагогічної освіти є поодиноким явищем.

Недостатньо вивченою є проблема підготовки вихователів у системі післядипломної освіти. Її досліджували Т. Андрющенко, О. Зосименко, Г. Смольникова й ін. Водночас у працях цих дослідників простежується лише аспектуальне розв'язання окремих проблем, що стосуються сфери застосування медіаосвіти.

Т. Андрющенко в наукових розвідках значну увагу приділяє процесу навчання через упровадження медіа, що є ключовим компонентом формування медіаосвіти. Науковець наголошує, що однією з основоположних вимог становлення сучасного педагога є оволодіння навичками користування інформаційно-комп'ютерними технологіями, що є необхідною умовою в умовах цифровізації, відповідно, формування цифрової грамотності визначає якість та успішність сучасної педагогічної діяльності. Тому в розробленій програмі фахової підготовки вихователів закладів дошкільної освіти представлено комплекс лекційних і практичних занять із теми: «Використання інформаційних технологій у роботі дошкільних навчальних закладів».

Відповідно до структури підготовки вчителів на базі закладів післядипломної педагогічної освіти, яку розробила Н. Спринчук на основі власних напрацювань щодо формування медіаосвіти вихователів та їх готовності до формування медіаграмотності у дітей дошкільного віку, виокремлено такі компоненти підготовки вихователів:

– методологічний компонент полягає у знанні основних концептуальних документів із медіаосвіти; ключових принципів і підходів медіаосвіти, їх реалізація, на основі засад педагогіки і психології дошкільної освіти;

– теоретичний компонент полягає в усвідомленні понятійно-категоріального апарату; класифікації функцій медіа технологій; можливих методів маніпулювання свідомістю; історії походження медіазасобів і медіаосвіти; напрямів і шляхів організації співпраці з батьками; особливостей організації й діагностики рівня сформованості медіаграмотності дітей дошкільного віку;

– методичний компонент полягає у студюванні і створенні навчально-методичних розробок щодо формування медіаграмотності у дітей дошкільного віку;

– практичний компонент полягає у формуванні необхідних умінь і спеціальних навичок медіаосвітньої діяльності майбутніх вихователів: участь у практичних семінарах, тренінгах, створення мультимедійних презентацій для батьків дошкільнят з акцентуванням уваги на використанні праксеологічних казок як інноваційного медіапродукту.

Узагальнюючи наукові напрацювання про процес готовності як мети й результату фахової підготовки до майбутньої діяльності; визначення стану особистості, який успішно виконує професійні задачі; формулюємо дефініцію поняття «готовність майбутнього вихователя до формування медіакультури дітей передшкільного віку» як інтегральне, системне, особистісне утворення, яке складається з мотиваційного, когнітивного, праксеологічного й рефлексивного компонентів, та забезпечує здатність вихователів до ефективної організації виховання медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

1.3. Сутність і характеристика поняття «медіаосвіта»

Питання медіаосвіти та медіаграмотності є актуальними. Формувати медіакультуру покликана медіаосвіта – шлях становлення медіакультури особистості, спосіб осягнення феномену медіакультури суспільства. Медіаосвіта поєднує сфери освітньої та медійної діяльності, яка покликана формувати культуру сприймання інформації соціумом і раціонально-критичного аналізу медійних повідомлень, розкриває перед особистістю можливості творчого самовираження за допомогою медіа.

1.3.1. Медіакультура як педагогічна проблема.

Медіакультура становить одну із частин загальної сфери формування людської культури. Як і в загальному значенні поняття культури, медійна культура має на меті регулювати та коригувати людську поведінку, організовувати її діяльність, пізнання, творчість, формувати уявлення про збереження традицій і впровадження інновацій. Така антиентропійна сутність поняття культури актуалізує її спроможність формувати структуру, підвищувати загальний рівень організації діяльності соціуму та вміння протистояти хаосу, що відображено в походженні слова (лат. *cultūra* «обробіток, догляд», від *colo* «обробляю, вирощую» [53]).

Медіакультура виконує інтегративну роль у суспільстві – формує єдиний комунікаційний простір, який об'єднує людину й соціум, державу і громадян, центр і периферію, минуле й сучасність.

У контексті дослідження актуальними є такі значення терміна «медіакультура»:

1) соціальний феномен, представлений історично сформованою системою комунікаційних засобів, які функціонально підпорядковані розвитку індивідуальної й колективної свідомості, забезпеченню єдності суспільства; загальне смислове поле цього соціального феномену;

2) культура подання інформації в медіа, що пов'язане із «системою матеріальних, етичних, інтелектуальних цінностей у сфері медій, фаховими традиціями і професійними стандартами» [134, с. 177];

3) культура сприймання медійної інформації аудиторією – медіакультура людини й суспільства. Медіакультура особистості розглядається як комплекс необхідних потреб, знань, навичок, орієнтацій та інших характеристик, які сформовано та розвинено на етапі перебування в медіасередовищі з ефективним використанням засобів мас-медіа задля отримання соціально значущої інформації [107, с. 70].

Н. Кириллова стверджує, що поняття медіакультура слід розглядати як цілісну систему матеріальних, інтелектуальних цінностей, засобів комунікації, що вироблені людством в процесі культурного й історичного розвитку, які призначені для формування суспільної думки й соціалізації особистості [12, с. 8].

Вітчизняна модель медіаосвіти зорієнтована на реалізацію таких завдань: розбудова дієвої системи медіаосвіти в Україні, яка має стати підґрунтям для гуманітарної безпеки держави та суспільства, розвитку і згуртування громадськості, протидії інформаційній агресії, усебічної підготовки молоді до безпечного використання сучасної системи медіа, формування у громадян медіаінформаційної грамотності та медіакультури з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей [80].

Загалом, мета медіаосвіти полягає у вихованні соціально активних, обізнаних у медійній сфері громадян, які мають високий рівень культури спілкування за допомогою медіа, здатних мислити незалежно й критично, налаштованих на розв'язання проблем та ухвалення самостійних рішень, із розвиненим естетичним смаком та імунітетом проти маніпуляційних впливів. Медіаосвіта – важливий складник загального процесу демократизації й розвитку громадянського суспільства.

Формування світоглядних, засадничих моментів сучасної людини відбувається через сферу медіакультури. Нагальна потреба в розбудові системи

медіаосвіти зумовлена передусім складністю, внутрішньою суперечливістю, стрімкою динамікою розвитку сучасної медіасфери.

С. Семенець стверджує, що медіасфера – система, яка самоорганізується. Ураховуючи загальні закономірності побудови середовищ, констатуємо, що для медіасфери характерно швидший темп розвитку в порівнянні з керованими та нижчими рівнями. З цієї причини існує високий рівень зростання ризиків у медіа сфері залежно від темпу прискорення інформаційного обміну. Система управління медіакультурою повинна бути спрямованою на підтримку життєвоважливих та цінних атракторів соціального розвитку. Одним із головних чинників підтримки порядку соціальної самоорганізації, безумовно, є моральні й духовні цінності людства [146].

Термін «медіакультура», який порівняно недавно уведений до обігу в українському медійному просторі, упродовж останніх років стає предметом уважного розгляду в українських академічних дослідженнях, хоча в різних текстах натрапляємо на доволі широке і варіативне його тлумачення. Визначень феномену медіакультури так само багато, як і визначень культури, оскільки зміст його окреслюють як у межах субкультури, так і проєктивно до особливого типу культури інформаційного суспільства. Вітчизняні дослідники тлумачать феномен терміну «медіакультура» як комплекс матеріальних, духовних та інтелектуальних цінностей у медіасфері, вказуючи, що стосовно загалу медіакультура може бути системою розвитку особистості, здатної розуміти, аналізувати та критично оцінювати медіатексти, займатися медіаторчістю і мати свій функціональний апарат, який поширюється на всі сфери суспільного життя [85, с. 140].

У західних джерелах термін медіакультури задекларований ще наприкінці ХХ ст. Як свідчить відкрите джерело Вікіпедія, у 1983 р. на XVII Всесвітньому конгресі (м. Торонто), який був присвячений проблемі «Філософія й культура», було наведено кілька сотень тлумачення розглядуваного поняття. Аналогічно «дочірній» феномен медіакультури, як у притчі про слона та сліпців, залежно від того, хто і до чого торкнувся, так і уявив собі слона: як стіну, шнурок, трубу (у нашому випадку

медіакультуру). Визначення цього терміна та сфери, на які він поширюється, охоплюють найрізноманітніші рівні: від особистісного, який передбачає вміння розуміти, використовувати медію й адекватно взаємодіяти з нею, до глобального рівня «підвиду культури, створеної з допомогою медій, які відтворюють соціокультурну картину світу за допомогою словесних, звукових і візуальних образів» [85, с. 142].

Об'єднуючи культурологічний і філософський підходи, аналізує феномен професор Нью-Йоркського університету Ліза Гітельман, стверджуючи, що нині, як ніколи раніше, стало важливо розуміти не просто еволюцію медій, а те, як люди спілкуються один з одним, як тлумачать світ і все, що в ньому відбувається чи відбулося, ідентифікують культуру і себе в ній [1].

В Україні лише розпочинають виходити на різноматичні міждисциплінарні теми досліджень. Феномен медіакультури в епоху розвитку інформаційних технологій викликав інтерес у дослідників різних наукових течій: його вивчали культурологи (Л. Лазарева), філософи (Л. Ороховська), журналістикознавці (Н. Зражевська), психологи (Л. Найдьонова), соціологи (Н. Костенко), педагоги (Г. Онкович), мистецтвознавці (О. Волошенюк).

Розуміння потреб у медіакультурній освіті та вичленування медіакультури як такої фіксуємо у Британії (медіакультура / media culture) та Канаді (як екранна освіта / screen education) наприкінці 1930-х. Однак у його сучасному розумінні стало функціональним у Британії, Канаді, США, Франції в 60-х роках ХХ століття. Канада, перша країна, яка запровадила шкільну навчальну програму з медіаосвіти для учнів 11-х класів у 1959 році.

У 60-ті рр. запроваджена програма з медіаосвіти почала функціонувати майже у двохстах початкових і середніх школах Франції. 1998 рік став роком, який позначений масовим запровадженням медіаосвіти в навчальні плани Англії.

У США найвищий вияв активності вивчення медіаосвіти припав на 1960-ті рр., проте дисципліна «Медіаосвіта» у шкільній програмі обов'язковою не стала, оскільки навчання не мало єдиного державного функціонування в національній

системі освіти. Однак американська мережа Media Literacy (медіаграмотності) нині відома усьому світові завдяки здійсненню навчання освітян (Education for Educators) через проведення семінарів, курсів підвищення кваліфікації, розроблення навчальних програм, посібників, видавництва професійних журналів, продукування навчальних фільмів.

Курс реалізації освітньої політики стосовно розвитку медіаосвіти здійснюється у форматі проведення різноманітних заходів. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України у 2010 р. розробив Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні [74]. У Концепції визначено мету, окреслено основні терміни, завдання та принципи медіаосвіти, вказано ключові напрями розвитку медіаграмотності суспільства, форми, умови її реалізації.

Науковці Національної академії педагогічних наук України на регулярній основі проводять заходи щодо упровадження медіаосвіти в освітній процес закладів вищої освіти, закладів дошкільної освіти, закладів післядипломної освіти.

3 квітня 2013 р. було проведено методологічний семінар НАПН України «Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив», де розглядався широкий спектр питань щодо впровадження та становлення медіаосвіти в Україні, підготовки дітей до успішної взаємодії з інформаційним простором. Учасники семінару розглядали стратегічні питання розвитку медіаосвіти в Україні, наголошували на необхідності вивчення проблеми внесення дисциплін медіаосвітнього напрямку («Медіакультура», «Медіаосвіта/Медіаграмотність», «Медіапсихологія» тощо) до навчальних планів освітніх закладів у процесі фахової підготовки здобувачів освіти різних спеціальностей. Здійснення підтримки активної участі учнівської та студентської молоді стосовно пошуку форм і засобів функціонування медіаосвіти, які відповідають сучасним потребам суспільства.

У Листі МОН України № 1/9 від 29.03.2013 р. «Про запровадження вивчення курсу «Основи медіаграмотності в навчальних закладах» [175] указується, що відповідно до наказу МОН України № 886 від 27.07.2011 р. «Про проведення Всеукраїнського експерименту з упровадження медіаосвіти в навчально-виховний

процес загальноосвітніх навчальних закладів України» Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України спільно з Академією української преси, Інститутом соціальної і політичної психології НАПН України здійснюється впровадження експериментальної перевірки, щодо результативності функціонування моделі медіаосвіти, певних інноваційних технологій, які задіяні в освітньому процесі загальноосвітніх шкіл та розроблення проєктів щодо підготовки медіапедагогів до роботи в закладах освіти.

Важливим рішенням було започаткування Інститутом психології ім. Г. С. Костюка сумісно з кампанією «Київстар» проєкту «Безпека дітей в інтернеті». Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Міжнародним благодійним фондом «Академія української преси» створено й реалізовано освітню програму підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників, а також забезпечено друк підручника «Медіаосвіта та медіаграмотність», призначеного для широкої наукової громадськості викладачів, аспірантів, докторантів, студентів і слухачів курсів післядипломної освіти.

Дошкільна медіаосвіта інтенсивного розвитку набула впродовж останнього десятиріччя. Проблема її впровадження стала рушієм для обговорення та проведення науково-практичних конференцій із медіаосвіти й медіаграмотності. Їй присвячено одну із секцій Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології», яка відбулася у 2022 р.

Проблему формування медіаграмотності у дітей та дорослих досліджували вітчизняні (К. Біницька [17], О. Волошенко [35], [54], [116], [120], А. Волошина, А. Єрмоленко [49], В. Іванов [55], [116], [120], Т. Іванова [116], М. Коропатника [75], Л. Кульчинська [54], К. Левківський, О. Мороз [125], Г. Онкович [137–143], Л. Оршанський [146] тощо), а також зарубіжні науковці (А. Анджеєвська [236], С. Ауфенангер, Ю. Беднарк [238], В. Вебер, Я. Гайда [246], [247], Р. К'юбі [251], А. Лепи [252], Дж. Поттер [264], С. фон Файлітзен [254] та ін.).

У наукових працях здійснено аналіз основних термінів: визначено мету, основні завдання, напрями, чинники становлення медіаосвіти тощо.

Проблема впливу засобів масової інформації на емоційний розвиток дітей знайшла своє відображення в наукових творах класика вітчизняної педагогіки В. Сухомлинського [200], а також численних дослідженнях вітчизняних дослідників (Р. Даниляк [42], А. Зайцева [51], В. Лизанчук, О. Невмержицька [129], Д. Попова, Т. Поясок [166], В. Скотний, Н. Темех, Л. Чорна, С. Шандрук, П. Щербань тощо). Науковці акцентують увагу на недостатньому рівні використання потенціалу медіапродуктів, зокрема паперових видань, призначених для виховання дітей; на необхідності зменшення вартості медійної продукції.

Особливої уваги науковців і педагогів-практиків викликає дошкільна медіаосвіта, оскільки саме вона є відносно молодого галуззю педагогічної науки та безпосередньо пов'язана з історією становлення закладів дошкільної освіти. Питання впровадження медіаосвіти дошкільників відображені в дослідженнях вітчизняних науковців, а саме: Н. Ашиток [5], Н. Гавриш [30], [211], О. Качури [60], Р. Кондратенко [70], О. Кравчишиної [78], К. Крутій [84], О. Олійник [135], [136], О. Полєвикової, Ю. Семеняко [189–191], О. Соцької [195], Т. Чашки [220], О. Янкович [229] тощо. Науковці виокремили дидактичну, виховну, діагностичну, розважальну функції сучасних медіа в дошкільній освіті. О. Алексеїчик [21], С. Василюк [21], О. Голюк [38], О. Качура [60], О. Полєвикова, О. Проценко [21] та ін. наголосили на необхідності розвитку медіаграмотності дітей передшкільного віку через тісну співпрацю вихователів закладу дошкільної освіти з сім'ями. Однак у напрацюваннях не визначено діагностичний інструментарій і технологію формування медіаграмотності дітей передшкільного віку.

Характерною ознакою дітей віком 5-6 років є активне використання новітньої техніки без усвідомлення її потенційних загроз, тому саме цей віковий діапазон став об'єктом нашого дослідження. Окреслений період характеризується розвитком розумових операцій, формуванням пізнавальної активності та стійким пізнавальним інтересом як підґрунтя подальшої навчальної мотивації. Необхідно розпочинати процес формування вмінь свідомо, критично та відповідально сприймати інформацію. Діти старшого дошкільного віку не в змозі самотійно це зробити,

оскільки не мають достатньо розвинутого мислення, оскільки воно зводиться до наочно-образного сприйняття дійсності.

У процесі реалізації та впровадження медіаосвіти в ЗДО визначено низку суперечностей між:

- потребами реалізації медіаосвітньої діяльності та відсутністю уніфікованого тезаурусу цієї сфери загалом і в дошкільній освіті зокрема;

- необхідністю формування медіаграмотності дітей та недостатньою обізнаністю батьків та вихователів ЗДО розглядуваної проблеми;

- процесом здійснення медіаосвітньої діяльності та відсутністю спеціально розроблених технологій окресленої проблеми.

Упровадження медіаосвіти є одним із ключових завдань закладів дошкільної освіти. Науковці (К. Біницька [229], О. Голюк [38], Т. Ковбасюк [38], К. Крутій [85], Ю. Семеняко [191], О. Янкович [229] та ін.) окреслюють необхідність здійснення процесу розвитку медіаграмотності через партнерські стосунки вихователів із родинами дітей. Діти передшкільного віку особливо потребують підтримки дорослих, але батьки не знають, як правильно здійснювати її. Майже 60% батьків переконані, що процес формування медіаграмотності у дітей необхідно розпочинати під час навчання в школі й підготовку мають здійснювати лише кваліфіковані фахівці [38].

Важливою проблемою реалізації змісту медіаосвіти у ЗДО є усвідомлення сутності ключових понять. Їх обґрунтування здійснено в Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [74], науковій літературі, працях Р. Бабій [6], Н. Больц [19], О. Волошенюк [54], Я. Гайди [247], В. Іванова [55], Т. Іванової [116], А. Єрмоленко [49], Г. Онкович [137], Л. Петрик, С. Троян [119], А. Ткачук [119], О. Шкоби [55], О. Янкович [228] та ін.

Поняття «медіа» (з лат. *medium* – той, що знаходиться в середині, займає проміжну позицію) в перекладі з англійської мови означає «посередник», тобто це засіб або спосіб комунікації. Медіа виступає логічним містком між джерелом трансляції інформації й отримувачем. Джерелами трансляції є канали та інструменти,

що забезпечують зберігання, передавання, подавання інформації, виконують роль середовища, засобу, проміжної стадії, оточення, тобто те, що є у спільному використанні. Окрім цього, медіа – це певного роду предмети та пристрої, які надають отримувачам інформацію через подачу слів, образів, звуків і дозволяють виконувати окреслені інтелектуальні та мануальні функції. Зауважимо, що характеристика медіума (посередник) і медіа – єдина.

Найбільш поширеним поняттям в освітній галузі є «мультимедіа» («гіпермедіа»): технічні засоби, основу яких складає комп'ютер з установленим програмним забезпеченням, під'єднаний з іншими медійними засобами (проектором, мультимедійною системою, сканером, принтером, мікрофоном тощо), що надає змогу користувачу коригувати, створювати, перетворювати та поширювати тексти за допомогою мережі Інтернет. Під терміном «мультимедіа» розуміємо поєднання різних форм подання інформації (текстової, графічної та звукової) на одному носіїві. Мультимедіа активно та тривалий час використовується в діяльності закладу дошкільної освіти, зокрема йдеться про створення візуального супроводу у вигляді презентації, які демонструють під час освітнього процесу дітям та в роботі з батьками.

Одним із ключових понять у медіаосвітній діяльності є «медіазасіб».

Проте труднощі виникають не тільки трактуванні поняття, а й щодо того, які засоби можна віднести до медійних, оскільки від цього чинника залежатиме тлумачення медіаосвіти дітей. Науковці часто використовують поняття «медіазасіб» та «медіа» як синоніми. Вивчення довідникової літератури дозволяє з'ясувати, що тлумачення терміна «медіа» вважається ширшим, ніж «медіазасіб», оскільки воно охоплює певні дидактичні категорії та їх наукове обґрунтування [152, с. 51]. У Словнику української мови поняття «медіазасіб» тлумачиться як засіб надання й поширення певної інформації, яка характеризується: чіткою спрямованістю до конкретної аудиторії; загальнодоступністю; професійним спрямуванням [194].

Велика кількість медіазасобів обумовила потребу їх класифікації. Найбільш вживаним є поділ відповідно до способу сприйняття інформації на: візуальні

(таблиці, друковані видання, графічні зображення), аудіальні (радіо, аудіозаписи), аудіовізуальні (фільми, театральні вистави, телевізійні програми).

На кінець ХХ ст. в навчальних закладах поширення набуває термін «медіаосвіта». У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, за нової редакції, медіаосвіту визначено як частину освітнього процесу, яка має на меті сформувати медіакультуру в суспільстві, підготувати особистість до безпечної взаємодії з сучасними засобами мас-медіа, включаючи традиційні (друкована продукція, радіо, телебачення тощо), так і сучасні (мережа Інтернет, ІР-телефонія тощо) з урахуванням розвитку інформаційних технологій [73].

У наукових напрацюваннях термін «медіаосвіта» має багатоваріативний характер. На думку науковців, медіаосвіта: напрям педагогіки, який спрямований на опанування закономірностями масової комунікації (Г. Онкович); практична частина підготовки дитини до ефективної взаємодії з сучасними технічними засобами (О. Волошенюк, В. Іванов); науково-освітня траєкторія діяльності, мета якої полягає у психологічному захисті індивіда від маніпуляції з боку сучасних мас-медіа й розвитку інформаційної культури (Б. Потятинник); науково-освітня траєкторія діяльності, що впливає на розвиток особистості за допомогою матеріалів мас-медіа, мета якої полягає у формуванні культури спілкування з медіа, розвитку творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, уміння повноцінно сприймати, інтерпретувати, аналізувати й оцінювати медіатексти, навчанні різних форм самовираження використовуючи медіатехніку (О. Федоров).

Більшість науковців схиляються до думки, що медіаосвіта – це передусім процес критичного розуміння інформації. Так, шведська дослідниця С. фон Файлітзен визначає поняття медіаосвіти через означення критичного мислення (*critical thinking*), важливим елементом якого є створення власної медіапродукції.

Проаналізувавши підходи дослідників до трактувань понять, ключових термінів, Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, на основі власних наукових пошуків розглядаємо медіаосвіту в закладах дошкільної освіти як одну з основних частин освітнього процесу, якій притаманна тривимірна структура

(навчання про медіа, навчання й виховання через медіа, медіа для медіа), яка регламентується через партнерство вихователів, батьків і дітей, передбачаючи формуванню вмінь критично, свідомо, відповідально сприймати інформацію від усіх учасників взаємодії.

Для європейських науковців найбільш уживаним є термін «медіаосвіта», для канадських та американських науковців – «медіаграмотність». В Україні відбувається процес теоретичного осмислення світового передового досвіду у сфері медіа, а отже, використовуються підходи ототожнення та диференціації понять. Тракткування понять залежить від ідей наукових шкіл, на які орієнтуються українські дослідники. Першочергово потрібно приділяти увагу трактуванню термінів згідно з Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні, у якій зазначається, що медіаграмотність є складовою медіакультури, що стосується вміння користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями, спілкуватися із використанням медіазасобів, свідомо та критично здобувати необхідну інформацію, відрізнити реальне від віртуального, осмислювати міфи та способи контролю свідомості [73].

Уважаємо, що медіаграмотність є результатом медіаосвіти. Аналогічні погляди мають В. Іванов, О. Шкоба, які в процесі аналізу підходів до визначення ключових понять у сфері медіаосвіти зазначають, що метою медіаосвіти є досягнення медіаграмотності [55, с. 42]. Медіаграмотність, на думку дослідників, становить набуті навички, які виникають під час навчання аналізу й оцінки медіа [55, с. 49].

Поняття «медіаграмотність» у широкому значенні розглядають американські дослідники, зокрема як сукупність можливостей, які застосовують до медіамеседжів. Науковці С. Шейбе та Ф. Рогоу наголошують, що це процес отримання доступу до комунікації, аналізу, оцінки та продукування її в різних формах. Сучасне трактування дефініції, яке пропонується експертом з медіаграмотності Р. Гоббсом, містить якості розуміння, співпраці, рефлексії й суспільної дії [223, с. 59].

Спорідненим за значенням поняттю «медіаграмотність» є «медіакомпетентність». Згідно з Концепцією впровадження медіаосвіти даний термін представлено як рівень медіакультури, який забезпечує функціонування та розуміння медіа через соціокультурний, економічний і політичний контексти; створення нових елементів медіакультури відповідно до вимог сучасного суспільства, реалізуючи активну громадянську позицію; ефективну взаємодію з медіапростором відповідно до цінностей, смаків і стандартів [73].

Здійснивши змістовний аналіз дефініцій та узагальнивши наукові погляди зарубіжних та вітчизняних науковців, до тлумачення основних понять у медіаосвітній сфері, А. Єрмоленко зробив висновок, що терміни «медіакультура», «інформаційна культура», «медіаграмотність», «медіаосвіта», «інформаційна компетентність», «інформаційна компетенція», «медійна компетентність», «медіакомпетенція» тощо переважно вживаються як синонімічні стосовно «медіакомпетентності». На основі вивчення вітчизняних і зарубіжних публікацій А. Єрмоленко стверджує, що «медіакомпетентність» допомагає аналізувати процеси функціонування медіа в суспільстві, які допомагають визначати наявні знання та вміння особистості критично аналізувати, використовувати, оцінювати та передавати медіатексти в різних жанрах [49, с. 331].

Відомий науковець з дослідження проблеми медіаосвіти О. Федоров стверджує, що в зарубіжній педагогічній літературі термін «медіакомпетентність» розуміється як кваліфікована, самостійна, творча й соціально-відповідальна діяльність відносно медіа.

Зокрема, Р. К'юбі трактує поняття «медіакомпетентність або медіаграмотність» (*media competence / media literacy*) як здатність використання, аналізу, оцінювання й передавання повідомлень (*messages*) у різних формах [251, с. 13].

Аналізуючи зміст поняття «медіакомпетентність», звертаємось до наукових напрацювань Дж. Поттера, у яких представлено розробку структури медіакомпетентності. Досвід виносить першим компонентом авторської

структури: чим більший особистість має досвід використання медіа, тим більший потенціал її розвитку в конкретній галузі. Застосування вмінь у галузі медіа є другим компонентом; готовність до самоосвіти (дозрівання) – третім [264].

Такий підхід рекомендовано застосувати задля розвитку і формування медіаосвіти дошкільників, які мають мінімальний досвід. Такі ж висновки можна зробити стосовно інших компонентів. Це є причиною виникнення проблем у процесі формування медіаграмотності дітей передшкільного віку, а також є показником того, що реалізація медіаосвіти в дошкільлі здійснюється на елементарному рівні.

Виникає нагальна необхідність у дослідженні поняття «медіаграмотність дошкільника», який витлумачуємо як процес обізнаності дитини передшкільного віку з медіазасобами, прийомами пошуку певної інформації; створення й аналізу на основі сформованих ціннісних орієнтацій співдружності батьків з вихователями медіапродукцію; вияв елементів критичного мислення; дотримання культури використання медіатехнологій.

В освітній галузі також функціональним є поняття «медіаосвітні технології». Вивчаючи наукову літературу, натрапляємо на численну кількість трактувань цього поняття. Науковці окреслюють медіаосвітні технології як засіб організації навчального процесу з активним використанням комп'ютерних, аудіовізуальних та інтернет-технологій задля ефективною взаємодії учнів із сучасними медіасистемами (Т. Бешок); як процес використання різноманітних інформаційних технологій (писемні, друковані, електронні, телевізійні, цифрові) у навчанні (О. Бесова); як науково обґрунтована система функціонування педагогічної діяльності із використанням різних засобів медіатехнологій, власних медіапродуктів, медіатекстів відповідно до освітньої мети (О. Георгіаді). Відповідно до критеріїв освітніх технологій найбільш вичерпним вважаємо таке визначення поняття «медіаосвітня технологія»: технологічний процес дій, методів, способів побудови навчальної діяльності із використанням медіазасобів задля формування медіакультури особистості на основі трьох рівнів

Найповніше критеріям освітніх технологій (системність, алгоритмічність, науковість, прогнозованість тощо) відповідає таке визначення: медіаосвітня технологія – це технологічний процес усіх можливих дій, способів, методів побудови освітньої діяльності із залученням медіазасобів задля формування медіакультури особистості на трьох основних рівнях: медіакомпетентність, медіаграмотність і медіаобізнаність [186]. Наведені трактування, відповідно, можна використовувати як у закладах загальної середньої, так і вищої освіти. Щодо дошкільної освіти, медіаосвітня технологія розглядається як система цілеспрямованих дій вихователя, батьків і дітей, що спрямовані з метою формування медіаграмотності.

Аналіз понять «медіакультура», «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіакомпетентність» надає можливість засвідчувати такі взаємозв'язки: поняття «медіакультура» має широке значення, йому підпорядковується термін «медіаосвіта», результатом якого є сформованість «медіаграмотності й медіакомпетентності» при активному використанні медіаосвітніх технологій.

У процесі формування медіаграмотності дошкільників мають місце певні перешкоди, які зазначено в структурі розвитку медіаосвіти, а саме: відсутність досвіду, готовності до самоосвіти, умінь у сфері медіаосвіти.

Виникає потреба в ретроспективному дослідженні розвитку медіаосвіти дошкільників задля пошуку необхідних конструктивних ідей і визначення прийомів формування медіаграмотності.

1.3.2. Ретроспективний аналіз розвитку медіаосвіти дітей.

У зв'язку з активним упровадженням медіатехнологій у всі сфери людської діяльності загалом, та в освітню сферу зокрема, медіа стали об'єктом наукових досліджень. Нині медіаосвіта – сфера, яка виявляє зацікавлення у філософів, культурологів, педагогів, журналістів, мовознавців, політологів, психологів, мистецтвознавців, соціологів, а також представників інших наук.

Процес розвитку медіаосвіти розглянуто в наукових напрацюваннях О. Беляк [15], І. Виселко [29], О. Волошенюк [54], В. Іванова [54], М. Коропатника [75], О. Кравчишиної [79], О. Мороз [125], О. Онкович [142], Л. Оршанського [146], Л. Петрик [152], О. Янишин, О. Янкович [232] та ін.

Уперше на необхідності дослідження питання використання медіа наголосив канадський дослідник М. Г. Маклюен, що зумовило започаткування медіаосвіти: було створено першу програму медіаосвіти (1959 р.) та публікацію наукової праці «Розуміння медіа: Зовнішні розширення людини» (1964 р.) [55, с. 41], [29, с. 42], [152, с. 49]. Підсумковим результатом його наукових досліджень стала книга «Закони медіа», яка вийшла з друку вже після його смерті. Науковець розглядав медіа не тільки в площині засобів і каналів передачі інформації, а й площині як посередника (медіа/медіум), тобто між суб'єктом та об'єктом сприйняття [29]. Отже, медіа значно розширюють перспективи людини, але постає проблема їх доцільного й ефективного застосування.

Медіаосвіта як предмет мультидисциплінарних досліджень (педагогіки, психології, журналістики тощо), має низку окреслених напрямів, зокрема:

- 1) медіаосвіта майбутніх фахівців різних галузей;
- 2) медіаосвіта майбутніх педагогів у закладах освіти різного рівня, підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- 3) медіаосвіта як частина загальної освіти учнів та студентів, яка може бути інтерпретована у традиційні дисципліни або викладатися окремо;
- 4) медіаосвіта в закладах позашкільної освіти;
- 5) дистанційна медіаосвіта для учнів, студентів і дорослих за допомогою використання радіо, телебачення та інтернету;
- 6) самостійна безперервна медіаосвіта, яка продовжується протягом усього життя людини [114], [55, с. 45].

Слід зазначити, серед окреслених напрямів відсутня медіаосвіта в закладах дошкільної освіти, цей чинник свідчить про недостатнє розроблення теоретико-методичних і концептуальних засад, а також сучасних наукових досліджень.

Б. Потятиник розглядав поняття «медіаосвіта» з точки зору науково-освітньої сфери, мета якої – допомогти особистості сформувати психологічний захист від маніпуляцій чи негативного впливу мас-медіа, при цьому розвиваючи/прищеплюючи інформаційну культуру [165, с. 8].

Задля розв'язання окресленої проблеми, розуміємо медіаосвіту як частину загальної освіти або з позиції історико-педагогічного аспекту формування медіаграмотності дітей.

Досліджуючи проблему формування медіаграмотності дошкільників, звертаємо увагу на те, що ключовим аспектом є розвиток їх мислення, зокрема критичного. Причинами недостатньої уваги формування медіаграмотності дошкільників вважаються: низька спроможність критично мислити, аналізувати інформацію, брак життєвого досвіду.

Водночас розвиток мислення, психічних функцій дітей перебуває у взаємозв'язку з фізіологічним дозріванням. Отже, нагальною є потреба в дослідженні проблеми психофізіологічних детермінант процесу формування медіаграмотності дітей передшкільного віку.

Проблему психофізіологічного розвитку дошкільників відображено в наукових працях Л. Виготського [24–28], Е. Вільчковського [34], О. Кочерги [77], С. Кулачківської [90], С. Ладивір [90], Л. Сварковської, О. Семенова [188], Н. Семенової та ін.

Відповідно до наукових напрацювань О. Семенова, А. Хрипкової та ін. встановлено, що організм дитини зазнає суттєвих змін на шостому році життя, коли відбувається активний розвиток мозку, який зумовлює ускладнення процесів вищої нервової діяльності. На кінець шостого року життя маса мозку сягає приблизно 1350 г, що становить 90% від маси мозку дорослої особи [188, с. 53–54].

Важливим аспектом у дослідженні проблеми розвитку дитини передшкільного віку є висновки психологів О. Семенової, О. Цейтліна, які зазначають, що позитивна динаміка розумових процесів відбувається під впливом системи фізичних

навантажень. Специфіка рухової активності, її різноманітність покращують увагу й активізують мислення дітей [188, с. 53], [217].

У своїх розвідках О. Семенов, на основі праць Л. Виготського, В. Давидова, Д. Ельконіна, О. Запорожця, Ю. Змановського, А. Хрипкової у галузі дитячої психології, фізіології та медицини, зазначає, що мозок дитини складається з двох типів клітин: нейронів та гліальних клітин. Нейрони взаємодіють між собою й іншими органами тіла; гліальні клітини, у свою чергу забезпечують роботу мозку. Швидкий темп росту дендритів та аксонів постійно утворює нові синапси, які впливають на силу й роль гальмівних процесів, зокрема удосконалюючи умовне і диференційоване гальмування. Як наслідок, відбувається ускладнення структури аналітико-синтетичної діяльності. Тому утворені нові нервові зв'язки відбуваються за безпосередньої участі другої сигнальної системи, тобто одночасно. Завдяки цьому процесу відбувається розширення сфери впливу на розвиток словесних подразників і сигналів діяльності дитини [188, с. 54].

Вивчення праць психологинь О. Семенової, А. Хрипкової про психофізіологічні особливості розвитку розумової активності дітей старшого дошкільного віку засвідчило готовність цієї вікової категорії до опрацювання певної кількості інформації.

Фізіологічний розвиток мозку дитини характеризується збільшенням гліальних клітин, що зумовлює такі особливості окресленого періоду: надзвичайну збудливість дитини, виснаженість психічних процесів, вияв схильності до інфекційних захворювань, включення емоцій у всі нервові процеси, поступова нервіномірність психічних функцій [188, с. 54–55].

У віці п'яти років майже завершується процес формування нервових тканин. Дитяча нервова система цього періоду життя практично не відрізняється від нервової системи дорослого. Саме в цьому віці формуються асоціативні зв'язки півкуль головного мозку, які надають можливість мислити абстрактно [188, с. 55].

Процес розвитку мислення дітей передшкільного віку досліджували Т. Браїлко, О. Гриньова, О. Кононко, О. Коротинська тощо. У наукових працях

О. Запорожця, Г. Костюка, С. Рубінштейна зазначено те, що дитина помічає елементарні причинні залежності й робить висновки в досить ранньому віці. Період старшого дошкільного віку характеризується можливістю встановлення причинно-наслідкових зв'язків, доведення істинності своїх думок, розмірковування над подіями, що відбуваються, складання зв'язних висловлювань. У переліку психологічних наукових досліджень Л. Виготського, В. Давидова, О. Леонтєва, О. Скрипченка зазначено, що в порівнянні з онтогенетичним етапом процес розумового розвитку є високим.

У процесі становлення сучасної психології значна увага в дослідженнях науковців приділяється психолого-педагогічним умовам активізації мислення дошкільників. Особливості процесу розвитку мислення дітей, відповідно до періодизації інтелектуального становлення, зазначено в працях Ж. Піаже [155], [261] та М. Котарби-Канчуговської [250, с. 43]. У ході досліджень психологи з'ясували, що діти віком 5–6 років (період 2–7 років) перебувають у стадії доопераційних уявлень, саме тоді відбувається процес розвитку інтуїтивного, наочно-дієвого та наочно-образного мислення.

Для старшого дошкільного віку характерне наочно-образне мислення, яке включає спроби пошуку вирішення задач, але ці спроби діти виконують подумки (образно). В цей період дитині можна ставити пізнавальні та мисленнєві завдання (пояснення явищ, відгадування загадок, розв'язання головоломок тощо). Під час розв'язання цих завдань дитина поєднує власні судження й робить певні висновки. Саме тоді починають виникати елементи індуктивних та дедуктивних висновків.

Ранній етап розвитку дошкільників характерний обмеженістю їх досвідом та недостатнім умінням здійснення розумових операцій, тому їх міркування досить часто виявляються наївними, як такі, що не відповідають реальності. Спостерігаючи за доглядом рослин, малюк починає поливати власного іграшкового ведмедика, «щоб краще та швидше ріс» [105, с. 211].

Наукові дослідження О. Запорожця, О. Леонтєва, Г. Люблінської та ін. констатують, що спеціальне навчання дітей (навіть короткотривале) швидко змінює

хід їх розумового процесу. Якщо дітей 5–6 років навчати спостереженню та формувати вміння робити висновки, це зумовить значні зрушення розвитку мислення. У цей період діти вчаться встановлювати істотні ознаки предметів і явищ, знаходити залежності та зв'язки між ними, завдяки цьому відбувається швидкий розвиток логічного мислення [105, с. 213–214].

Суттєвою ознакою розвитку мислення дітей дошкільного віку є процес перших узагальнень, коли вона мислить «діючи». Наприклад, якщо 4-5 річній дитині запропонувати визначити спільні і відмінні ознаки між м'ячиком і кубиком, їй швидше та легше це зробити, тримаючи їх в руках, водночас дуже важко зробити це подумки. Доросла ж людина може з легкістю з'ясувати, яку картинку зображено на кубиках, проаналізувавши лише окремі фрагменти, які зображено на кожному з них. Дитині це не під силу, для виконання завдання їй необхідно скласти кубики.

Характерна особливість дитячого мислення – наочність. Дитина мислить, лише спираючись на досвід або спостереження. Прикладом чого є питання: «Чому не можна бавитися на дорозі?». Дитина відповідає, наводячи конкретний факт: «Одна дівчинка гралася, і її збив автомобіль».

Особливий інтерес становлять праці Т. Браїлко, яка наголошує, що критерієм критичності розуму є вміння об'єктивної оцінки своїх та чужих думок, ретельного доведення та всебічної перевірки висунутих гіпотез. Діти, які мають розвинену окреслену властивість, перед тим, як щось зробити, ретельно все перевіряють, якщо ж одна з думок підлягає сумніву, вони, не вагаючись, шукають нову, правильну [147, с. 10].

Старший дошкільний вік характеризується розвитком пізнавальної активності й інтересу, що є підґрунтям формування навчальної мотивації. На цьому етапі у дітей активно розвиваються розумові операції. У період дошкільного дитинства коло понять та уявлень розширюється, їх зміст та обсяг стає повнішим і точнішим.

Аналіз наукових праць психологів щодо процесу розвитку мислення дітей дошкільного віку показав, що початок формування критичного мислення необхідно

розпочинати, орієнтуючись на концептуальні засади педагогіки партнерства. Питання високого рівня сформованості критичного мислення не піднімається, оскільки на заваді стає перевага наочного мислення над конкретним.

Проблему формування критичного мислення доповнює процес сугестії (навіювання), над яким працювала С. Русова. Діти, маючи нерозвинену свідомість, легко піддаються навіюванню через неможливість протиставлення власних суджень тим, які нав'язуються [210, с. 256]. У розглядуваному контексті С. Русова стверджує: «Маленькі діти дуже легко піддаються сугестії, в них не має проти неї ані певного суду, ані реального досвіду. Їх можна навести сугестією на цілком неправдиві враження щодо смаку, кольору, обсягу, піддурити їх на неіснуючий у них біль» [184, с. 199].

За переконанням С. Русової, батьки мають пам'ятати таке:

1. Процесу сугестії піддаються абсолютно всі діти.
2. Навіювання втрачає свій вплив у період дорослішання дитини.
3. Вплив сугестії збільшується, коли діти працюють із малознайомими речами, не маючи досвіду роботи з ними.
4. При груповій взаємодії сугестія набирає впливу.
5. Багато в сугестії залежить від особи та характеру питань, які мають вплив на дитину.
6. Фізично слабкі діти легше піддаються сугестії.
7. Хлопці менше піддаються сугестії, ніж дівчата [184, с. 199].

Отже, визначено чинники, що перешкоджають або сприяють формуванню медіаграмотності.

Головними перешкодами процесу реалізації медіаосвіти є наочність та конкретність мислення, легкість піддавання сугестії дошкільнят.

Формування медіаосвіти відбувається через медіа. Зазначимо, що дитина повинна обмежений час перебувати перед телевізором; що стосується комп'ютера, то взагалі не повинна ним користуватися до вступу до школи. Однак освітня лінія

«Комп'ютерна грамота» визначає навички елементарного володіння комп'ютером, прийомами роботи з ним, дотримання правил безпечної поведінки біля нього [7].

Не слід недооцінювати рівень потенціалу дошкільнят щодо формування медіаграмотності: у них швидко й активно відбувається розвиток розумових операцій; їм притаманно критично мислити й об'єктивно оцінювати свої чи чужі думки, вміння доводити та перевіряти інформацію.

Дослідження праць психологів щодо проблеми розвитку мовленнєвої діяльності дошкільників засвідчує, що процес формування критичного мислення розпочинається в закладі дошкільної освіти, а продовжувати роботу необхідно у шкільному віці. Зауважимо, що необхідно в процесі формування спиратися на положення педагогіки партнерства, оскільки без вихователів і батьків діти не будуть медіаграмотними.

Розглянемо значення та вплив традиційних й інноваційних медіатехнологій у житті дошкільника. Дитина вже у віці 2-3 років перебуває під постійним інформаційним впливом, виявляє вподобання у виборі медіаконтенту, у 5 років починає на елементарному рівні володіти комп'ютером. Медіаресурси містять великий обсяг інформації, який важко опанувати навіть дорослим.

У наукових джерелах К. Крутія, І. Мищишина, О. Онковича, Ю. Семеняко, В. Чайки, Т. Чашки, О. Янковича окреслено види медіа, які можна використовувати в роботі зі старшими дошкільниками, а також визначено особливості взаємодії дітей з медіа, звідки вони отримують: певну інформацію; моделі та зразки поведінки; уміння переживати будденість, позитивні та негативні емоції і почуття; приклади альтернативного відпочинку й дозвілля.

Т. Чашка виокремлює шість найпоширеніших типів медіа, що застосовуються в освітньому процесі закладу дошкільної освіти в роботі зі старшими дошкільниками задля формування мовленнєвої діяльності: мультимедійні презентації, аудіоказки, музика, аудіозапис звуків; книжкова графіка й ілюстрації, мультфільми й відеоказки; фотографії й листівки [220, с. 98]. Мовлення – це один із ключових аспектів діяльності ЗДО, на нашу думку, цей перелік потрібно доповнити

традиційними (дитячою пресою (журналами та газетами), радіо і телебаченням), а також інноваційними (інтернет і комп'ютерними технологіями) медіа.

Проблему формування процесу медіаграмотності в ЗДО висвітлено в працях Р. Голюк, Т. Ковбасюк, Р. Кондратенко, О. Куценко, О. Олійник та ін.

Науковці Р. Голюк, Т. Ковбасюк визначили педагогічні умови розвитку медіаграмотності дітей передшкільного віку: висвітлення актуальних проблем комп'ютеризації ЗДО з урахуванням змін і парадигми розвитку; дослідження показників розвитку необхідних професійних умінь і спеціальних знань, які необхідні педагогу задля здійснення медіаосвітньої діяльності; інтеграція традиційних форм взаємодії ЗДО і родин із використанням інформаційно-комп'ютерних технологій для розв'язання низки педагогічних завдань в умовах сьогодення; упровадження процесу діалогічної взаємодії родин і вихователів для розв'язання низки медіаосвітніх завдань [38].

Науковиця Р. Кондратенко окреслила форми та методи роботи вихователя з дошкільнятами:

- прослуховування художніх творів із подальшим відтворенням сюжетів;
 - перегляд ілюстрацій і зображень, створення власних творів мистецтва;
 - відповідно до змісту журналу передбачено виконання пізнавально-розважальних завдань;
 - отримання нових знань і віднайдень відповідей на проблемні питання;
 - створення власного медіапродукту (журналів, газет, листівок тощо)
- [70, с. 118].

Окреме значення дослідниця приділила проблемі використанню аудіовізуальних медіазасобів, серед яких чільне місце посідають мультимедійні технології. Дослідниця виокремила такі форми і методи роботи вихователя з дітьми:

- обговорення мультфільмів та фільмів після перегляду;
- інсценізація імітаційно-ігрових ситуацій на основі власного досвіду;
- створення віртуальних подорожей;
- прослуховування музичних творів та фантазування ситуацій;

- накопичення фотоматеріалів на основі екскурсій та спостережень;
- читання діалогів в ролях героїв сучасних казок і мультфільмів;
- створення власного медіапродукту [70, с. 118].

Дослідник Р. Кондратенко виокремлює такі інтернет-технології, які вихователі можуть використовувати за допомогою вебсайтів. Подібні веб-сайти містять бібліотеку електронних друкованих видань (електронні: журнали, дитячі книжки, довідники, картини тощо) та аудіо-, відеотрансляції (відеокліпи, дитячі музичні твори, дитячі кінофільми).

Ключовою перевагою інтернет-технологій є поєднання текстових (цифрові електронні видання) та відео-, аудіоматеріалів. Використання таких ресурсів в освітньому процесі не залежить від місця й часу подання навчального матеріалу.

Задля ефективної роботи з дошкільнятами необхідно ретельно обирати дитячі інтернет-видання. В умовах сьогодення більшість дитячих журналів мають електронні версії («Пізнайко», «Жирафа Рафа» та ін.), які можна використовувати в освітньому процесі [70, с. 118]. Наведемо приклади дитячих сайтів для використання в професійній діяльності: «Левко» (levko.info), який має рубрики: ігротека, аудіо- та відеоматеріали, віршики тощо; «Казкар» (kazkar.info) – ресурс, на якому створено добірку українських казок відповідно до жанру, тематики, виду; «Нашим діткам» (<https://www.nosiki.cv.ua/>) – сайт, на якому розміщено вірші, казки та багато інших цікавих матеріалів, які спрямовані на розвиток дитини; Дитячий портал «Пустунчик» (<https://pustunchik.ua/ua>) – цифровий ресурс, який містить добірку ігор, відео- та аудіоматеріалів розважального характеру. Ми наводимо найбільш місткі за змістом сайти, безумовно, сучасна пропозиція медіа продуктів для дітей є ширшою. Розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій дозволяє розробити більш якісний контент, який стане при нагоді батькам, дітям і вихователям.

У процесі дослідження наукових джерел ми здійснили пошук навчально-методичних видань для закладів дошкільної освіти, які присвячені проблемам медіаграмотності. Вивчаючи методичні матеріали, не було виявлено, які представлені на паперовому носіїві та можуть бути рекомендованими вихователям

і батькам. Однак констатовано велику кількість інтернет-ресурсів. Аналізуючи видання (електронні, паперові) можемо стверджувати, що в Україні та зарубіжних країнах наявна нагальна потреба в розробленні сучасної методичної літератури, яку доцільно використовувати в освітньому процесі ЗДО.

Медіасередовище, як невід'ємний чинник впливу на дошкільника, має на меті оволодіння ним уміннями користуватися пізнавальним, соціокультурним потенціалом, який має велике значення. Ключовою формою впливу медіасередовища на розвиток дошкільників є процес перенесення та відображення інформації про навколишнє середовище й узагальнення її в доступний формат для дітей. Сучасне світосприйняття дитини певною мірою залежить від того, як його показують медіа. Медіа демонструють різноманітну інформацію про навколишній світ, практичні стилі життя й діяльності людини, які формують ціннісні орієнтири дитини дошкільного віку. Особливий аспект формування медіаграмотності дитини належить медіаосвіті.

З точки зору педагогіки, специфіка медіаосвіти полягає в тому, що всі учасники освітнього процесу є рівноправними перед одержуваною інформацією. Роль педагога постає не в традиційному вимірі навчання дитини, а в допомозі досягнути навколишній світ, застосовуючи вміння аналізувати інформацію й осмислювати її.

Сучасне медіасередовище забезпечує спілкування дитини зі світом та пізнання його без застосування вербальних засобів. Це створює значні труднощі на етапі безпосереднього спілкування з людьми в реальному світі та характеризується такими чинниками: невмінням формулювати власну думку; зв'язно висловлювати усні повідомлення; «скутістю» під час спілкування. Подолати зазначені бар'єри можливо тільки через процес формування спеціальних медійних навичок і розвиток творчого залучення до медіадіяльності. Отже, медіаосвіта є логічним структурним елементом сучасного середовища навчання.

1.4. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури дітей передшкільного віку

Дієвість будь-якого дослідження залежатиме від сформованих педагогічних умов, які будуть використані в експериментальній частині роботи. Для початку з'ясуємо сутність поняття «умова». У «Філософському словнику» поняття «умова» трактується як філософська категорія, в процесі якої породжуються загальні співвідношення речі до чинників, завдяки яким вона існує. За наявності відповідних умов речі переходять із можливостей у реальність [177, с. 442]. Отже, у філософському значенні поняття «умова» визначається як залежність одне від іншого, як комплексний складник об'єктів (речі, стан, взаємодія) за наявності якого відбувається існування певного явища [179, с. 533]. Зазначимо, що комплекс умов існування певного явища й середовища, його перебігу залежатиме від дії законів природи і суспільства. Умова, як категорія детермінізму, створює загальний момент діалектичного взаємозв'язку. Залежно від причин, які породжують ті чи інші явища, умова створює таке середовище й обстановку, в якій вони виникають, існують, розвиваються [179, с. 533].

У психології класичне визначення поняття «умова» здебільшого визначено як психічний розвиток і конкретизується через комплекс зовнішніх і внутрішніх причин, які прискорюють або уповільнюють психологічний розвиток особистості, впливають на процеси розвитку, динаміки, кінцевих результатів [137, с. 332].

Психолого-педагогічні термінологічні джерела трактують поняття «умова» як: рушійну силу здійснення будь-якого процесу, що відтворює загальні стосунки у спілкуванні між суб'єктами [112, с. 112]; як фактор впливу на розвиток психічних явищ; до того ж це явище характеризується активністю людини чи групи людей [129, с. 133]; як певна потрібна обставина, яка надає можливість створення чогось чи сприяє цьому [188, с. 543]; як засади, що окреслені в усіх сферах людської діяльності; як обставина, від якої залежить щось-небудь [155, с. 121]; як частина компоненту об'єктів (речі, стан, взаємодія), наявність яких впливає на існування

явища [153, с. 432]. Отже, «умова» трактується як явище, яке включено до складу об'єктів (речі) і таким способом впливає на існування; спрямована на реалізацію окреслених завдань.

Проблема дослідження поняття «умова» викликає підвищений інтерес у вітчизняній педагогічній науці. Орієнтація поглядів дослідників на ознаки поняття «умова» спонукало їх до виокремлення різних груп умов.

Розкриємо сутність умови за характером впливу: об'єктивні й суб'єктивні. Об'єктивні умови характеризуються сталим функціонуванням педагогічної сфери, яка охоплює нормативно-правові документи галузі освіти, засоби інформації та є причиною, яка спонукає учасників освітнього процесу до адекватного вияву себе в ньому. Суб'єктивні умови характеризуються впливом на розвиток і функціонування педагогічної галузі, відображаючи потенціал суб'єктів освітнього процесу, ступінь їх особистісної значущості, пріоритетів та основних завдань освіти для її здобувачів [162, с. 121]. У ході нашого дослідження будемо використовувати поняття «суб'єктивні умови», оскільки «суб'єктивні умови» утворюються безпосередньо учасниками освітнього процесу.

Є. Рапацевич пропонує трактування поняття «умова» як сукупність явищ внутрішнього чи зовнішнього середовища, яке опосередковано має вплив на розвиток конкретних психічних явищ, поряд із людськими чинниками – загальною активністю людини/групи людей; як необхідна передумова, що надає можливість здійснювати освітній процес [163, с. 206]. На думку З. Курлянд, якщо те чи те явище продукує інше, то воно стає причиною [120, с. 78], але якщо явище перебуває у взаємодії з тим чи тим у процесі загального розвитку, до якого воно належало, воно стає чинником; якщо ж явище зумовило існування іншого – це умова [152, с. 78].

У ході педагогічних досліджень поняття «умова» зводиться до поняття «педагогічна умова» та використовується, на думку З. Загвязинського, для формулювання правил, за якими відбувається ефективне функціонування освітнього процесу [57, с. 42].

У психологічних і педагогічних словниках поняття «педагогічні умови» окреслюються по-різному: як сукупність обставин, від значення яких залежить функціонування педагогічного процесу та фахова підготовка працівників, що визначається активністю людини/групи людей [158, с. 11]; як комплекс чинників та компонентів, які впливають на зміну педагогічного процесу; як професійна зорієнтованість освітнього процесу, який базується на сучасних наукових принципах [163, с. 63].

У наукових джерелах не наведено єдиного трактування поняття «педагогічні умови». Більшість дослідників педагогічні умови відносять до передумов (правил) (А. Алексюк, Ю. Бабанський, Г. Назаренко, О. Попова та ін.) навчального процесу, а інші – до обставин (О. Бражнич, І. Княжева, Є. Хриков та ін.); як сукупність правил і чинників успішної життєдіяльності даної системи (Г. Назаренко) [22, с. 34]; як комплекс можливостей (зміст, форма, метод, засіб) просторового середовища, які спрямовані для розв'язання окреслених завдань (А. Найн) [36, с. 45]; як сукупність обставин, які зумовлюють розвиток освітнього процесу та мають обмежений характер упровадження (Є. Хриков) [183, с. 11].

Дослідник Ю. Бабанський здійснив аналіз закономірностей педагогічного процесу та дійшов висновку, що його ефективність залежить від умов функціонування [140, с. 66], і визначає педагогічні умови як обставини, що реалізують ефективність роботи педагогічної діяльності. А. Алексюк поняття «педагогічні умови» розуміє як чинники впливу на освітній процес задля досягнення поставленої мети [101]. Автор здійснює поділ умов на зовнішні та внутрішні. Зовнішні характеризуються позитивними взаєминами учасників освітнього процесу, об'єктивністю оцінювання, місцем навчання, психологічним кліматом тощо. Внутрішні умови окреслюють індивідуальні особливості здобувачів освіти (характер, навички, досвід, уміння тощо) [101, с. 36]. О. Пехота визначає педагогічні умови як комплекс форм і методів, життєвих ситуацій, що об'єктивно чи суб'єктивно створені й потрібні задля досягнення поставленої педагогічної мети [130, с. 212]. З іншого боку, педагогічні умови стають індикаторами державного

стандарту, метою яких є формування конкурентноспроможного та кваліфікованого фахівця [130, с. 212].

Отже, під педагогічними умовами вбачаємо систему спеціальних заходів (обставин), видів діяльності, які сприяють ефективній підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури дошкільників [139, с. 92].

Дослідження Ю. Бабанського, М. Конюхова, О. Пехоти окреслюють різні аспекти трактування «педагогічні умови». Здійснюючи теоретичний аналіз, встановлено, що в наукових джерелах не наведено єдиного пояснення змісту поняття «умова». В «Енциклопедичному словнику» умова визначається як комплекс факторів, які мають вплив на щось, утворюють середовища функціонування чого-небудь [68, с. 625]. У тлумачному словнику умову визначено як вимогу двох сторін, одна з яких домовляється про щось; як згоду (усна/письмова) про що-небудь; як правила будь-якої сфери життя; як обставини, за яких відбувається що-небудь [13, с. 134].

Умова як частина системи об'єктів (речі, стан, взаємодія), з яких випливає наявність певного явища. Загалом цю систему називають «достатніми умовами явища». Якщо з можливих умов забрати загальні, отримаємо спеціальні умови, без яких неможливе існування певного явища. Поняття «умова» в педагогіці розглядається як педагогічне осмислення окресленої категорії. Дидактика поняття «умова» розглядає в широкому значенні як характеристику цілісності педагогічного процесу, його окремих складників.

Здійснивши аналіз науково-педагогічної літератури, встановили, що більшість дослідників окреслюють проблему педагогічних умов відповідно до певного виду діяльності.

В. Андрєєв стверджує, що педагогічні умови – це результат конструювання, відбору й застосування складників змісту, методів, організаційних форм здійснення освітнього процесу відповідно до поставлених дидактичних цілей [180, с. 86].

Дослідник Ю. Бабанський педагогічні умови трактує як чинники або обставини, які реалізують ефективне функціонування педагогічного процесу

[51, с. 242]. Аналіз психолого-педагогічних джерел показав, що педагогічні умови необхідно розуміти як певні обставини, завдяки яким відбувається результативний педагогічний процес фахової підготовки працівників, які характеризуються активністю людини/групи людей. У цьому контексті умови визначають як динамічні регулятори чинників навчання (інформаційні, особистісні, психологічні й педагогічні).

Розглянемо більш детально поняття «педагогічні умови».

Висновки педагогічних досліджень щодо педагогічних умов є тотожними із психологічними. Педагогіка розглядає умову як сукупність подразників (природні, соціальні, зовнішні, внутрішні), що здійснюють вплив на розвиток людини (моральний, психічний, фізичний), поведінку, процес виховання, навчання та становлення особистості [48, с. 36].

Здійснивши комплексний аналіз, можемо зробити висновок, що «умова» означає комплекс причин та обставин, які мають вплив на розвиток, навчання та виховання особистості, динамічність кінцевих результатів аналізованих процесів. Аналізуючи поняття «педагогічні умови», робимо висновок, що розглядувана категорія має такі складники: комплекс форм, засобів, методів, спрямовані на розв'язання окреслених задач [172, с. 44–49]; зміст, організаційні форми, засоби навчання і взаємозв'язок дітей і педагогів [138, с. 29–32]; причини, які реалізують успішне виконання поставлених завдань.

Узагальнюючи вищевикладене, феномен педагогічних умов розглянемо як компонент педагогічної системи, який відтворює комплекс можливостей педагогічного процесу, здійснює вплив і забезпечує розвиток особистості.

У межах нашого дослідження під поняттям «педагогічні умови» розуміємо достатні й необхідні обставини, завдяки яким освітній процес здійснює якісну підготовку майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. Логіка побудови наукового дослідження має на меті розкрити зміст окреслених педагогічних умов.

Цінною вважаємо думку науковців, які розглядали педагогічні умови як категорію, що визначає систему форм, методів, життєвих ситуацій, які склалися об'єктивно чи суб'єктивно створені задля досягнення педагогічної мети.

Отже, педагогічні умови (формування ціннісного ставлення до мети, змісту та результату власної інтелектуальної діяльності; індивідуального підходу до навчання) – це система організаційних форм, методів, засобів і прийомів координації освітнього впливу на особистість задля формування навичок саморозвитку, професійно-значущих здібностей і якостей, ключових компетентностей і, як підсумок, цілісне зростання особистості.

Уважаємо, що підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури дітей передшкільного віку буде ефективною [139, с. 92], якщо реалізувати такі педагогічні умови:

- необхідність усвідомлення майбутніми вихователями значення формування медіакультури дошкільників;
- упровадження інтеграційних підходів у процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку;
- розвиток спеціальних умінь майбутніх вихователів у процесі формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

Обґрунтуємо вибір зазначених педагогічних умов.

Першою умовою визначено необхідність усвідомлення майбутніми вихователями значення формування медіакультури дошкільників.

В умовах сьогодення відбувається процес реформування змісту та форм здійснення освітньої діяльності. Дошкільна освіта не є винятком, оскільки сучасний вихователь: має стати взірцем трансляції медіакультурних смаків, стандартів; ефективно й раціонально використовувати медіазасоби та медіатехнології; сприяти розбудові медіакультури суспільства через створення власних медіапродуктів.

Педагогічна компетентність вихователя в окресленому аспекті полягає в розумінні значення цього напряму роботи; усвідомленні змісту понять, категорій, що зумовлюють виховання культури медіаспоживання; оволодінні практичними

методиками для визначення рівня вихованості культури використання медіапродукції у дітей передшкільного віку; володінні прийомами та методами реалізації.

На думку К. Крутій, сучасний студент у процесі навчання не завжди може визначити, яка інформація є необхідною, важливою, а через великий її обсяг не орієнтується в інформаційному просторі. Виконуючи індивідуальні, творчі завдання, здобувачі освіти часто обирають неправдиву або хибну інформацію з мережі Інтернет, оскільки більшість сучасних медіа не відповідають за достовірність опублікованих фактів. Тому особливого значення набуває потреба навчити майбутніх фахівців з дошкільної освіти оперувати інформацією, оскільки вони мають недостатній життєвий досвід, почасти мають посередній рівень сформованих навичок обробки інформації [67].

Медіаосвіта на сучасному етапі розвитку суспільства є невід'ємною складовою їх виховання, оскільки формує здібності особистості до медіаторчості, сприяє збагаченню дітей культурою поведінки, активізує їх діяльність, надає можливості для розвитку рефлексивно-мовленнєвих навичок дошкільнят. На думку Л. Мастермана, формування медіакультури має здійснюватися через упровадження двох критеріїв: перший – це практичне застосування теоретичних знань у життєвих ситуаціях та обставинах; другий – сформувати навички аналізу й декодування медіатекстів. Використання елементів медіаосвіти в процесі навчання є інноваційним засобом мотивації ефективної діяльності дошкільників, який дозволяє використовувати авторські розробки для самовираження й самопізнання дошкільнят.

Задля ефективної підготовки педагогів дошкільної ланки освіти, формування в них медіакомпетентності в навчальну програму підготовки бакалаврів Білоцерківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу упроваджено вибірково навчальну дисципліну «Медіаосвіта», яка має на меті сформувати в майбутніх фахівців необхідні компетентності з основ медіаосвіти та

медіаграмотності щодо розв'язання сучасних педагогічних проблем; розуміння значення медійного світу в житті людини.

Основні завдання «Медіаосвіта»: підготовка студентів до життя в сучасному інформаційному суспільстві, формування в них навичок усвідомлення наслідків впливу медіа на психічний стан особистості та суспільства загалом; вироблення вмінь розпізнавати маніпулятивну медіаінформацію, формування спеціальних навичок щодо використання медіапродуктів у майбутній професійній діяльності; розкриття психолого-педагогічних, методичних, дидактичних завдань щодо використання медіа під час навчання та виховання; вивчення впливу медіазасобів на свідомість молоді, можливих негативних наслідків; створення власних якісних медіапродуктів.

Отже, медіакомпетентність є необхідною складовою системи підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти. Формування медіаграмотності педагогічних працівників в умовах інформаційної війни й інформаційної агресії є обґрунтованою потребою. Від рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності сучасного студента – майбутнього вихователя, залежатиме рівень медіакультури дітей дошкільного віку. Упровадження навчального курсу з медіаосвіти у фахову підготовку майбутніх вихователів має стати основою для формування особистості, яка здатна вільно орієнтуватися в інформаційному середовищі та критично обирати, використовувати медіаінформацію.

На перших етапах навчання студентів у педагогічному закладі важливим аспектом функціонування освітнього процесу є розвиток мотиваційної компетентності. Потреба в навчанні і вияв бажання вчитися виникає під час адаптаційного періоду здобувачів освіти. У КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР» упроваджено систему адаптаційних заходів, які є основою для формування медіаграмотності: в освітньому курсі «Медіаосвіта» розглянуто види впливу медіа на особистість і наголошено на інформаційній і просвітницькій ролі сучасних медіа. Викладання освітніх курсів «Інформаційні технології та технічні засоби навчання», «Сучасні педагогічні технології навчання в

закладах дошкільної освіти», «Медіаосвіта» розвиває критичне мислення студентів, на основі використання підходів до формування медіаграмотності, спираючись на життєвий досвід, вчать застосовувати отримані знання для оцінки інтернет-простору і інші медіа.

Професійна спрямованість освітнього курсу «Медіаосвіта» спрямована на створення необхідних умов для формування медіаосвіти в студентів, оволодіння спектром навчальної інформації. Під час навчання студенти опановують початкові уявлення про сфери застосування медіа та їх функціональні можливості. Освітній курс «Література для дітей дошкільного віку та культура мовлення і практикум виразного читання» ознайомлює майбутніх вихователів із методикою використання художньо-образних засобів екранних творів (колір, звук, музика) для висвітлення авторської ідеї. На практичних заняттях із медіаосвіти студенти аналізують значення інформації в житті кожної людини, з'ясовують, як критично ставитися до неї, повноцінно сприймати її, вміти розрізнати правду від фейків, протидіяти маніпуляційним прийомам. У підготовці до педагогічної практики студенти вчать створювати мультимедійні презентації різної тематики, аналізувати жанрове різноманіття творів, створювати колажі, фотофільми, мультфільми, інтернет-сайти та блоги задля формування креативного самовираження, здійснювати зйомку та монтаж-відео.

Завдання освітнього курсу «Медіаосвіта» полягає у формуванні вмінь студентів опрацьовувати інформацію, щоб при здійсненні педагогічної діяльності вони мали змогу: навчити дошкільників аналізувати масмедіа з послідовним використанням ігрових форм (розвиваючі ігри, квести та ін.); виховувати емоційно-вольову сферу дитини; розвивати її інтелектуальні можливості.

Спеціальний освітній курс із розвитку медіаграмотності здійснює підготовку майбутніх вихователів до: усвідомленого сприйняття інформаційного простору через призму теорії розвитку та функціонування ЗМІ; практичного розвитку комунікативних умінь та навичок самостійного створення, передавання та спостереження медіаінформації; розвиток навичок медіаімунітету. Навчальний курс

розвиває у здобувачів освіти культуру отримання інформації, ознайомлює їх з основами етики спілкування в медіаінформаційному просторі, вчить самостійно орієнтуватися в сучасному потоці інформації, ознайомлює з довершеними зразками медіапродукції, які мають освітню / мистецьку вартість.

Навчитися оцінювати якість і достовірність інформації, виявляти вибірковість при споживанні, здійснювати вибірку необхідної інформації, критично ставитися до неї є пріоритетним завданням майбутнього вихователя.

Освітній курс «Медіаосвіта» передбачає теоретичну та практичну підготовку майбутніх вихователів і сприяє набуттю, формуванню й закріпленню професійно-педагогічних знань, умінь і навичок щодо особливостей формування медіакультури у дітей дошкільного віку. Ефективні форми та методи реалізації освітнього курсу: використання нестандартних лекцій інтегративного характеру, практичні та лабораторні заняття, творчі самостійні роботи, заняття-дискусії, заняття-диспути, навчальні ігри, інтерактивні вправи, круглі столи, семінари тощо.

Окреслена педагогічна умова має вплив на формування мотиваційного компонента здобувачів освіти, визначаючи внутрішню готовність особистості до культурного споживання медіапродукції, що створює подальшу основу для реалізації інших складових.

Друга педагогічна умова – впровадження інтеграційних підходів у процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. Для реалізації окресленої умови здійснено інтеграцію змісту навчання.

Нами були проаналізовані навчальні плани підготовки вихователів КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»; ДОР Дніпропетровського фахового педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти «Дніпропетровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради; Білоцерківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу та розроблені й упроваджені змістові модулі освітніх курсів: Дошкільна педагогіка (Змістовний модуль «Сюжетно-рольові ігри в ознайомленні дітей з медіазасобами»), Дитяча психологія (змістовний

модуль «Вікові та психологічні особливості дошкільників у формуванні медіакультури»), Педагогіка дітей раннього віку (змістовний модуль «Розвиток дітей раннього віку засобами медіапродукції»), Теорія та методика розвитку рідної мови дітей (змістовний модуль «Розвиток мовлення дошкільників засобом медіаосвіти»), Література для дітей дошкільного віку (змістовний модуль «Медіапродукція як засіб формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку»). Оновлення освітніх курсів змотивувало студентів до отримання нових знань, здійснення креативного пошуку способів розв'язання педагогічних проблем, сприяло підвищенню творчого потенціалу.

Задля практичної реалізації окресленої педагогічної умови вважаємо за доцільне використовувати такі методи та форми: нестандартні лекції, дискусії-обговорення, мультимедійні презентації, навчальні й ділові ігри. Зазначені форми та методи роботи сприяють розвитку критичного мислення студентів, формуванню медіакомпетентності та критичної оцінки інтернет-простіру й інших медіа.

Наступна педагогічна умова – розвиток спеціальних умінь майбутніх вихователів у процесі формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Реалізація умови відбувається через упровадження лекцій, семінарів, ділових ігор, що проводилися в рамках педагогічного гуртка «Рефлексуємо», який організовано з метою набуття досвіду студентами забезпечення якісного процесу формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

На засіданнях гуртка зі студентами обговорено було обговорено такі теми: «Роль медіаосвіти в інформаційному суспільстві», «Концептуальні засади формування медіакультури», «Важливість медіакультури у формуванні свідомості сучасного дошкільника», «Медіапродукція – засіб розвитку чи небезпека».

Наведемо приклади вправ, які викликали особливу зацікавленість у студентів: «Карусель» – вправа, яка дозволяє визначити переваги й недоліки використання медіа; методичний прийом «Дерево ідей», який дозволяє ознайомитися з правилами взаємодії користувача з медіапродукцією; інтерактивна

ділова гра «Мікрофон» надає можливість визначити вимоги до добору медіапродукції для дошкільників; рольова гра «Батьківські збори» на тему «Діти в сучасному інформаційному суспільстві», яка сприяє розвитку рефлексивних здібностей здобувачів освіти, визначенню важливості формування медіакультури дошкільників, вихованню вмінь поважати думку інших.

На етапі проходження педагогічної практики в закладах дошкільної освіти, студенти поєднували набуті теоретичні знання з практичною діяльністю, що створювало можливість для закріплення професійних компетентностей із формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. Здійснюючи педагогічну діяльність в закладах дошкільної освіти, студенти проводили такі заняття: «Створюємо анімації», заняття майстер-клас «Ми – свідомі медіаспоживачі», проводили серію тренінгів із вихователями, де навчилися переформатовувати інформацію й інтерпретувати її до рівня сприйняття дитиною; складала методичні рекомендації для батьків і вихователів, проводили навчальні ігри «Медіапродукція моєї родини»; реалізовували тематичні проєкти, випускали стіннівки, родинні журнали, інфо-буклети, в яких були зазначені поради для батьків та практичні приклади використання медіапродукції дітьми; організовували з дітьми онлайн-радіо. Цікавою формою з формування медіакультури у дошкільників було оновлення іграшкового арсеналу ігрової кімнати старшої групи (сучасні іграшки, атрибути та маркери простору медіаєматики, мультикуб, книги, журнали, газети та інша друкована медіапродукція).

Такі форми роботи з медіаосвіти викликали великий інтерес у дітей до використання медіапродукції, бажання свідомо застосовувати її для задоволення власних інформаційних потреб, активізували дітей до закріплення правил культури користування медіапродукції, сприяли формуванню медіакультури.

Важливість окреслення педагогічної умови надає підставу стверджувати, що процес готовності дітей передшкільного віку до формування медіакультури значною мірою залежить від рівня вмотивованості й інтересу до використання

медіапродукції, яка організовує поведінку дошкільників, надає особистісного змісту та значущості.

На основі зазначеного вище процес виховання дітей старшого дошкільного віку з основ культури використання медіа розглядаємо як систему послідовних, позитивних, кількісних і якісних змін відповідно до структури особистості.

Визначено й описано педагогічні умови, за яких процес формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку буде ефективним: необхідність усвідомлення майбутніми вихователями значення формування медіакультури у дошкільників; упровадження інтеграційних підходів у процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; розвиток спеціальних умінь майбутніх вихователів у процесі формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Висновки до першого розділу

У першому розділі розглянуто наукові підходи до трактування сутності понять «педагогічні умови», «професійна підготовка», «професійно-педагогічна підготовка», «готовність», «підготовленість майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти».

Визначено сутність поняття «педагогічні умови» як спеціальні обставини, за яких навчальний процес здійснюватиме якісну підготовку майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

З'ясовано сутність поняття «професійна підготовка», яку розуміємо як комплекс організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує процес формування професійної спрямованості та професійної готовності особистості до діяльності, відповідно набутих знань, умінь і навичок.

Визначено «модель майбутнього вихователя» як цілісну систему, що будується як інтегральне ціле на основі загальнопедагогічних, особливих та індивідуальних характеристик.

Виокремлено, що підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти є багатофакторним, спеціально організованим освітнім процесом, результатом якого є формування рівня готовності у фахівців дошкільної освіти та визначення професійної підготовки майбутнього вихователя через упровадження спеціально організованого освітнього процесу, спрямованого на формування у майбутніх вихователів високого рівня готовності до продуктивної професійної діяльності в галузі дошкільної освіти.

З'ясовано сутність поняття «готовність», яку витлумачуємо як мету й результат професійної підготовки до майбутньої діяльності; стан особистості, який дозволяє їй успішно виконувати професійні задачі.

Визначено, що терміни «медіакультура», «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіакомпетентність» мають взаємозв'язки. Найширше поняття «медіакультура», якій підпорядковується «медіаосвіта», результатом якої є сформованість медіаграмотності й медіакомпетентності.

Доведено, що фахова підготовка майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку відбувається ефективно за умов реалізації таких педагогічних умов: необхідність усвідомлення майбутніми вихователями значення формування медіакультури у дошкільників; упровадження інтеграційних підходів у процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; розвиток спеціальних умінь майбутніх вихователів у процесі формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Аналіз робочих освітніх програм із підготовки вихователів засвідчив відсутність навчальних тем і завдань, які безпосередньо пов'язані з підготовкою майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, тому було розроблено та впроваджено змістовні модулі в такі освітні курси: «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», «Педагогіка дітей раннього віку», «Теорія та методика розвитку рідної мови дітей», «Література для дітей дошкільного віку».

У першому розділі наголошено на необхідності здійснення інтеграції між навчальними дисциплінами в процесі підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку, що забезпечує розвиток у майбутніх вихователів уміння викликати великий інтерес у дітей до використання медіапродукції, бажання свідомо застосовувати її задля задоволення власних інформаційних потреб, активізацію дітей до закріплення правил культури користування медіапродукцією.

Визначено сутність поняття «готовність майбутнього вихователя до формування медіакультури у дітей передшкільного віку» як інтегральне, системне, особистісне утворення, яке охоплює мотиваційний, когнітивний, праксеологічний та рефлексивний компоненти й забезпечує здатність вихователів до ефективної організації виховання медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел до першого розділу

1. Gitelman L. Always already new. Media, history, and the data of culture. London : Cambridge, 2006.
2. International Encyclopedia of Education / eds.: P. Peterson, E. Baker, B. Mo Gaw. Oxford : Elsevier, Academic Press, 2010. 6957 p.
3. Tsvetkova G. The component-structural analysis of professional self-perfection of high school teachers of humanitarian specialities. Topical Issues of Future Teachers Training in Ukraine. Lublin, 2014. P. 209–215.
4. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. Київ. : Либідь, 1998. 560 с.
5. Андрющенко Т. К. Теоретико-методичні засади формування здоров'яз бережувальної компетентності в дітей дошкільного віку : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2015. 40 с.
6. Артемова Л. В., Косенко Ю. М. Модель ступеневої підготовки фахівця дошкільної освіти у вищих навчальних закладах. *Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства* : матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф. до 80-ї річниці НПУ імені М. П. Драгоманова. 2000. Вип. 1. С. 84–86.
7. Бех І. Д. Це не просто професія, а життєвий шлях. *Педагогічна газета*. 1999. № 8 (62). С. 1.
8. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія. Київ : Світлич, 2006. 304 с.
9. Беленька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки : дис. ... д-р. пед. наук : 13.00.08 / Київ. ун-т імені Бориса Грінченка. Київ, 2012. 493 с.
10. Беленька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах

ступеневої підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.08. Київ, 2012. 40 с.

11. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. Київ, 2011. 320 с.

12. Биков В. Ю., Буров О. Ю. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців, методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2020. Вип. 55. С.11–22. 2006.

13. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. № 1 (4). 2015. С. 27–28.

14. Богданова І. М. Модульний курс педагогіки : навчальний посібник. Одеса : Пальміра, 2007. 232 с.

15. Богданова І. М. Оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій. *Педагогіка і психологія*. 1997. №4. С. 174–184.

16. Богініч О. Л. Педагогічні технології як фактор удосконалення підготовки фахівців дошкільної освіти. *Науковий вісник Миколаївського державного університету. Передшкільна освіта: проблеми та перспективи : збірник наукових праць у 2-х т. Спецвипуск : Педагогічні науки. Т. 2. Проблеми передшкільної освіти в сучасних умовах / ред. : В. Д. Будак, О. М. Пехота. Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2008. С. 29–40.*

17. Богініч О. Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку. *Вісник Прикарпат. ун-ту імені Івана Франка*. 2008. Вип. 17–18 : Педагогіка. С. 191–199.

18. Богініч О. Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2008. Вип. 1. URL: <http://surl.li/iucfe> 12

19. Богуш А. Дошкілля в сучасному педагогічному просторі. *Вісн. Ін-ту*

розвитку дитини. Сер.: Філософія. Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т розвитку дитини. Київ, 2010. Вип. 11. С. 48–53. URL : <http://surl.li/iuptcpdf>. (дата звернення: 12.04.2021). 40.

20. Богуш А. М. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. (спецвипуск): Матеріали Всеукр. науково-практ. конференції «Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової ланок у контексті суб'єктної парадигми освіти» 17–18 травня 2007 року.* / за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2007. С. 3.

21. Боднар С. В. Роль викладача у контексті технології автономного навчання. *Місія вчителя в сучасному світі* : матеріали II Міжнародного симпозіуму (Одеса, 27–30 вересня 2012 р.). Одеса. 2013. С. 66–69.

22. Бондар В. І. Дидактика : Підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Либідь, 2005. 262 с.

23. Бондар В. Управління формуванням професійної компетентності вчителя. *Освіта і управління*. 2006. Т. 9. № 1. С. 20–27.

24. Борин Г. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками дітей раннього віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2009. 20 с.

25. Вавіна Л. С. Розвиваємо у дитини вміння бачити: Від народження до 6 років: поради батькам. Київ : Літера ЛТД, 2008. 128 с.

26. Варій М. Й. Загальна психологія : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2007. 968 с.

27. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів. Київ : Українська Видавнича Спілка, 1997. 410 с.

28. Ващенко Л. М. Проектування інноваційно-розвиваючого середовища в освіті. *Неперервна професійна освіта*. 2002. Вип. 3. С. 20–27.

29. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. s голов. ред. В. Т. Бусел. Київ–Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.

30. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
31. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
32. Власова О. І. Психологія соціальних здібностей : структура, динаміка, чинники розвитку. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2005. 308 с. 359.
33. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ : Академвидав, 2012. 616 с.
34. Володько В. М. Основні проблеми підготовки майбутнього вчителя. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 2(23). С. 89–98.
35. Гаврилюк С. М. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до педагогічної творчості : автореф. дис. ... доктора канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. 2016. 45 с.
36. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвотворчої діяльності в дошкільному дитинстві : монографія. Донецьк, 2001. 218 с.
37. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи : підручник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
38. Головінський І. Педагогічна психологія : навч. посіб. для вищ. шк. Київ : Аконт, 2003. 287 с.
39. Голота Н. М. Формування художніх і конструктивних умінь у майбутніх вихователів дошкільних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2000. 20 с.
40. Гончар Н. П. Формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій : дис....канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Держ. вищий навч. заклад «Університет менеджменту освіти». Київ, 2015. 306 с.
41. Гончаренко С. У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація : монографія. *Неперевна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* / за ред.

І. А. Зязюна. Київ, 2000. С. 81–107.

42. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

43. Грама Н. Г. Професійна підготовка педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей / Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Вид. 2-ге., доп. Одеса, 2002. 380 с.

44. Гузій Н. В. Досвід формування основ професіоналізму майбутніх фахівців у системі багатоступеневої педагогічної освіти. *Наукові записки КІТЕП. Псих. пед. пробл. удоскон. проф. підготов. фахівців сфери туризму в умовах неперервн. освіти.* 2001. №2. С. 132–136.

45. Гуревич Р., Лазаренко Н., Жовнич Л. Цифровізація сучасної освіти: виклики, можливості, напрями, ризики : зб. матеріалів Всеукраїнського науково-практичного семінару / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: 2021. С. 43–46.

46. Гуцан Т. Г. Науково-теоретичний аналіз готовності майбутнього вчителя економіки до профільного навчання старшокласників. URL : <http://surl.li/iuptl> (дата звернення: 16.07.2022)

47. Давкуш Н. В. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до прогностичної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». Ялта : Республіканський вищий навч. заклад «Кримський гуманіт. ун-т», 2011. 20 с.

48. Дитяча психологія : Навчальні матеріали онлайн URL: http://pidruchniki.com/17300627/psihologiya/emotsiyni_porushennya_doshkilnikov._37.

49. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с

50. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підруч. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 302 с.

51. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Т. І. Поніманська. Київ, 2006. 456 с.

52. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.
53. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / ред. кол. : О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць та ін. Т. 1–4. Київ : Наук. думка, 1982–2004.
54. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : автореф. дис.... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2007. 43 с.
55. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : монографія / АПН України. Одеса : Черкасов, 2006. 367 с.
56. Загородня Л. П. Формування основ педагогічної техніки в майбутніх фахівців дошкільного виховання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2001. 28 с.
57. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Вид-во Ліра-К, 2016. 608 с.
58. Закон України «Про вищу освіту» № 1556 VII від 1.07. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
59. Зданевич Л. В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2014. 44 с.
60. Зданевич Л. В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2014. 44 с.
61. Зданевич Л. В. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з

дезадаптованими дітьми : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2014. 47 с.

62. Ільїна Н. Психологія творчості та обдарованості. Київ : Університетська книга, 2018. 227 с.

63. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або що треба знати про нтеграцію? URL: <http://ukrdeti.com/wpcontent/uploads/2017/08/67>.

64. Іщенко Л. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку у вищому навчальному закладі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Черкаси, 2016. 42 с.

65. Казанцева Л. І. Теоретичні і методичні засади навчання дітей старшого дошкільного віку української мови в полікультурному просторі. : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Одеса, 2014. 45 с.

66. Карпова Е., Нестеренко В., Листопад О. Розвиток творчої активності майбутніх педагогів: теорія і практика : монографія. Одеса, 2005. 276 с.

67. Карпова Е. Е. Теоретичні засади індивідуалізації професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах заочного навчання у вищому навчальному закладі : монографія / Е. Е. Карпова, В. В. Нестеренко. Одеса : Видавець Букаєв В. В., 2012. 196 с.

68. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості : навч. посіб. Київ : Либідь, 2007. 256 с.

69. Кідіна Л. М. Психолого-педагогічний супровід педагогічної практики майбутніх вихователів ДНЗ. *Вісник післядипломної освіти* : зб. наук. праць. Київ, 2010. Вип. 1(14), Ч. 2. С. 183–189.

70. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя : монографія. Київ : Вища школа, 1994. 156 с.

71. Клименко В. В. Психологія творчості : навч. посіб. Київ : Центр навч. літератури, 2006. 480 с.

72. Княжева І. А. Проблема професійної підготовки викладачів вищої школи до педагогічної діяльності в умовах магістратури в наукових дослідженнях. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2015. Вип. 44. С. 353–359.

73. Княжева І. А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; 13.00.08. Одеса, 2014. 45 с.

74. Ковалевська Н. В. Професійна підготовка студентів факультетів дошкільної педагогіки до роботи у сім'ях : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 21 с.

75. Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія. Київ : Центр навч. літ., 2006. 664 с.

76. Козак Л. В. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності : монографія / за ред. С. О. Сисоєвої ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Едельвейс, 2014. 599 с.

77. Колобич О. П. Загальна психологія : навч.-метод. посіб. Львів, 2018. 172 с.

78. Коменський Я. А. Велика дидактика : хрестоматія. *Історія зарубіжної педагогіки* / заг. ред. Є. І. Коваленко. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. Р. 28: *Нарис (ідея) материнської школи*. С. 141–146.

79. Коновалова К. І. Формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. 310 с.

80. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). *Media Sapiens*. – 24 квітня 2016. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ 2016.

81. Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022–2027 роки визначено такі

пріоритетні шляхи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2021 р. № 1619-р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2021-%D1%80#Text> 132

82. Корнешук В. В. Сучасна професійна освіта в Україні і надійність спеціалістів. *Наука і освіта*. 2007. № 1-2. С. 147–151.

83. Котик М. А. Психологія захищеності людини від небезпеки у професійній діяльності : дис. ... д-ра психол. наук. Львів : ЛГУ, 1985. 422 с.

84. Кучерявий О. Г. Теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2002. 42 с.

85. Лазарева Л. М. Медіакультура та її функції. URL : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Kis/2010_2/28.pdf. 2010.

86. Левінець Н. В. Формування професійної готовності майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників на засадах народних традицій: дис ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2006. 211 с.

87. Лесіна Т. М. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до розвитку соціальних умінь і навичок у дітей передшкільного віку : монографія. Ізмаїл. 2018. 352 с.

88. Линенко А. Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 1996. 44 с.

89. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дошкільників. Київ : Освіта, 1993. 160 с. 259.

90. Лисенко Н. В. Теорія і методика формування еколого-педагогічної культури вихователя дошкільного навчального закладу в системі вищої педагогічної освіти України : автореф. дис. д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 1996. 38 с.

91. Листопад О. А. Теоретико-методичні засади формування професійно-

творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук, спец : 13.00.04, 13.00.08. Одеса, 2016. 529 с.

92. Литвиненко С. А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук., спец : 13.00.04. Рівне, 2005. 443 с.

93. Литвиненко С. А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2005. 40 с.

94. Лігум Ю. С. Якість освіти і новітні технології навчання в контексті інтеграції в європейський освітній простір. *Педагогіка і психологія*. Київ : Педагогічна преса. 2011. № 2 (71). С. 22–27.

95. Лісневська Н. В. Педагогічні умови створення здоров'язберезувального середовища в закладах дошкільної освіти. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць Херсон. держ. ун-ту. 2018. Вип. 82. С. 68–75.

96. Лохвицька Л. В. Глумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи. URL : <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/2378/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B8.pdf?sequence=1&isAllowed=y217>

97. Луговий В. І. Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні (Теоретико-методологічний аспект) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ., 1995. 48 с.

98. Любива В. В. Формування готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до творчої самореалізації у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2018. 23 с.

99. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. вид. 3-тє, переробл. та допов. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 272 с.

100. Максименко С. Д. Фахівця потрібно моделювати (наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності). *Рідна школа*. 1994. № 3-4. С. 68–72.
101. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Кондор, 2008. 212 с.
102. Матвієнко О. В. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до творчої навчально-виховної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6. С. 238–244.
103. Матеріали III Всеукраїнського з'їзду працівників освіти. Київ, 2011. 400 с.
104. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 416 с.
105. Мачинська Н. І., Яців М. С. Проблема професійного зростання педагога у психолого-педагогічних дослідженнях. *Молодий вчений*. 2019. № 7 (2). С. 258–262.
106. Машовець М. А. Підготовка сучасного педагога дітей дошкільного віку в умовах мінливого соціуму. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 4(48). С. 339–347.
107. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід : навч. посіб. / О. Т. Барішполець, Л. А. Найдюнова, Г. В. Мироненко, О. Є. Голубева, В. В. Різун та ін. ; за ред. Л. А. Найдюнової, О. Т. Барішпольця. Київ : Міленіум, 2009. 440 с.
108. Медіаосвіта (Медіаграмотність): навчальна програма для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників / розробники: Левківський К., Іванов В., Даниленко В., Мележик В., Волошенюк О., Мороз В., Кульчинська Л., Почепцов Г. Київ, 2011. URL: <http://www.aup.com.ua/uploads/programm.pdf> 4.
109. Мельник Н. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. доктора пед. наук : спец : 13.00.04 ; 13.00.08. 2017. 43 с.
110. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. Київ :

Академвидав, 2010. 200 с.

111. Мешко О. І. Психологія вищої школи : навч.-метод. посіб. для студ. закладів вищої освіти. Тернопіль : Вектор, 2018. 196 с.

112. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. Київ : ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2009. URL : <https://westudents.com.ua/knigi/347-pedagogka-moisyuk-n.html>159.

113. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. Київ : ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2009. URL : <https://westudents.com.ua/knigi/347-pedagogka-moisyuk-n.html> 150

114. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень : підручник. Житомир : Рута, 2006. 320 с.

115. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ : Знання, 1989. 48 с.

116. Нестеренко В. В. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання : монографія. Одеса : Лерадрук, 2012. 399 с.

117. Нестеренко В. В. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання : монографія. Одеса : Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2012. 266 с.

118. Ніколенко Л. Т. Розвивальні технології – умова розвитку особистості учня. *Наукова спадщина Григорія Костюка і сучасні проблеми особистісно орієнтованої освіти*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. інтернет-конфер. Кропивницький : Ексклюзив-систем, 2016. С. 304–310.

119. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах 200 000 слів у 3-х т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Видав-во «Аконіт», 2006. Т. 3. 862 с.

120. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2013. С. 211–223.

121. Ольховецький С. М., Ольховецький В. С. Педагогічна психологія. Курс

лекцій : навч. посібник / Уманський держ. пед. у-тет імені Павла Тичини, Ф-тет соціальної та психологічної освіти, к-дра психології. Умань : Візаві. 2021. 125 с.

122. Освітологія: витоки наукового напрямку : монографія / за ред. В. О. Огнев'юка. Київ : Едельвейс, 2012. 336 с.

123. Основи практичної психології : підручник / за заг. ред. В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. Київ : Либідь, 2003. 536 с.

124. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Каравела, 2012. 496 с.

125. Партико Г. Б. Загальна психологія : підручник. Київ : Видав. дім. Ін. Юре, 2008. 416 с.

126. Педагогічний словник. URL : <http://enc-dic.com/pedagogics> 176

127. Педагогічний словник. URL : <http://enc-dic.com/pedagogics> 192.

128. Петренко С. А. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку основних рухових умінь і навичок : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 19 с.

129. Петрушенко В. Л. Тлумачний словник основних філософських термінів /за заг.ред. В. Л. Петрушенко. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2009. 264 с.

130. Пехота О. М. Освітні технології : навчально-методичний посібник. Київ : А.С.К. 2001. 256 с.

131. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. В. Беленька та ін. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 310 с.

132. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників : метод. посіб. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. 175 с.

133. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.

134. Потятиник Б. В. Інтернет-журналістика : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2010. 246 с.

135. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник :

навч. посіб. Київ, 2012. 328 с.

136. Прокоф'єва М. Ю. Інтеграція педагогічної підготовки майбутніх вихователів і вчителів початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2008. 22 с.

137. Психологія особистості : словник-довідник / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. Київ, 2001. 184 с.

138. Рибалка В. В. Психологія та педагогіка праці особистості : від обдарованості дитини до майстерності дорослого : посібник. Київ : Ін-т обдарованої дитини, 2014. 220 с.

139. Рогачко-Островська М. С. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку (російською мовою). *Psychology and Special Education Faculty «Ion Creangă» State Pedagogical University from Chişinău*. 2019. № 1 (54). Р. 90–100.

140. Рогачко-Островська М. С. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти як наукова категорія. *Problems of implementation of science into practice* : матеріали XIII Міжнародної наук.-практ. конференції (Осло, Норвегія, 20-21 квітня 2020 р.). С. 371–373.

141. Рогачко-Островська М. С. Роль педагога у вихованні дітей у спадщині К. Д. Ушинського. *Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (20 листопада 2017 р.). Хмельницький. С. 279–283.

142. Рогова Т. В. Професійна підготовка студентів у ВНЗ: її ознаки та якість. *Педагогіка та психологія*. 2017. № 56. С. 294–301.

143. Русова С. Сучасні течії в новій педагогіці. Чернігів : Обереги, 2009. 328 с.

144. Русова С. Ф. Дошкільне виховання. *Вибрані педагогічні твори*. Київ : Освіта, 1996. С. 34–184.

145. Савченко Р. А. Теорія і методика формування музично-педагогічної компетентності майбутніх вихователів та музичних керівників дошкільних

навчальних закладів : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. Київ, 1996. 38 с.

146. Семенець О. О. Шлях медіасфери через хаос і біфуркації: моральні цінності як параметр порядку в самоорганізації мас-медіа. *Актуальні питання масової комунікації*. Київ, 2012. Вип. 13. С. 31–34.

147. Семенова А. В. Словник – довідник з професійної педагогіки: словник. Одеса : Пальміра, 2006. 482 с.

148. Семенова А. В. Словник – довідник з професійної педагогіки : словник. Одеса : Пальміра, 2006. 482 с.

149. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. Київ : Вища шк., 2004. 335 с.

150. Сергеева В. Ф. Технологічний підхід до професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Додаток 3 до Вип. 31 : Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». Київ : Гнозис, 2014. С. 323–329.

151. Сергєєнкова О. П. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 296 с.

152. Сиротич Н. Б. Підготовка майбутніх вихователів до формування творчих умінь у старших дошкільників засобами театральної-мовленнєвої діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2017. 20 с.

153. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості вчителя : навч. посіб. Київ : ІСДОУ, 1994. 112 с.

154. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ : Міленіум, 2006. 344 с.

155. Словник психолого-педагогічних термінів і понять (на допомогу працівнику сільської школи) / укл. Ю. В. Буган, В. І. Уруський. Тернопіль : ТОКІППО, 2001. 179 с.

156. Словник психолого-педагогічних термінів і понять / уклад.: Ю. В. Буган, В. І. Уруський. Тернопіль : ТОКІППО, 2001. 179 с.

157. Словник української мови : в 4 т. / за ред. М. Л. Мандрика. Київ : Наукова думка, 1973. 840 с.
158. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. С. 32.
159. Смолянко Ю. М. Використання електронного навчального середовища moodle під час підготовки майбутніх вихователів ДНЗ. *Молодий вчений*. № 4. 2017. С. 460-464.
160. Смульсон М. Л. Категорія розвитку в сучасній психології. Технології розвитку інтелекту : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПНУ України. Київ, 2013. Том 1. № 4. С. 1–15.
161. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. А. Й. Капської. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 468 с.
162. Стасюк В. Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх економістів у комплексі «школа – вищий заклад освіти» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2002. 282 с.
163. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки. Київ : Академвидав, 2006.
164. Сучасна вища школа : психолого-педагогічний аспект : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : ІПППО, 1999. 450 с.
165. Суцценко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теретико-методологічний аспект) : монографія. Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т., 2003. 442 с.
166. Танько Т. П. Теорія і практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2004. 41 с.
167. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2004. 41 с.
168. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки

майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2004. 41 с.

169. Тарасова В. В. Формування риторичної культури майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2012. 19 с.

170. Теорія і методика професійної освіти : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2012. 390 с.

171. Теслюк В. М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи : підручник. Київ : Ліра-К, 2016. 338 с.

172. Токарева Н. М. Основи педагогічної психології: навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2013. 223 с.

173. Троцько Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / ІППО АПНУ. Київ, 1997. 54 с.

174. Універсальний словник-енциклопедія / за заг. ред. М. В. Поповича. Київ : Вид-во «ТЕКА», 2006. 1551 с.

175. Урусський В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності : метод. посіб. Тернопіль : ТОКІППО. 2005. 96 с.

176. Ушинський К. Д. Про сімейне виховання. Київ : Рад. школа, 1974. 148 с.

177. Філософія : словник термінів та персоналій / за заг.ред. В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ : КВІЦ, 2020. 274 с.

178. Філософський енциклопедичний словник : близько 2000 слів / за ред. В. Шинкарука. Київ : Абрис, 2002. 742 с. 160 с.

179. Філософський словник соціальних термінів : близько 900 слів / за ред. В. Крисаченка. Харків : Корвін, 2002. 672 с.

180. Хоружа Л. Педагогіка вищої школи: сучасні дидактичні стратегії. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, Благодійний фонд імені Антона Макаренка, 2017. № 1-2. С. 7–13.

181. Хоружа Л. Л., Співакова І. Б. Професійна діяльність учителя крізь призму педагогічної інноватики. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2016. № 25. С. 34–39.
182. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів. Київ : Академвидав, 2011. 240 с.
183. Чернишова Є. Р. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.
184. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
185. Шапаренко Х. А. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на засадах акмеологічного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2008. 20 с.
186. Швець Т. А. Педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2016. 385 с.
187. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: підручник для вчителів / пер. з англ. С. Дьома; за заг. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.
188. Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник. URL: https://archive.org/details/filosofskyi_entsyklop/mode/2up_216.
189. Юрчук О. І. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Рівненський держ. гуманіст. ун-т. Рівне, 2019. 279 с.
190. Ярошинська О. О. Дидактика : навч. посіб. Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. 344 с.

191. Ярошинська О. О. Дидактика : навч. посіб. Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. 344 с.

192. Ярощук Л. Творча особистість майбутнього вчителя: теоретичні аспекти становлення. *Гірська школа Українських Карпат*. 2013. № 8–9. С. 146–148.

193. Ярощук Л. Теорія та методика виховання : навч. посіб. Бердянск, 2019. 400 с.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Стан підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку

Метою констатувального етапу експерименту було визначити стан підготовленості майбутніх вихователів ЗДО до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

До експериментальної роботи було залучено студентів – майбутніх вихователів закладів фахової передвищої освіти (КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР», Дніпропетровського фахового педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти «Дніпропетровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, Білоцерківського гуманітарно-педагогічного фахового коледжу) у кількості 110 осіб.

Експеримент передбачав роботу експериментальної (ЕГ – 57 студентів) і контрольної (КГ – 53 респонденти) груп, де досліджувався стан вияву зазначеного феномену.

Завданнями пошуково-розвідувального етапу експерименту визначено:

- 1) здійснити теоретичний аналіз Базового компонента дошкільної освіти та окремих освітніх програми для ЗДО задля окреслення ключових завдань процесу формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку;
- 2) провести анкетування вихователів щодо їх усвідомлення необхідності процесу формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку;
- 3) провести анкетування батьків дітей передшкільного віку щодо їх усвідомлення значення формування медіакультури у дітей;
- 4) провести анкетування майбутніх вихователів щодо визначення рівня їх підготовленості до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

Оскільки завдання експериментального дослідження передбачають підготовку майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, нами здійснено теоретичний аналіз Державного стандарту дошкільної освіти, освітніх і парціальних програм для закладів дошкільної освіти з метою з'ясування присутності завдань і з формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Першочерговим було проаналізовано Державний стандарт дошкільної освіти України – Базовий компонент дошкільної освіти (далі – БКДО) [3, с. 14–15], у якому зазначено норми й положення, окреслено державні вимоги щодо визначення рівня освіченості, розвиненості і вихованості дитини шести-, семирічного віку. У Державному стандарті визначено, що основним ресурсом розвитку особистості дитини є системний рух діяльності суспільства [3, с. 5], тому суб'єктом освітнього процесу закладу дошкільної освіти постає дитина.

Інваріантну частину змісту дошкільної освіти структуровано за такими напрямками: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», «Мовлення дитини» тощо [3]. Кожен освітній напрям БКДО передбачає кінцевий результат процесу засвоєння та формування відповідних видів компетенцій.

Проаналізуємо освітній напрям «Мовлення дитини» щодо завдань формування мовленнєвої компетентності та здатності до взаємодії із медіапродукцією, як і результат – формування у дітей старшого дошкільного віку навичок медіакультури.

Даний освітній напрям окреслює критерії й показники, що вказують на рівень сформованості мовленнєвої компетентності (передбачає здатність дитини висловлювати власні думки, враження в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання із використанням вербальних і невербальних засобів). Дитина виявляє почуття любові та поваги до рідної української мови, мов представників національних меншин України й міжнародного спілкування. Незважаючи на національну приналежність дитина, як громадянин України, виявляє позитивне

ставлення та інтерес до української мови як державної, прагнення вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими українською мовою. Демонструє інтерес до оволодіння здобутками української культури у її етнічному вияві, відповідно до певних вікових особливостей кращими зразками світової культури. Отримує задоволення від процесу спілкування українською мовою. Коректно проявляє емоційне ставлення до співрозмовника та предмету розмови, корегує його залежно від ситуації спілкування [3, с. 6].

Ефективно спілкується рідною мовою, відповідно до орфоепічних норм вчиться чітко промовляти звуки і слова, свідомо, правильно та виразно говорити; відповідно до темпу процесу мовлення вчиться регулювати дихання; на достатньому рівні володіє вербальними та невербальними засобами виразності, тембром, висотою й силою голосу. Виявляє навички здійснення звукового аналізу простих слів. Використовує всі частини мови, їх граматичні категорії, типи складних речень; засовує елементарні навички корекції (самокорекції) мовлення; поєднує слова у словосполучення й речення відповідно до мовних норм: роду, числа, відмінка, дієвідміни, кличної форми тощо. Виявляє інтерес до підтримки розпочатої розмови в різних обставинах спілкування, надає відповідь на запитання та звертається з питаннями, які сприяють змістовному перебігу діалогу; зорієнтується в етапах спілкування, доречно вживає мовні й немовні засоби задля розв'язання завдань комунікації; дотримується правил мовленнєвої поведінки й етики. Вміє складати різні види розповідей: описові, сюжетні, творчі (роздуми, розповіді-повідомлення, етюди, пояснення), переказувати художні тексти, складати за планом і самостійно казки та різні види творчих розповідей; описувати власні події із життя, за змістом зображень, художні твори згідно обраної теми, ігрові та уявні ситуації, відповідно до результатів спостережень власної діяльності; самостійно розповідати знайомим казки, переказувати зміст художніх творів, використовуючи пояснювальне мовлення (пояснення змісту певної гри, опис майбутнього сюжету малюнка, виробу чи аплікації); регулює, планує та пояснює власні дії; імпровізує при розмірковуванні про друзів, явища, предмети й події; робить елементарні висновки; висловлює власні

оцінні судження стосовно ставлення до явищ, подій і поведінкових реакцій людей, героїв прочитаних творів. Виявляє здатність до використання словесної творчості у різних видах мовленнєвої діяльності [3, с. 6].

Проаналізуємо освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота» та визначимо завдання щодо формування у дошкільників навичок з інформаційно-комунікаційних технологій.

Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота» варіативної частини навчальної програми передбачає процес оволодіння дитиною цифрової компетентності. За БКДО, цифрова компетентність визначається як здатність до ефективного використання й поєднання інформаційно-комунікаційних технологій із цифровими задля задоволення індивідуальних потреб і розв'язання окреслених завдань (освітні, ігрові) завдяки набутим елементарним знанням, умінням, позитивним ставленням до комп'ютерної й цифрової техніки. Розвиток комп'ютерної грамотності сприяє формуванню у дітей ґрунтовних знань про значення інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, які допомагають їм орієнтуватися в сучасних умовах інформатизації суспільства. Діти відповідно до вікових можливостей демонструють обізнаність щодо сучасних технічних засобів навчання, способів керування ними, назвах частин, у свідомому їх використанні. Володіючи навичками пошуку й передачі інформації, діти стають обізнаними з основними інтернет-ресурсами, правилами сучасного інформаційного суспільства, вміють захиститися від різних форм вияву інформаційних загроз, практично володіють цифровим інструментарієм, уміють застосовувати інтерактивні вправи, виконувати елементарні операції й алгоритмічні дії початкового рівня користувача, що становлять одну з основних складових змісту освітньої діяльності. Дитина усвідомлює значення цифрових технологій, які спрямовані на формування необхідних навичок для розвитку аналітичного та критичного мислення, креативності з урахуванням співпраці, співпереживання тощо. Проявляє здатність до самостійного або з частковою допомогою дорослих, використання комп'ютерної техніки під час гри, конструювання, малювання та моделювання. Через призму

власного досвіду вмiє свiдомо споживати медiапродукцiю, управляти собою пiд час спiлкування в iнтернетi, комп'ютерних iграх, виявляє вмiння безпечного поведiння з незнайомцями в мережi. Здатна до свiдомої диференцiацiї та вибору пiзнавального й освiтнього контенту, що характеризує його змiст. Проявляє навчки вчасного завершення заняття при роботi з пристроєм [3, с. 6].

Пiдтримка батькiв щодо процесу формування iнформацiйно-комунiкацiйних навчок дитини може здiйснюватися такими способами: рацiональне використання батьками ресурсiв комп'ютера як сучасного засобу органiзацiї дiяльностi дiтей старшого дошкiльного вiку; правильним добором пiзнавальних та iгрових програм, якi спонукають дитину до навчання, свiдомого обрання способу дiй, спрямованого на розв'язання окреслених завдань; ознайомлення дитини з функцiональними можливостями цифрових технологiй у повсякденному життi; створення умов, якi сприяють формуванню цифрової компетентностi; роз'яснення дитинi основних правил роботи з комп'ютером, небезпеки й загрози, якi може мiстити мережа iнтернет [3].

Отже, з аналізу державного стандарту дошкiльної освiти (БКДО) можемо зробити висновок, що змiст освiтнiх напрямiв «Мовлення дитини» та «Дитина в сенсорно-пiзнавальному просторi. Комп'ютерна грамота», спрямовує освiтнiй процес закладу дошкiльної освiти на формування у дiтей навчок комунiкативної компетентностi та оволодiння навчаннями iнформацiйно-комунiкацiйних технологiй. Для органiзацiї такого освiтнього процесу вкрай важлива пiдготовка сучасного вихователя.

Здiйснимо аналіз освiтнiх програм для закладiв дошкiльної освiти стосовно органiзацiї медiаосвiти.

Грунтовний аналіз змiсту програм розвитку дiтей дошкiльного вiку «Українське дошкiлля» (2022) дозволив встановити вiдсутнiсть спецiальних завдань, що сприяли б формуванню основ культури використання медiа. Констатовано наявнiсть таких, що становлять фундамент задля розвитку виховання культури медiаспоживача. Наприклад, формування уявлень про: засоби зв'язку (поштовi,

телекомунікаційні, електронні) їх призначення та принципи роботи; про види засобів масової комунікації (радіо, журнали, газети, телебачення); розробку та мету створення рекламних матеріалів, джерел рекламування товарів, видів реклами, навички рекламувати власний товар; розуміння встановлених правил, необхідних для дотримання; вміння висловлювати власну думку та ставлення, надавати оцінку художнім творам, мультфільмам, вчинкам людей; розуміння морального змісту подій [29].

Зміст комплексної освітньої програми «Дитина в дошкільні роки» засвідчує суттєву відмінність її від інших, оскільки містить освітню лінію «Особистість дитини» в розділі «Інформаційна культура». Зміст освітньої програми передбачає такі завдання: розширення знань та уявлень дітей щодо використання й порівняння джерел інформації представниками різних професій; окреслення усвідомлення наслідків щодо передачі неправдивої чи недостатньої інформації, її втрати для працівників різних професій. Розширення уявлень дітей про способи та методи захисту інформації, способів перевірки надійності інформації й убезпечення від неправдивої інформації. Вчитися перевіряти рівень надійності інформації всіма доступними способами, порівнювати та зберігати її незалежно від різних життєвих ситуацій. Сприяти усвідомленню особливостей використання масової інформації і формуванню вміння відрізнити її від інших видів інформації [24].

Зокрема, принципи ознайомлення дітей із сучасним світом медіа і формування необхідних знань і навичок визначають зміст інших розділів зазначеної програми. Освітня лінія «Дитина в соціумі» акцентує увагу педагогів на проблемі формування системи уявлень про засоби масової комунікації та друку (наприклад, радіо, телебачення, друкарська періодика) й характері фахової діяльності, тобто опис роботи, представників окресленої сфери. Окрім цього, освітня лінія «Дитина у світі культури» наголошує на необхідності ознайомлення дітей із марками машин, назвами технічних приладів, які полегшують працю дорослих, предметами культурного вжитку (ноутбуки, планшети, смартфони, аудіо-, відеоплеєри тощо). Основними завданнями змістової лінії постають: процес виховання культури

споживання медіапродуктів; формування елементарних уявлень про людей-споживачів, які використовують зазначену продукцію задля задоволення власних потреб (електронні прилади, побутова техніка тощо), які створені людьми-виробниками (зауважимо, що діти за віком виконують роль споживача, а не виробника); отримання певних уявлень про сучасні професії людей, які мають безпосередній стосунок до роботи із засобами масової комунікації та друком (наприклад, диктор, журналіст, звукооператор, редактор, програміст тощо).

Окреслені завдання знаходять своє відображення в реалізації освітнього напрямку «Гра дитини», де зазначено, що під час проведення гри необхідно спонукати дітей до відображення сюжетно-побутових подій із казок і мультфільмів. Особливого значення автори приділяють навчанню дошкільників змістовно відповідати на запитання стосовно сприйнятої інформації, чітко висловлювати власне ставлення до головних героїв, критично оцінювати їх вчинки; правомірно апелюють до формування навичок розповідати інформацію в супроводі слайдів, ілюстрацій, фото тощо. Висновуємо, що запропонована програма значною мірою орієнтована на ознайомлення дітей зі світом медіа через поєднання різноманітних видів діяльності.

Освітніми завданнями програми «Дитина» (2020) визначено такі, що характеризують зміст роботи до ознайомлення дітей старшого дошкільного віку із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. У розділі «Предметний світ» окреслено освітні завдання, як-от: поглиблення уявлень дітей про популярні професії; ознайомлення їх з професіями творчого циклу (фотограф, репортер, журналіст, дизайнер, оператор, диктор радіо і телебачення); навчання навичкам знаходити цікаві сюжети реального життя та фіксувати їх на знімках. Програма містить розділ «Економічне виховання», в якому наголошено на необхідності формувати уявлення дітей про рекламу як засобу привертання уваги до певного товару й критично ставитися до неї [18].

Автори програми пропонують на основі власних спостережень дітей за навколишнім середовищем, а також знань, які отримано під час читання художніх

творів, перегляду телепередач, прослуховування радіо, збагачувати зміст сюжетно-рольових ігор. Розділ «Дитина у світі культури», який є цікавим щодо нашого дослідження, окреслює такі завдання: вчити дітей брати активну участь у різноманітних видах бесід за змістом прочитаних художніх творів (морально-оцінювальний характер, питання автора відповідно до прочитаного); вчити критично аналізувати поведінку головних героїв, висловлювати ставлення до їх дій та вчинків; формувати позитивні моральні якості, а саме: доброту, чесність, скромність, чуйність, щедрість; виховувати негативне ставлення до злості, жадібності, брехливості, хвастливості, жорстокості, грубості.

Звертаємо особливу увагу на парціальну програму «Казки і фарби», яка орієнтована на розвиток творчості у дітей віком від чотирьох до шести років на заняттях малювання з елементами медіаосвіти. Концептуальні положення програми сприяють розвитку у дошкільників почуття прекрасного, можливість колірно сприймати навколишній світ і різні явища, підвищенню виразності дитячого малюнка, розширенню художнього досвіду за допомогою засобів художнього вираження, які активізують їх творчий потенціал і здібності.

Характерною відмінністю аналізованої Програми від інших є активне використання сучасних комп'ютерних технологій та інтернет-ресурсів на заняттях із малювання. Програма спрямована на мовленнєвий та інтелектуальний процес розвитку дітей у ході формування художньо-продуктивної компетенції з активним використанням нетрадиційних технік і медіазасобів: мультимедійних презентацій, музичного супроводу, друкованих матеріалів тощо.

Реалізація змісту програми уможлиблює виховання медіаграмотності дошкільника, який виявляє зацікавленість до різних медіа та спроможний розшифровувати певну інформацію, перетворюючи її на візуальний медіатекст. Метою програми є формування в дітей старшого дошкільного віку критичного й художнього мислення за допомогою використання різних способів малювання, рефлексії почуттів, образного уявлення; розвитку творчої активності та здібностей до створення власного медіапродукту, а також стимулювання розвитку

асоціативного мислення, уваги, зорової пам'яті, сенсорних здібностей, сприйняття кольору; засвоєння навичок і прийомів художньо-продуктивної діяльності (малюнок, живопис, композиція) задля зображення предметів і явищ у вигляді символізму; формування основ медіаграмотності; виховання ціннісного ставлення до навколишнього світу і формування естетичного смаку. Програма «Казки і фарби» має на меті сформувати вміння у дітей грамотно використовувати медіа як засіб для самовираження і творчості; розвивати медіаграмотність і критичне мислення. Поряд із основними навичками формуються практичні через створення педагогічних малюнків за медіатекстами, слайд-шоу із використанням власних зображень. Підкреслимо, що такі малюнки відтворюють синестезійні образи, які сприяють розвиткові образно-чуттєвого мислення дітей.

Наступною розглядалася програма «Медіадошкільник», призначена для формування медіакомпетентності дітей старшого дошкільного віку. В програмі зазначено, що використання медіаосвіти в закладі дошкільної освіти полягає у формуванні елементарних уявлень про медійний простір дитини шляхом інтенсифікації освітнього процесу й успішної її соціалізації на подальших рівнях освіти.

Термін реалізації програми розрахований на один рік, призначений для будь-якого закладу дошкільної освіти, зміст якої представлено за двома напрямками: перший – здобуття знань про медіа (медіасередовище, медіазасоби); другий – використання теоретичних знань під час здійснення самостійної діяльності. Актуальність парціальної програми «Медіадошкільник» визначається не тільки в потребі підготувати дітей старшого дошкільного віку до умов життя в сучасному інформаційному суспільстві, але також на основі матеріалів мас-медіа сформувати культуру спілкування, творчі й комунікативні здібності, навчити критичному мисленню, різним формам самовираження із використанням медіа. Унікальністю й інноваційністю запропонованого напрямку освітньої діяльності на основі програми передбачено реалізацію продуктивного і творчого підходів в медіаосвіті дошкільників. Провідною ідеєю реалізації парціальної програми є система

правильно підібраних медіаосвітніх технологій, які широко застосовуються в освітньому процесі закладів дошкільної освіти та мають позитивний вплив на розвиток дитини, підвищуючи рівень усвідомлення життєвих цінностей; формування вмінь та бажань самостійно здобувати знання, вільно висловлювати власну думку та взаємодіяти з однолітками. В процесі реалізації аналізованої програми визначено пріоритетний напрям діяльності педагогів, зокрема формування у дітей старшого дошкільного віку життєвонеобхідних компетенцій і комунікативної культури з використанням медіаосвітнього простору.

Практичний зміст програми «Медіадошкільник» орієнтований на перспективне планування роботи з дітьми, які досягли шестирічного віку, та містить тематику орієнтованих завдань, мету їх проведення і матеріали роботи. В межах реалізації програми вихователі можуть використовувати такі медіазасоби: цифрові камери, планшети, ультрабуки. Поряд з цим діти матимуть можливість створювати власні медіапродукти, які стануть результатом їх анімаційної творчості (мультимедійний проєкт, звуко-музикальний проєкт, колаж тощо).

Медіаосвіта виступає необхідним компонентом підготовки дітей до сучасного споживання медіаінформації, формування навичок роботи з медіа. Метою програми є процес розвитку комунікативної культури та медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку засобами медіаосвіти. Окреслимо функції програми: освітня, полягає у формуванні початкових уявлень про види медіа та їх значення в житті людини; розвивальна, полягає в розвитку основ медіаграмотності дітей, загальної культури, самостійного та критичного мислення, збагаченні й активізації словника; виховна, полягає у становленні надійного менталітету особистості як основної мети й основного способу формування медіаімунітету.

Основні завдання програми полягають у такому: *ознайомити* дітей у доступній формі з поняттями «медіа», «інформація», «джерело інформації», шляхами поширення інформації й усвідомлення її значенням у житті людини; способами створення простих медіатворів за допомогою дорослих; прийомами застосування комп'ютера, планшета у використанні навчально-розвивальних та

ігрових програм; *показати*: функціональні можливості засобів медіа для використання в посякденному житті дошкільників, під час спілкування й дозвілля; *сформувати*: основні засади медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку за допомогою засобів медіаосвіти; підгрунття морально-етичних уявлень, діяльнісного ставлення до навколишнього середовища засобами створення реклами; початкові уявлення про види інформації, способи її отримання й передачі, уникнення фейків; *умотивувати*: забезпечення дотримання правил безпечного користування медіазасобами та медіатворами; здійснити роз'яснювальну роботу щодо надмірного використання медіа; допомогти оволодіти елементарними навичками взаємодії з різномаїттям медіа; *налаштовувати* на здійснення критичного ставлення до медіатекстів; *навчити* раціонально оцінювати медіатексти; *перевіряти* достовірність інформації доступними способами, порівнюючи та визначаючи їх ефективність у різних ситуаціях; *захиститися* від прихованого шкідливого впливу медіа на особистість; *спілкуватися* з використанням засобів медіа під час організації спілкування; *розрізняти* види медіапростору (мультимедійний кабінет, телебачення тощо); *розвинути*: основи критичного мислення; первинні навички пошуку опрацювання та використання інформації з допомогою дорослого; творчість під час створення власних медіапродуктів; креативні здібності на основі матеріалів медіа; *виробити*: уміння застосовувати сучасні гаджети задля вираження власних намірів і спілкування.

Розглядувана програма відповідає віковим можливостям та особливостям дітей передшкільного віку, який характеризується як період інтенсивного збагачення світогляду, розширення інтересів, знань, уподобань, передбачає індивідуальну й колективну форми роботи.

Парціальна програма «Медіасвіт для дошкільнят» акцентує увагу на необхідності уведення медіаосвіти в освітній процес закладів дошкільної освіти. Окреслена умова сприятиме процесу формування медіакультури як педагогічних працівників, так і вихованців та їх батьків. Програмові результати спрямовані на розв'язання проблеми підготовки дитини старшого дошкільного віку до взаємодії із

засобами масової комунікації в процесі соціалізації, що дозволить захистити дитину від шкідливого впливу медіа і виховати свідомого споживача медіа, який здатен ефективно задовольняти власні потреби, освітні запити за допомогою засобів масової інформації, є цілісною особистістю, яка послідовно застосовує тактики розмежування інформації за параметрами: правдивість / хибність, корисність / відсутність потреби в тематичній інформації.

Метою парціальної програми для дітей старшого дошкільного віку «Медіасвіт для дошкільнят» є: процес формування основ і практичних навичок ефективного й безпечного використання медіа; розвиток різних видів мислення (логічного, критичного, рефлексивного, творчого); формування здатності до розуміння й аналізу медіатекстів.

Основними завдання програми є:

- учити користуватися медіазасобами;
- спонукати створювати власну медіапродукцію;
- формування моральних цінностей та основ критичного мислення;
- розвиток творчої уяви, фантазії, творчих здібностей, інтонаційної виразності мовлення, уваги, пам'яті;
- виховання доброзичливого ставлення в колективі дітей, формування естетичного ставлення до реальності.

Зауважимо, що вироблення естетичних цінностей апелює до вміння емоційно спостерігати світ, передавати рецензію у спогляданні краси світу шляхом добору образних засобів. Розвиток творчої уяви дітей уможливорює образно-художнє спілкування, формування образномовленнєвих умінь.

Програмовий матеріал розташовується послідовно, від простого до складнішого на основі принципу врахування вікових особливостей. Правомірно переважає формат проведення занять в ігровій формі. Навчання дошкільнят здійснюється через ігрову діяльність; створення проблемних ситуацій мотивує дітей до самостійного пошуку шляхів розв'язання цих ситуацій (зміна поведінки відповідно до ситуації, різноманітність методів розв'язання проблем тощо). Змістове

наповнення програми «Медіасвіт для дошкільнят» для дітей передшкільного віку повною мірою відповідає віковим можливостям та особливостям дітей цієї вікової групи й передбачає оволодіння теоретичними й практичними засадами медіаосвіти. Програма містить 26 занять, що розраховані на один рік. Заняття тривалістю 30-35 хвилин проводиться один раз на тиждень. Програма передбачає застосування таких методів і способів: «прогнозування» – активізують уявлення дітей із тематики змісту медіатексту, призначений для читання; «логічні ланцюжки» – розвивають уміння виокремлювати загальні ознаки (встав пропущене слово: скрипка, гітара, барабан – це ... інструменти); «асоціативний куц» – призначений для активізації знань дітей із вивченої теми та встановлення логічних взаємозв'язків між поняттями; «діаграма Вена» («кола порівняння») – конкретизація, класифікація на основі порівняння; «сінквейн» («п'ять рядків») – призначений для розвитку зв'язного мовлення та розширення словникового запасу: перший рядок – назва предмета чи об'єкту (іменник); другий рядок – опис цього предмета за допомогою двох прикметників; третій рядок – опис дій, які може робити цей предмет (об'єкт) за допомогою трьох дієслів; четвертий рядок – фраза з чотирьох слів, яка розкриває ставлення до цього предмета (об'єкта); п'ятий рядок – синонім до предмета чи об'єкта (іменник); шостий рядок – коментар, який містить коротке трактування про предмет (об'єкт); «кубик» із питаннями – активізує знання про конкретний предмет чи тему через систему відповідей і запитань (питання, які містить кубик Що? Який? Як? Чому? Де? Навіщо?); «товсті і тонкі питання» – допомагають осмислити зміст медіатексту, використовуючи блоки Дьенеша. «Тонкий блок» містить питання з короткими відповідями, наприклад: «так», «ні», «не знаю», а «товстий блок» передбачає питання, які потребують розгорнутої відповіді.

Застосування методу «Капелюшки мислення» сприяє формуванню вмінь висловлювати власний спектр почуттів, емоцій, ставлень. Алгоритм застосування методу ґрунтований на спектральній рефлексії (білий капелюшок – окреслює факти; червоний – означає почуття та емоції; чорний – виконує пошук недоліків, критикує; жовтий капелюшок – знаходить позитивні моменти; «рефлексивні кола». Зважаючи

на досвід учителів початкової ланки освіти Швеції, вважаємо за доцільно використовувати ЕРА-модель для роботи з інформацією, де Е – час, протягом якого дитина має обміркувати відповідь на запитання (до 1 хв.); Р – робота в парах для обговорення окресленого питання; А – можливість всіх охочих висловити власну думку щодо цього питання. Якщо дитина не знає відповіді на запитання, вона говорить «пас», передаючи питання іншому учаснику.

Здійснений аналіз програм дозволяє дійти висновку, що проблеми формування основ культури використання медіапродукції у дошкільників не приділяється уважної уваги. Можемо стверджувати, що основний аспект спрямовано на оволодіння практичними навичками використання комп'ютера й усвідомлення його значення. У суспільстві поширеною є думка, що дитина може успішно адаптуватися до інформаційних процесів за умови, якщо від початку дитина опанує навички роботи на комп'ютері, а потім систематично розширюватиме власні знання та вдосконалюватиме набуті навички. На нашу думку, технічні знання є, безумовно, важливими, водночас не можуть розглядатися як основний аспект процесу розвитку медіаграмотності дитини. Виховання дітей старшого дошкільного віку як свідомих споживачів медіапродукції на основі знань комп'ютерної грамотності потребує вироблення медіаграмотності, яка полягає в умінні аналізувати й оцінювати зміст медіапродукції, критично оцінювати медіаповедінку, використовувати медіа в освітньому процесі. Окреслене питання потребує дослідження, перегляду змісту, форм, методів навчання старших дошкільників, розроблення цілісної системи роботи ЗДО.

З метою з'ясування ставлення педагогів-вихователів до проблеми формування медіакультури у дітей дошкільного віку, зокрема обізнаності з поняттям «медіакультура дітей дошкільного віку»; розуміння значення медіакультури; оцінки стану їхньої готовності до такої діяльності; оцінки рівня сформованості медіакультури; визначення чинників, які перешкоджають процесу формування медіакультури; думки вихователів-практиків щодо доцільності формування у студентів, майбутніх вихователів уміння формувати медіакультуру у

своїх вихованців було запропоновано вихователям-практикам закладів м. Нікополя (ДНЗ № 53 «Золотий півник», ДНЗ № 12 ясла-садок «Світлячок»), м. Кривого Рогу (ДНЗ № 148) (Додаток А). Ми використовували анкету напівзакритого типу, яка за змістом містила низку питань щодо ставлення особистості до окресленої проблеми, за конструкцією відповідей анкета мала поліваріантний формат.

В анкетуванні взяли участь 35 вихователів-практиків віком від 28 до 70 років. Загальний педагогічний стаж опитуваних складав: від 1 до 3 років – 6 осіб, від 3 до 5 років – 5 осіб, від 5 до 10 років – 10 осіб, від 10 до 20 років – 7 осіб, від 20 до 30 років – 5 осіб, від 30 до 45 років – 2 особи.

На перше питання анкети «Визначте поняття «медіаосвіта», «медіакультура» 8% респондентів відповіли неправильно, 23% надали відповіді з численними помилками й неточностями у визначеннях, 46% відповіли на питання з незначними похибками, 23% надали правильну відповідь. Такий результат свідчить про загальне розуміння сутності поняття «освітнє середовище ЗДО».

Щодо відповіді на друге питання: «Вкажіть які, на Вашу думку, значення для розвитку дитини має володіння медіакультурою?», то розвивальне значення вказали лише 15% респондентів; комунікативне, освітнє, розвивальне – 8%; виховну, регулятивну, емоційну – 8%; комунікативну, виховну, освітню, розвивальну – 8%; комунікативну, виховну, освітню, розвивальну, емоційну – 23%; комунікативну, виховну, освітню, розвивальну, емоційну, адаптаційну – 15%; комунікативну, виховну, освітню, розвивальну, емоційну, регулятивну, адаптаційну (усі зазначені) вказали 23% респондентів. Отримані результати демонструють наявність теоретичних знань у педагогів-вихователів.

Відповіді респондентів свідчать про усвідомлення ними значення формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, оскільки на запитання «Чи вважаєте процес формування медіакультури невід’ємною складовою освітньої діяльності вихователя?» відповіли «так» – 77%, «частково» – 23% опитаних.

Відповідаючи на запитання «Оцініть стан Вашої готовності до формування медіакультури», 69% респондентів відповіли, що вони практично готові, 31% респондентів зазначили, що недостатньо підготовлені.

На прохання оцінити за визначеною шкалою рівень сформованості власної медіакультури респонденти відповіли так: високий – 61%, середній – 31%, складно відповісти – 8%.

На запитання анкети «Визначте чинники, які перешкоджають Вам організувати процес формування медіакультури старших дошкільників» 8% респондентів вказали – «негативне ставлення керівництва закладу до мене»; 23% – «відсутність знань щодо медіакультури»; 8% – «невпевненість у собі, відсутність знань і умінь, брак часу»; 8% – «невміння реалізувати медіатехнології»; 23% – «брак часу»; 8% – «прагнення не відрізнятись від інших»; 8% – «невпевненість, брак часу»; 14% – «відсутні перешкоджаючі чинники в організації процесу формування медіакультури».

Такі відповіді свідчать про недостатній рівень знань вихователів із медіаосвіти, медіакультури та медіадіяльності; сформованих умінь щодо реалізації процесу формування медіакультури старших дошкільників, і як наслідок – невпевненість у собі.

Відповідаючи на наступні запитання анкети: «Чи цікаво Вам дізнатися про медіатехнології?», відповіли «так» – 100% респондентів; «Чи відчуваєте Ви потребу у спеціальній підготовці щодо оволодіння процесом формування медіакультури», відповіли «так, це суттєво покращило б мій професійний рівень» – 79%, «не знаю» – 21%.

На запитання: «Як Ви вважаєте, чи доцільно у ЗВО формувати у студентів уміння організувати процес формування медіакультури старших дошкільників?» 100% респондентів відповіли «так».

Для вихователів і методистів закладів дошкільної освіти було проведено навчально-методичний семінар на тему «Особливості використання медіапродукції як основного засобу формування медіаграмотності педагогічних працівників ЗДО».

Мета заходу – ознайомити педагогічних працівників із ключовими поняття медіаосвіти, сучасними підходами до проблеми виховання медіаграмотності через використання медіапродукції, особливостями безпечного користування медійними засобами.

На розгляд виносилися питання сутності використання медіапродукції, її мотивів і прикладних аспектів. Окреслено проблему формування медіаграмотності працівників сфери освіти та значення медіа в професійному й повсякденному житті. До початку роботи навчально-методичного семінару була проведена лекція «Роль медіапродукції в професійній діяльності вихователя ЗДО».

Особлива увага зверталася на розкриття позицій: роль медіапродукції у процесі розвитку й навчання дітей старшого дошкільного віку; значення впливу медіатехнологій на свідомість дитини; необхідність упровадження медіапродуктів у професійну діяльність вихователів закладів дошкільної освіти.

Ознайомлення з державними та міжнародними документами щодо медіаграмотності дітей є невід’ємною складовою посадових обов’язків вихователів і методистів закладів дошкільної освіти. У ході проведеного заходу було розглянуто нормативно-правові документи: Конвенція ООН про права дитини (1989 р.), Закон України «Про охорону дитинства», Закон України про «Захист прав неповнолітніх телеглядачів і радіослухачів», «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні», Базовий компонент дошкільної освіти України, пам’ятка для батьків «Діти в мережі» та ін. Вони визначають основні положення процесу формування медіаграмотності й культури споживання медіапродукцій як актуальні напрями у сфері державної політики, що сприяють створенню цілісної системи медіаосвіти в Україні з метою базової підготовки дітей та молоді до взаємодії з сучасною медіасистемою.

Було організовано та проведено майстер-клас за темою «Діти – відповідальні медіаспоживачі», що сприяло підвищенню рівня інтересу до окресленої теми. Педагогічні працівники мали змогу набути нового досвіду щодо використання сучасних методів ознайомлення дітей із медіапродукцією.

Вихователі у професійній діяльності переважно спрямовані на виконання програмних вимог, які закладено в базис освітнього процесу закладу дошкільної освіти, проблему використання медіапродукції свідомо ігнорують, хоч і не заперечують того, що медіа можуть бути оцінені за шкалуванням позитивно / негативно на рівні інформаційного ресурсу (освітній і розважальний контент), на рівні впливу на особистість (виховний і такий, що розхитує цілісність особистості).

Виконуючи вправу «Маятник», учасників було об'єднано у дві групи, які озвучували власні аргументи «за» чи «проти» процесу формування медіаграмотності дітей. Відповідно до програмових вимог учасникам майстер-класу пропонувалося виступити в ролі вихователя й дитини задля засвоєння ключових понять медіаосвіти. Кожна пара учасників отримувала завдання промодельовати ситуацію, згідно з якою потрібно було продемонструвати проведення бесіди на тему медіапродукції.

Виконуючи вправу «Каруселі», вихователі мали змогу визначити переваги й недоліки застосування медіа в освітньому процесі дітей старшого дошкільного віку.

Використовуючи прийом «Дерево ідей», учасниками майстер-класу було сформульовано правила ефективної взаємодії вихованців із медіа з урахуванням індивідуальних особливостей дітей передшкільного віку.

Використовуючи інтерактивну гру «Мікрофон», учасники заходу мали змогу обговорити критерії відбору медіапродукції для дітей.

Отже, проведена нами робота з вихователями й методистами закладів дошкільної освіти сприяла позитивному розвитку мотивації до застосування медіапродукції в освітньому процесі. У педагогів сформовано вміння і навички щодо медіаобізнаності та медіаграмотності.

Працюючи з педагогами, також проводили роботу з родинами вихованців.

Нами був розроблений авторський буклет, у якому окреслено основні поради для батьків дітей передшкільного віку та визначено правила користування медіапродукцією дітьми задля попередження негативних дій впливу на свідомість дитини (**Додаток Б**).

Аспектами ефективної роботи з вихователями, методистами та батьками дітей стали: бажання батьків ознайомлюватися з психолого-педагогічною літературою щодо формування в дітей основ використання медіа; прагнення вихователів, методистів закладів дошкільної освіти вивчати сучасний досвід з окресленої проблеми.

Аналізуючи отримані результати, дійшли висновку, що вихователів ЗДО цікавить практичний аспект організації процесу формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку. Це свідчить про усвідомлення потреби й позитивне ставлення у процесі підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, що актуалізує модель підготовки майбутніх вихователів до такого виду діяльності.

Наступним етапом пошуково-розвідувального експерименту стало діагностування стану готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

Серед студентів випускних груп спеціальності 012 «Дошкільна освіта» освітнього рівня (молодший бакалавр/фаховий молодший бакалавр) здійснювалося діагностування, завдання якого полягало у з'ясуванні ставлення та визначенні рівня вмотивованості майбутніх вихователів до процесу формування медіакультури, окресленні базових знань, умінь та навичок відповідно до зазначеного вище контексту.

Так, задля виявлення стану вмотивованості студентів до оволодіння медіакультурою було проведено анкетування серед фахових молодших бакалаврів таких закладів: КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР», Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж.

В анкетуванні взяли участь 110 майбутніх педагогів-вихователів.

Результати дослідження засвідчили, що лише 10 (9,1%) респондентів ознайомлені з Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні, інші 100 (90,9%) – ні. На запитання «Що Ви розумієте під медіаосвітою та медіакультурою?» 56 респондентів (50,9%) обрали відповідь «Не знаю (не замислювалася)». Інші

респонденти намагалися відповісти, але здебільшого звужували значення терміна або ж відповідали неправильно. Зокрема, 43 (39,1%) опитуваних зазначили такі трактування понять «медіаосвіта», «медіакультура»: як спосіб організації освітнього процесу з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій, засобів медіатехніки; як систему знань про медіатехнології; як уміння правильно користуватися сучасними засобами медіаосвіти, самостійно шукати необхідний матеріал для саморозвитку. Ще 11 (10%) учасників опитування, використовуючи смартфони з безперебійним доступом до інтернету, запозичили трактування термінів з мережі, що стало зрозумілим із дослівного цитування (наприклад: «це одна із частин освітнього процесу (напрям освіти), яка спрямована на формування в суспільстві основ медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа»). Цим самим здобувачі освіти продемонстрували, що володіють умінням пошуку інформації в мережі, а отже, мають певний рівень сформованості медіаграмотності.

На запитання анкети «Чи доцільно формувати медіакультуру у дітей старшого дошкільного віку?» переважна більшість респондентів обрали відповідь: «Так, оскільки це важливо» 89 (81%); другу позицію зайняла відповідь «Ні, діти забагато часу проводять із гаджетами» 9 (8,1%); відповідь «Важко відповісти» обрали 12 (10,8%) респондентів.

Також здобувачам освіти було запропоновано питання «Чи усвідомлюєте Ви необхідність упровадження медіаосвіти в дошкільля?» Більшість респондентів 106 (96,4%) обрали відповідь: «Так, усвідомлюю важливість, оскільки формування медіаосвіти в дошкільників є одним із пріоритетних етапів розвитку і становлення особистості»; лише 4 (3,6%) респондентів обрали варіант відповіді «Ні, не усвідомлюю, оскільки не хочу детально розглядати проблему формування медіакультури в дошкільників».

Отже, незважаючи на широке застосування термінів «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіакультура» в науково-педагогічній літературі, здобувачі освіти не знають чіткого визначення понять, звужують їх до асоціації з

комп'ютерами, мобільними технологіями тощо, не беручи до уваги аспект критичного сприймання інформації та вимоги чинних програм.

Проте всі опитані майбутні вихователі виявляють інтерес до вивчення проблем упровадження медіаосвіти, тому охоче обирають медіаосвітні дисципліни, беруть активну участь у лекційних і семінарських заняттях.

Задля об'єктивного дослідження стану готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку необхідно виокремити показники, компоненти, критерії й охарактеризувати рівні готовності.

Важливим етапом дослідження є вибір критеріїв і показників, але окреслений процес має певні труднощі, оскільки опрацювавши наукові джерела, засвідчуємо про відсутність єдиної системи трактувань понять «критерій» і «показник».

Звернувшись до Енциклопедичного словника, з'ясуємо, що поняття «критерій» (від гр. κριτήριον) витлумачено як мірило, за допомогою якого можна судити про щось, визначати та оцінювати предмет чи явище [4]. За Новим тлумачним словником української мови, поняття «критерій» визначено як підставу для класифікації або оцінки чогось [22].

У педагогічній літературі поняття «критерій» розглядають як об'єктивну ознаку для здійснення порівняльної оцінки досліджуваного явища та його оцінки [12].

На думку О. Нізкова, дефініція «критерій» є кількісною величиною, за допомогою якої визначають кількісні та якісні характеристики процесу чи явища [21]. Відтак, критерій не є самою оцінкою, а виступає засобом та інструментом оцінки.

За переконанням В. Беспалько, критерій «має бути адекватним тому явищу, виміром якого він є, отже, в ньому повинна бути чітко відтворена природа вимірювального об'єкту й динаміка змін, що відтворюється критерієм явища» [27].

Будь-який критерій має характерну наявність показників, які є найбільш важливими та стійкими властивостями об'єкта, що забезпечують його існування.

Головною ознакою «показника» є конкретність, яка дозволяє розглядати його як більш вузьке поняття стосовно «критерію» і стати доступним для обліку і спостереження [36].

Поняття «показник» у науці доволі часто використовується як виражена числом характеристика якої-небудь властивості, критерію, процесу. Він є конкретним вимірником критерію, а також робить його більш доступним для вимірювання та спостереження.

Важливим чинником вияву медіакультури педагога є його критичне ставлення до інформації, дотримання норм етики у використанні медіаресурсів, а також чинного Кодексу про авторське право та захист інформації, усвідомлення наслідків неправильної поведінки в інформаційному просторі [36, с. 6-14].

У ході нашого дослідження розглядатимемо медіакультуру як показник рівня розвитку особистості, що має здатність ефективно взаємодіяти з медіа, використовувати її для зберігання, опрацювання, передачі, представлення, пошуку інформації.

Відповідно до контексту нашого дослідження проблему формування медіакультури майбутніх вихователів розглядаємо як складне новоутворення, результат якого передбачає позитивну й ефективну взаємодію майбутнього педагога з медіапростором. Окреслений процес сприяє розвитку знань, навичок, умінь критично сприймати й інтерпретувати інформацію за допомогою медіа.

Медіакультура як суспільний феномен має на меті створення нового середовища існування, нової реальності, що надає можливість педагогу бути активним учасником інформаційного освітнього середовища, використовувати новітні досягнення науки й техніки.

Отже, у нашому дослідженні процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку окреслимо як цілеспрямований процес у межах загальної професійної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти, який спрямований на формування теоретичних

і практичних знань і вмінь, необхідних задля ефективної взаємодії з дітьми дошкільного віку з метою формування медіакультури дітей передшкільного віку.

Формуємо дефініцію поняття «готовність майбутнього вихователя до формування медіакультури дітей передшкільного віку» як інтегральне, системне, особистісне утворення, яке охоплює мотиваційний (позитивну мотивацію ціннісне ставлення майбутнього вихователя щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку; інтерес до медіатехнологій і доцільність медіаосвіти); когнітивний (система знань про медіаосвіту; обізнаність із сучасними медіа та програмовими вимогами організації медіаосвітнього процесу) та діяльнісний (проєктування креативної діяльності дітей передшкільного віку у використанні медіатехнологій, діагностування креативних проявів у дітей; дотримання правил доброчесності у використанні медіа) компоненти й забезпечує відповідну здатність вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку.

Отже, у структурі готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку виокремлюємо такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний. Усі компоненти є взаємопов'язаними складниками готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку.

Для кожного з окреслених компонентів відповідають певні критерії, які містять найбільш суттєві моменти досліджуваної проблеми, та показники, які за виокремленим критерієм фіксують певний стан досліджувальної реальності.

Розглянемо більш детально кожний із компонентів і критеріїв готовності студентів до формування медіакультури дітей передшкільного віку.

Мотиваційний компонент включає організаційно-мотиваційний критерій, який має складники: позитивну мотивацію щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку; ціннісне ставлення майбутнього вихователя до медіа культури, інтерес до медіа технологій та оволодіння ними; усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих).

Когнітивний компонент включає когнітивно-діяльнісний критерій, спрямований на формування комплексу знань у студентів про медіаосвіту; обізнаність із новітніми медійними засобами, з небезпекою сучасних медіа для дитини, дотримання правил спілкування в медіа; критерій сформованості у майбутніх вихователів професійних знань щодо програмових вимог організації медіаосвітнього процесу, необхідних для ефективної роботи в закладах дошкільної освіти;

Діяльнісний компонент реалізується через операційно-результативний критерій і спрямований на формування практичних умінь і навичок, необхідних студентові задля розв'язання окреслених проблем проектування креативної діяльності дітей передшкільного віку із використанням медіатехнологій і спроможності діагностувати креативні прояви у дітей; дотримуватися правил доброчесності у використанні медіа.

Виокремлені компоненти, критерії й показники готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку подано в таблиці 2.1.1.

Таблиця 2.1.1

Компоненти, критерії та показники готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку

Компоненти готовності студентів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку	Критерії готовності студентів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку	Показники готовності студентів до формування медіакультури дітей передшкільного віку
1.Мотиваційний	Організаційно-мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> - позитивна мотивація щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку; - інтерес до медіатехнологій та оволодіння ними; - усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих)

Продовження таблиці 2.1.1

<p>2. Когнітивний</p>	<p>Когнітивно-діяльнісний</p>	<p>- обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність»;</p> <p>- обізнаність із новітніми медійними засобами;</p> <p>- усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини, дотримання правил спілкування в медіа</p>
<p>3. Креативно-діяльнісний</p>	<p>Операційно-результативний</p>	<p>- здатність проєктувати креативну діяльність дітей передшкільного віку із використанням медіатехнологій;</p> <p>- дотримання правил спілкування в медіа;</p> <p>- дотримання правил доброчесності у використанні медіа</p>

Організаційно-мотиваційний критерій мотиваційного компонента готовності студентів до формування медіакультури дітей передшкільного віку характеризується наявними мотивами до професійної діяльності, що зорієнтовані на формування медіакультури дітей передшкільного віку; ціннісне ставлення майбутнього вихователя до медіакультури, інтерес до медіатехнологій та оволодіння ними; усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих).

Показниками когнітивно-діялісного критерію когнітивного компонента готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку характеризується:

- обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність»;
- обізнаність із новітніми медійними засобами;
- усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини, дотримання правил спілкування в медіа.

Показниками операційно-результативного критерію готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку:

- здатність проєктувати креативну діяльність дітей старшого дошкільного віку із використанням медіатехнологій:

- дотримання правил спілкування в медіа;
- дотримання правил доброчесності у використанні медіа.

Задля визначення рівнів готовності майбутнього вихователя до формування медіакультури дітей передшкільного віку наведемо методику діагностування відповідних критеріїв визначеного феномену (Див табл. 2.1.2.).

Таблиця 2.1.2.

Методики визначення рівнів готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку

Критерії	Показники	Методики	Бали
Організаційно-мотиваційний	- позитивна мотивація щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку;	Позитивна мотивація	10
	- інтерес до медіа технологій та оволодіння ними	Інтерес до медіакультури	10
	- усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих)	Важливість медіакультури	10
Когнітивно-діяльнісний	- обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність»;	Ознайомлення з термінами	15
	- обізнаність з новітніми медійними засобами,	Я і новітні медіазасоби	15
	- усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини	Небезпека в мережі	10
Операційно-результативний	- здатність проєктувати креативну діяльність дітей передшкільного віку у використанні медіатехнологій	Креативна медіадіяльність	10
	-дотримання правил спілкування в медіа;	Етикет у мережі	10
	- дотримання правил доброчесності у використанні медіа	Доброчесність у мережі	10

За результатами обраних показників у межах кожного критерію було визначено і схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку (достатній, задовільний, низький). Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку визначалися обчисленням балів за обраними й розробленими методиками за такою шкалою: 100-70 балів – достатній рівень, 69-30 балів – задовільний рівень, 29-0 балів – низький рівень. Опишемо їх.

Достатній рівень. Достатній рівень був властивий студентам, які мають високу позитивну мотивацію щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку; глибокі системні знання теоретичного матеріалу щодо організації медіаосвіти; виявляють ціннісне ставлення до медіакультури, мають високий інтерес до медіатехнологій і зацікавлені оволодінням ними; наявне бажання застосувати їх в освітній і майбутній професійній діяльності в закладі дошкільної освіти; усвідомлюють доцільність медіаосвіти (для дитини та для дорослих); добре обізнані з новітніми медійними засобами, небезпекою сучасних медіа для дитини, дотримання правил спілкування в медіа; здатні до проектування креативної діяльності дітей передшкільного віку у використанні медіатехнологій і спроможні діагностувати такі креативні прояви у дітей; дотримуються правил доброчесності у використанні медіа.

Задовільний рівень готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку характеризується фрагментарними знаннями теоретичного матеріалу щодо організації медіаосвіти; педагоги епізодично вмотивовані щодо організації процесу формування медіакультури дітей передшкільного віку; мають частковий інтерес до медіакультури та медіа технологій та не завжди зацікавлені оволодінням ними; мають часткове бажання застосувати їх в освітній і майбутній професійній діяльності в закладі дошкільної освіти; розуміють доцільність медіаосвіти (для дитини та для дорослих); частково обізнані з новітніми медійними засобами, з небезпекою

сучасних медіа для дитини, дотримання правил спілкування в медіа; можуть організувати умови креативної діяльності дітей передшкільного віку з використанням медіатехнологій і спроможні діагностувати такі креативні прояви у дітей; володіють правилами доброчесності у використанні медіа.

Майбутні вихователі, які мають низький рівень готовності, не усвідомлюють значення знань щодо організації медіаосвіти в майбутній професійній діяльності; не володіють ціннісним ставленням до медіакультури, не виявляють інтересу до медіатехнологій та оволодінням ними; наявна байдужа мотивація щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку; не усвідомлюють доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих); не обізнані з новітніми медійними засобами, не звертають уваги на дотримання правил спілкування в медіа, не здатні до проєктування креативної діяльності дітей передшкільного віку у використанні медіатехнологій та не спроможні діагностувати такі креативні прояви у дітей; не володіють та не дотримуються правил доброчесності у використанні медіа.

Отже, дослідження рівня готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку за становленими критеріями й показниками дозволить виявити реальний стан проблеми та визначити ефективні педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів у закладах освіти.

Відповідно до визнаних компонентів готовності було розроблено та дібрано комплекс діагностичних методик. Опишемо їх докладніше.

Репрезентуємо одержані результати згідно з констатувальним етапом дослідження.

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку за показником «Позитивна мотивація щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку» за організаційно-мотиваційний критерієм виявлялися за питальником «Позитивна мотивація» (Додаток Ґ) Розроблений питальник містить 23 питання із відповідями за вибором «так»/«ні».

Студентів, які набрали менш, ніж 13 балів (56,8% ЕГ і 63,5% КГ), було віднесено до низького рівня обізнаності з поняттями «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність». Ці студенти не розуміють сутності означених понять. До задовільного рівня було віднесено студентів, які отримали від 13 до 16 балів (24,5% ЕГ та 20% КГ). Такі студенти розуміють сутність понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність», натомість подекуди об'єднують їх.

Студентів, які отримали понад 16 балів (18,7% ЕГ і 16,5% КГ), засвідчили достатній рівень. Майбутні вихователі мають уявлення про сутність понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність», називають ознаки, за якими вони відрізняються.

Для визначення рівнів за показником «Ціннісне ставлення майбутнього вихователя до медіакультури, інтерес до медіатехнологій та оволодіння ними» за когнівно-діяльнісним критерієм виявлялися за питальником «Інтерес до медіакультури» (Додаток Г). Розроблений питальник містить 21 питання із відповідями «+»/«-».

Студентів, які набрали менш, ніж 12 балів (65% ЕГ і 72% КГ), засвідчили низький рівень вияву інтересу до медіакультури. Ці студенти не виявляють інтересу до медіатехнологій, їм важко дається опанування нових медіа; не розуміють, навіщо потрібна медіакультура. До задовільного рівня було віднесено здобувачів освіти, які отримали від 12 до 15 балів (23% ЕГ та 13% КГ). Такі студенти розуміють майбутнє медіакультури, виявляють цікавість до нових медіа, намагаються їх опанувати, але мають складнощі у їх застосуванні.

Студентів, які отримали понад 15 балів (12% ЕГ і 15% КГ), засвідчили достатній рівень. Майбутні вихователі постійно цікавляться розвитком нових медіа, самостійно їх опановують та допомагають в цьому своєму оточенню, впевнено можуть відповісти, з якою метою необхідно виховувати медіакультуру, обґрунтовують потребу у виробленні функціональної медіаграмотності й медіакультури.

Задля визначення рівнів за показником «Усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих)» за організаційно-мотиваційний критерієм було проведено анкетування за питальником «Важливість медіакультури». Розроблений питальник містить 5 питань, оформлених у вигляді тестового завдання.

Більшість студентів не змогли надати правильні відповіді на запитання: «Що таке медіаосвіта?» та «Назвіть форми медіаосвіти».

Студентів, які набрали 1-2 бали (72% ЕГ і 65,5% КГ), засвідчили низький рівень усвідомлення доцільності медіаосвіти. Студенти не вміли розрізнити форми медіаосвіти від засобів створення медіаконтенту. Визначають сутність поняття медіаосвіти з допомогою викладача.

Задовільний рівень продемонстрували студентів, які отримали 3-4 бали (19% ЕГ і 23,5% КГ). Такі студенти змогли самостійно визначити важливість медіакультури в житті дорослих, наводять приклади засобів створення медіаконтенту та його використання, водночас роблять помилки у визначенні важливості медіакультури для дітей старшого дошкільного віку.

Студенти, які отримали 5 балів (9% ЕГ і 11% КГ), мають достатній рівень. Майбутні вихователі усвідомлювали важливість медіакультури як для дітей, так і для дорослих. Називали, що таке медіаосвіта, форми медіаосвіти, засоби для створення медіаконтенту. Обізнані з перспективністю медіаосвіти в цілому.

Узагальнені результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку за організаційно-мотиваційним критерієм на констатувальному етапі експерименту подано в таблиці 2.1.3.

Таблиця 2.1.3

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку за організаційно-мотиваційним критерієм на констатувальному етапі експерименту (у %)

Показники	Рівні					
	Достатній		Задовільний		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ

Продовження таблиці 2.1.3

- позитивна мотивація щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку; - позитивне ставлення майбутнього вихователя до медіа культури, інтерес до медіа технологій та оволодіння ними; - усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих); - здатність до креативно-мовленнєвої імпровізації	18,7	16,5	24,5	20	56,8	63,5
- ціннісне ставлення майбутнього вихователя до медіа культури, інтерес до медіа технологій та оволодіння ними	12	15	23	13	65	72
- усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих)	9	11	19	23,5	72	65,5
Σ (середньо-арифметичні дані)	13,2	14	22,1	18,8	64,6	67

Як бачимо з таблиці 2.1.3, за показником «Позитивної мотивації щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку» було отримано такі результати: достатній рівень показали 18,7% респондентів ЕГ і 16,5% КГ, задовільний рівень зафіксовано у 24,5% студентів ЕГ і 20% КГ, низький рівень виявили 56,8% респондентів ЕГ та 63,5% КГ майбутніх вихователів.

За показником «Ціннісне ставлення майбутнього вихователя до медіа культури, інтерес до медіатехнологій та оволодіння ними» достатній рівень зафіксовано у 12% ЕГ і 15% респондентів КГ, задовільний рівень виявили 23% студентів ЕГ і 13% КГ майбутніх вихователів, низький рівень притаманний 65% студентів ЕГ і 72% респондентів КГ.

Таблиця засвідчує, що за показником «Усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих)» достатній рівень притаманний 9% респондентів ЕГ та 11% КГ, задовільний рівень засвідчили 19% студентів ЕГ і 23,5% КГ, низький рівень зафіксовано у 72% майбутніх вихователів ЕГ та 65,5% КГ.

Представимо процедуру дослідження рівнів готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку відповідно до когнітивно-діяльнісного критерію.

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку за показником «Обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність» за організаційно-мотиваційний критерієм виявлялися за питальником «Ознайомлення з термінами» (Додаток Д). Розроблений питальник містить 7 питань із різнорівневими питаннями. За кожну правильну відповідь майбутні вихователі мали змогу отримати 2 бали, за неправильну відповідь – 0 балів. Оскільки наданий перелік складається із 7 запитань, то в результаті опитування студенти мали змогу отримати від 0 до 14 балів. Низький рівень – менш, ніж 6 балів, задовільний рівень – від 6 до 8 балів, достатній рівень – понад 8 балів.

Студентів, які набрали менш, ніж 6 балів (64% ЕГ і 59,7% КГ), було віднесено до низького рівня обізнаності з поняттями «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність». Студенти не розуміють сутності означених понять. Задовільний рівень засвідчили студенти, які отримали від 6 до 8 балів (22% ЕГ та 24,7% КГ). Такі студенти розуміють сутність понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність», натомість подекуди їх ототожнюють.

Студенти, які отримали понад 8 балів (14% ЕГ і 15,6% КГ), продемонстрували достатній рівень. Майбутні вихователі розуміють сутність понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність», називають їх ознаки, за якими вони різняться.

Задля визначення рівнів за показником «Обізнаність з новітніми медійними засобами» за когнітивно-діяльнісним критерієм виявлялися за питальником «Я і новітні медіазасоби» (Додаток Е) Розроблений питальник містить 8 запитань, де потрібно оцінити вираженість показника в таблиці від 1 до 5, де 5 балів – показник чітко виражений, виявляється часто; 4 бали – показник помітно виражений, але виявляється не постійно; 3 бали – показник виражений, але виявляється обмежено й неефективно; 2 бали – показник виражений слабо; 1 бал – показник виражений дуже слабо.

Студентів, які набрали менш, ніж 17 балів (66% ЕГ і 66,2% КГ), продемонстрували низький рівень вияву інтересу до медіакультури. Ці студенти не здатні самостійно добирати потрібний медіаконтент, не зацікавлені в нововведеннях новітніх медійних засобів, не слідкують за інноваціями в медіа; у своїй діяльності часто використовують чужі матеріали з мережі Інтернет. До задовільного рівня було віднесено студентів, які отримали від 18 до 29 балів (22% ЕГ та 20% КГ). Такі студенти часто використовують у своїй діяльності сучасні технічні засоби (ПК, планшет, смартфон), самостійно аналізують спожитий медіаконтент, дотримуються правил Т/Б при поводженні з технічними засобами.

Студентів, які отримали понад 30 балів (12% ЕГ і 13,8% КГ), мають достатній рівень. Майбутні вихователі здатні до створення власного медіаконтенту, слідкують за нововведеннями у новітніх медійних засобів, здатні створювати власний медіаконтент для своєї діяльності.

Задля визначення рівнів за показником «Усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини» за когнітивно-діяльнісним критерієм розробили питальник «Небезпека в мережі» (Додаток Є). Розроблений питальник містить 8 завдань на зіставлення, відповідь передбачає добір виду небезпеки, надання відповідних характеристик.

Більшість студентів не змогли дати правильно зіставити назву небезпеки та її сутність, тож отримали від 1 до 4 балів. Таких студентів (72% ЕГ і 66,7% КГ), засвідчили низький рівень усвідомлення небезпеки сучасних медіа. Студенти не вміли розрізнити небезпеки в мережі, а також небезпеки, які потенційно містять сучасні медіа для дитини.

Задовільний рівень засвідчили студентів, які отримали 3-4 бали (19% ЕГ і 22,7% КГ). Такі студенти змогли самостійно визначити більшість сучасних загроз у медіа для дитини, вміють їх класифікувати й розрізняти, наводять деякі правила протидії цим загрозам.

Студенти, які отримали 5-8 балів (9% ЕГ і 10,6% КГ), мають достатній рівень. Майбутні вихователі були ознайомлені із загрозами в медіа, що можуть

призвести до розхитування цілісності особистості через надання агресивної, хибної або маніпулятивної інформації; класифікують види небезпек у мережі та їх види, визначають шляхи боротьби з ними.

Узагальнені результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку за когнітивно-діяльнісним критерієм на констатувальному етапі експерименту подано в таблиці 2.1.4.

Таблиця 2.1.4

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку за когнітивно-діяльнісним критерієм на констатувальному етапі експерименту (у %)

Показники	Рівні					
	Достатній		Задовільний		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність»	14	15,6	22	24,7	64	59,7
Обізнаність із новітніми медійними засобами	12	13,8	22	20	66	66,2
Усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини	9	10,6	19	22,7	72	66,7
Σ (середньо-арифметичні дані)	11,6	13,13	21	22,4	67,3	64,2

Як засвідчує таблиця 2.1.4, за показником продуктивно-творчого критерію «Обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність» було одержано такі результати: достатній рівень засвідчили 14% респондентів ЕГ і 15,6% КГ, задовільний рівень зафіксовано у 22% студентів ЕГ і 24,7% респондентів КГ, низький рівень виявили 64% респондентів ЕГ та 59,7% майбутніх вихователів КГ.

За показником «Усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини» достатній рівень притаманний 9% респондентів ЕГ та 10,6% КГ, задовільний рівень засвідчили 19% студентів ЕГ і 22,7% КГ майбутніх вихователів, низький

рівень зафіксовано у 72% майбутніх вихователів ЕГ та 66,7% респондентів КГ.

Представимо процедуру дослідження рівнів готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку за операційно-результативним критерієм.

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку за показником «здатність проєктувати креативну діяльність дітей передшкільного віку у використанні медіатехнологій» за операційно-результативним критерієм виявлялися за питальником «Креативна медіадіяльність» (додаток Ж). Розроблений питальник містить 10, де потрібно оцінити показники, представлені у таблиці балами від 1 до 5. Де 5 балів – показник чітко виражений, виявляється часто; 4 бали – показник помітно виражений, але виявляється не постійно; 3 бали – показник виражений, але виявляється обмежено та неефективно; 2 бали – показник виражений слабо; 1 бал – показник виражений дуже слабо. Низький рівень – студенти, які набрали менш ніж 18 балів, задовільний рівень – від 19 до 38 балів, достатній рівень понад 39.

Студентів, які набрали менш, ніж 18 балів (65% ЕГ і 60,6% КГ), було віднесено до низького рівня. Ці студенти не використовують власний медіаконтент у творчій діяльності, не можуть розпізнати творчу та креативну дитину, недотримуються правил доброчесності у використанні медіаконтенту. До задовільного рівня було віднесено студентів, які отримали від 19 до 38 балів (22% ЕГ та 24% КГ). Такі студенти розпізнають творчих та креативних дітей, вільно аналізують медіаконтент, вміють створювати та розповсюджувати власний медіаконтент.

Студентів, які отримали понад 39 балів (13% ЕГ і 15,4% КГ) було віднесено до достатнього рівня. Майбутні вихователі обізнані із діагностикою креативних проявів в дітей, вміють організувати креативну медіадіяльність у дітей, створюють та використовують власний медіаконтент у своїй діяльності, володіють та використовують сучасні технічні засоби у власній діяльності.

Для визначення рівнів за показником «Дотримання правил спілкування в медіа» за операційно-результативним критерієм виявлялися за питальником «Етикет у мережі» (Додаток 3) Розроблений питальник містить 35 запитань, де потрібно обрати правильну відповідь стосовно правил поведження в мережі.

Студентів, які набрали менш, ніж 20 балів (67,4% ЕГ і 65,1% КГ), мають низький рівень дотримання правил спілкування в медіа. Ці студенти не розрізняють способи й методи маніпуляцій у медіа, не дотримуються правил безпечного користування Інтернетом, плутаються у своїх думках стосовно впливу медіа на громадську думку. Задовільний рівень виявили студенти, які отримали від 21 до 32 балів (20,6% ЕГ та 20,9% КГ). Такі студенти знають правила безпечного користування медіа, розрізняють способи впливу на громадкість, знають різницю між можливостями медіа та їх впливом на розвиток особистості, розрізняють завдання суспільних медіа, називають основні етапи розвитку медіа, надають їм коротку характеристику.

Студенти, які отримали понад 30 балів (12% ЕГ і 14% КГ), виявили достатній рівень. Майбутні вихователі здатні до протидії негативного впливу медіа, безпечно користуються медіа, знають і дотримуються правил спілкування, вміють розпізнавати й ідентифікувати небезпеки медіа, а також шляхи їх подолання.

Задля визначення рівнів за показником «Дотримання правил доброчесності у використанні медіа» за операційно-результативним критерієм виявлялися за питальником «Доброчесність у мережі» (Додаток 4) Розроблено питальник, який містить 12 завдань стосовно дотримання правил доброчесності у використанні медіа.

Більшість студентів не ознайомлені з поняттям «доброчесності в медіа»; не розуміють впливу медіа на суспільство та людину окремо; не отримували інформацію про зміст закону України «Про доступ до публічної інформації». Результати таких студентів (72,7% ЕГ і 64,7% КГ) було віднесено до низького рівня дотримання доброчесності в мережі.

Задовільний рівень засвідчили студенти, які отримували інформацію про зміст закону України «Про доступ до публічної інформації», розуміють масштабність впливу медіа на особистість людини та на суспільство загалом; намагаються дотримуватись правил доброчесності в мережі (18,3% ЕГ і 24,3% КГ).

Студенти, які отримали 5-8 балів (9% ЕГ і 11% КГ), засвідчили достатній рівень. Майбутні вихователі були обізнані з поняттям «доброчесність у медіа», добре орієнтуються й дотримуються правил доброчесності в мережі; розрізняють і класифікують способи маніпуляцій у мережі.

Узагальнені результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку за операційно-результативним критерієм на констатувальному етапі експерименту подано в таблиці 2.1.5.

Таблиця 2.1.5

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку за операційно-результативним критерієм на констатувальному етапі експерименту (у %)

Показники	Рівні					
	Достатній		Задовільний		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
здатність проєктувати креативну діяльність дітей передшкільного віку	13	15,4	22	24	65	60,6
дотримання правил спілкування в медіа	12	14	20,6	20,9	67,4	65,1
дотримання правил доброчесності у використанні медіа	9	11	18,3	24,3	72,7	64,7
Σ (середньо-арифметичні дані)	11,3	13,4	20,3	23,06	68,36	63,4

Як видно з таблиці 2.1.5, за показником рефлексійно-оцінного критерію «Здатність проєктувати креативну діяльність дітей передшкільного віку» достатній

рівень зафіксовано у 13% респондентів ЕГ і 15,4% студентів КГ, задовільний рівень – у 22% респондентів ЕГ і 24% майбутніх вихователів КГ, низький рівень – у 65% майбутніх фахівців ЕГ та 66,6% студентів КГ.

За показником «Дотримання правил спілкування в медіа» на достатньому рівні перебувало 12% респондентів ЕГ і 14% майбутніх вихователів КГ, на задовільному рівні – 20,6% майбутніх фахівців ЕГ і 20,9% – КГ, на низькому рівні – 67,4% студентів ЕГ та 65,1% – КГ.

За показником «Дотримання правил доброчесності у використанні медіа» було зафіксовано: достатній рівень у 9% респондентів ЕГ і 11% – КГ, задовільний рівень – у 18,3% респондентів ЕГ і 24,3% студентів КГ, низький рівень – у 72,7% майбутніх фахівців ЕГ та 64,7% респондентів КГ.

Узагальнені результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту подано в таблиці 2.1.6

Таблиця 2.1.6

Рівні підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку за всіма критеріями на констатувальному етапі експерименту (у %)

Критерії	Рівні					
	Достатній		Задовільний		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Організаційно-мотиваційний	13,2	14	22,1	18,8	64,6	67
Когнітивно-діяльнісний	11,6	13,13	21	22,4	67,3	64,2
Операційно-результативний	11,3	13,4	20,3	23,06	66,36	63,4
Σ (середньо-арифметичні дані)	12,4	13,4	21,13	21,42	66,09	64,9

Як засвідчує таблиця 2.1.6, за організаційно-мотиваційним критерієм достатнього рівня досягли 13,2% респондентів ЕГ і 14% студентів КГ, задовільний рівень засвідчили 22,1% респондентів ЕГ і 18,8% – КГ, низький рівень зафіксовано у 64,6% студентів ЕГ і 67% майбутніх вихователів КГ.

За когнітивно-діяльнісним достатній рівень був притаманний 11,6% респондентів ЕГ та 13,13% – КГ, задовільний рівень показали 21% студентів ЕГ і 22,4% майбутніх вихователів КГ, низький рівень зафіксовано 67,3% майбутніх фахівців ЕГ та 64,2% респондентів КГ.

За операційно-результативним критерієм достатнього рівня досягли 11,3% студентів ЕГ і 13,4% – КГ, на задовільному рівні залишилось 20,3% студентів ЕГ і 23,06% респондентів КГ, низький рівень виявили у 66,36% – ЕГ і 63,4% студентів КГ.

Отже, дослідження рівнів готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку за встановленими критеріями та показниками дозволить виявити реальний стан проблеми та визначити ефективні педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти.

Задля перевірки достовірності одержаних результатів під час констатувального етапу експерименту було використано розрахунок λ – критерію між двома емпіричними даними (за λ -критерієм Колмогорова-Смирнова).

$$K(t) = \sum_{j=-\infty}^{+\infty} (-1)^j e^{-2j^2 t^2}, t > 0$$

Отже, на підставі одержаних результатів констатувального етапу експерименту дійшли висновку щодо необхідності цілеспрямованої роботи з майбутніми вихователями ЗДО до їхньої підготовки до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

2.2. Модель підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку

При вивченні ґрунтовних аспектів дослідження вважаємо необхідним звернутися до понять «модель» та «моделювання» задля визначення їх сутності, функцій та особливостей.

У психолого-педагогічному словнику термін «модель» розглядається як метод дослідження, побудови та вивчення моделей, які наявні в природі та суспільстві або сконструйовані [9, с. 255].

Іншими словами, поняття «модель» розуміється в широкому значенні як уявна та практично відтворена структура, що відображає у спрощеній, наочній і схематизованій формі навколишню дійсність [9, с. 245].

В. Краєвський розглядає поняття «модель» не як прямий результат експерименту, а як абстрактне узагальнення практичного досвіду [35, с. 268].

Автором визначено такі якості моделі: цілеспрямованість, як процес узгодження параметрів з очікуваними результатами та метою; відповідність як процес подібності системі оригіналу; нейтральність як відносно суб'єктивна оцінка та вподобання учасників моделювання; відволікання як процес абстрагування від деталей і параметрів системи оригіналу [43, с. 18-19].

Поняття «моделювання» в наукових джерелах розглядають як теоретичний метод, сутність якого полягає у відтворенні певних характеристик деякого об'єкта на іншому, який спеціально створено для вивчення й називається моделлю [28, с. 107].

Науковець Ю. Бабанський розглядає моделювання як особливу форму наочності, як засіб систематизації інформації, що дозволяє більш детально дослідити сутність того явища, яке вивчається [19, с. 93].

Отже, «модель» розглядається як метод дослідження, побудови та вивчення моделей, які наявні в природі й суспільстві або сконструйовані [20, с. 255], а «моделювання» як метод дослідження частини процесу підготовки фахівця через аналітичний і графічний опис, виконуючи такі функції: науково-теоретичну, пізнавально-дослідницьку, конструктивно-технічну та нормативну [17, с. 14-15].

Задля удосконалення фахової підготовки педагогічних працівників ЗДО в контексті пошуку шляхів розв'язання окресленої проблеми необхідно застосувати аналітико-синтетичні методи та прийоми, які забезпечать можливість не тільки вивчити, але також визначити перспективи щодо удосконалення досліджуваного

явища. Відповідно до цих умов ключовим поняттям виступає розробка моделі підготовки майбутніх фахівців до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, яка дозволяє реалізувати поставлене завдання й розглянути складники моделі в процесі взаємозв'язку.

Зазначимо, що більшість науково-педагогічних досліджень ґрунтуються на системному підході під час організації та проведенні.

Як напрям наукового пізнання, системний підхід, спрямований на дослідження об'єктів як цілісної системи. Подана ідентифікація явища, як великої системи уможливорює ґрунтовне розкриття цілісного складного у єдиному теоретичному аспекті [13, с. 613].

Проблему системного підходу розкрито в працях філософів (М. Каган, А. Цофнас, Б. Юдін), психологів (І. Бех, С. Клепко, В. Якунін), педагогів (Т. Ільїна, Н. Кузьміна, Л. Спирін).

Відповідно до системного підходу специфікою системи (складний об'єкт) є характер взаємодії між елементами, які не вичерпуються відносно певних особливостей. Тому першочерговим завданням є пізнання характеру та механізму відповідних зв'язків і відношень, наприклад, людини з суспільством, групи людей у колективі. Системний підхід має сприяти формуванню адекватного трактування суті досліджуваних проблем у відповідних науках і виборі ефективних шляхів їх рішення [45].

На думку Г. Ананьїна, системний підхід характеризується відокремленням елементів у самій системі, проблемою взаємодії системи з навколишнім середовищем, проблемою зворотнього зв'язку системи та її мети. Дослідник правомірно окреслює системний підхід як єдине ціле з позицій системного аналізу для комплексного визначення суттєвих закономірностей розвитку [30], зазначаючи, що відповідно до сутності системного підходу структуру явища необхідно розглядати не тільки як сукупність компонентів, але також як цілісну систему взаємопов'язаних частин, яким властиві якісні ознаки [2, с. 196].

Науковці В. Афанасьєв, А. Богданов, Е. Юдін, В. Караковський розглядають системний підхід як категорію педагогіки, яка перебуває в тісному зв'язку з усіма педагогічними явищами в цілому. Вивчення механізму утворення складного об'єкта (системи) з окремих складових є методологічною специфікою системного підходу. Особливу увагу приділено на виокремлення сутності власної цілісної системи, зокрема на основі різноманітності внутрішніх і зовнішніх зв'язків, процедурі (процес) об'єднання певних понять у єдину теоретичну картину. Отже, з точки зору педагогіки, системний підхід спрямований на визначення різноманітних типів зв'язків, які зведено до єдиної теоретичної картини, й розв'язання цілісності (системи) педагогічних явищ [23].

Процес професійної підготовки майбутніх вихователів базується на засадах діяльнісного підходу, який є методологічним принципом, що ґрунтується на основі єдності процесів викладання й учіння, які перебувають у нероздільній єдності й розглядають провідні аспекти формування й розвитку особистості шляхом організації, проектування, конструювання, управління процесом людської діяльності [18, с. 22].

Встановленим фактом є те, що лише через діяльність можна сформувати творчість майбутнього педагога як професійну якість. Суголосні з думкою Н. Якси, яка стверджувала, що «навчити людину плаванню можна, лише зануривши її в воду, а навчити діяти лише через діяльність. Людина, незалежно від виду діяльності, виступає в житті як митець, діяч і творець» [46, с. 43]. Діяльність розглядають як систему свідомих дій, зусиль і рухів, які скеровані на досягнення поставленої мети [5, с. 29]. Термін «діяльність» трактують як працю, поведінку, роботу, активність, спосіб ставлення людини (суб'єкта) до навколишнього світу, який спрямований на певну зміну й перетворення [46, с. 43]; як внутрішню (психічну) і зовнішню (фізичну) активність суб'єкта, яка визначається чітко поставленою метою. Діяльність є взаємопов'язаною з волею й пізнанням, спираючись на них [18, с. 54].

О. Вишневський стверджує, що діяльність здобувача освіти має бути зорієнтованою на його потреби, а він, у свою чергу, має бути «власником» та

оцінювачем кінцевого результату [5, с. 30]. Окреслений вид діяльності науковці розглядають як динамічний, складний і багатоаспектний процес, який відбувається за постійно змінюваних умов та з урахуванням індивідуальних особливостей дитини й педагога [46, с. 45].

У ході проведення дослідження нами було розроблено й реалізовано модель підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, яка охоплює мету, педагогічні умови, етапи, засоби, форми, критерії та результат.

Акцентуємо увагу, що під моделлю будемо вважати штучно створений об'єкт, поданий у вигляді схеми з метою виявлення та фіксації особливостей і відношень явищ, які досліджуються.

У наукових джерелах мету визначено як певну ціль; як кінцевий результат діяльності; як підсумковий результат, якого бажають досягти в майбутньому [8, с. 654].

Метою нашої моделі є процес формування підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, який здійснюється за такими етапами: організаційно-мотиваційним, когнітивно діяльнісним, операційно-результативним (див. рис. 2.1.). Зазначимо, що окреслені педагогічні умови (усвідомлення майбутніми вихователями необхідності формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні медіакультури у дітей старшого дошкільного віку) упроваджувалися в комплексі на кожному з етапів формувального експерименту.

Методологічними засадами нашого дослідження визначено системний і діяльнісний підходи.

Обґрунтування моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного

віку базувалося на певних методологічних принципах, серед яких: принцип активності в діяльності; принцип фундаментальності освіти, принцип моделювання майбутньої професійної діяльності вихователів ЗДО в освітньому процесі, принцип освітньої рефлексії, принцип інтеграційних зв'язків в освітньому процесі.

Принцип активності в діяльності характеризується швидким і міцним засвоєнням навчального матеріалу в ході активної діяльності [38, с. 52]; принцип фундаментальності освіти розглядаємо у двох аспектах: як фундаментальну психолого-педагогічну і методичну підготовку майбутніх вихователів до професійної діяльності; як орієнтацію на вузьку професійну підготовку майбутніх спеціалістів дошкільної освіти до використання медіа під час здійснення діяльності, зокрема формуючи медіакультуру дітей старшого дошкільного віку [42, с.115].

Упровадження експериментальної методики в освітній процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку здійснювалося на основі рефлексивного усвідомлення змісту та способів діяльності суб'єктами освіти [37, с. 119].

Принцип інтеграційних зв'язків під час здійснення освітнього процесу, полягав у розширенні теоретичної та практичної бази підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми старшого дошкільного віку з використанням можливостей навчальних дисциплін методичного та психологічного спрямування, поєднання яких відбувалося через послідовне використання прийомів і методів в одній дисципліні, на подальших етапах – іншій [39, с. 119].

Розроблена модель передбачала поетапну (організаційно-мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, операційно-результативний) реалізацію окреслених педагогічних умов; методологічних підходів (системного, діяльнісно-креативного), принципів (принцип активності в діяльності; принцип фундаментальності освіти, моделювання майбутньої професійної діяльності вихователів ЗДО, принцип освітньої рефлексії, принцип інтеграційних зв'язків в освітньому процесі), критерії (організаційно-мотиваційного, когнітивно-

діяльнісного, операційно-результативного), методів, форм, засобів, які були використані в експериментальній роботі на кожному з етапів [39, с. 114].

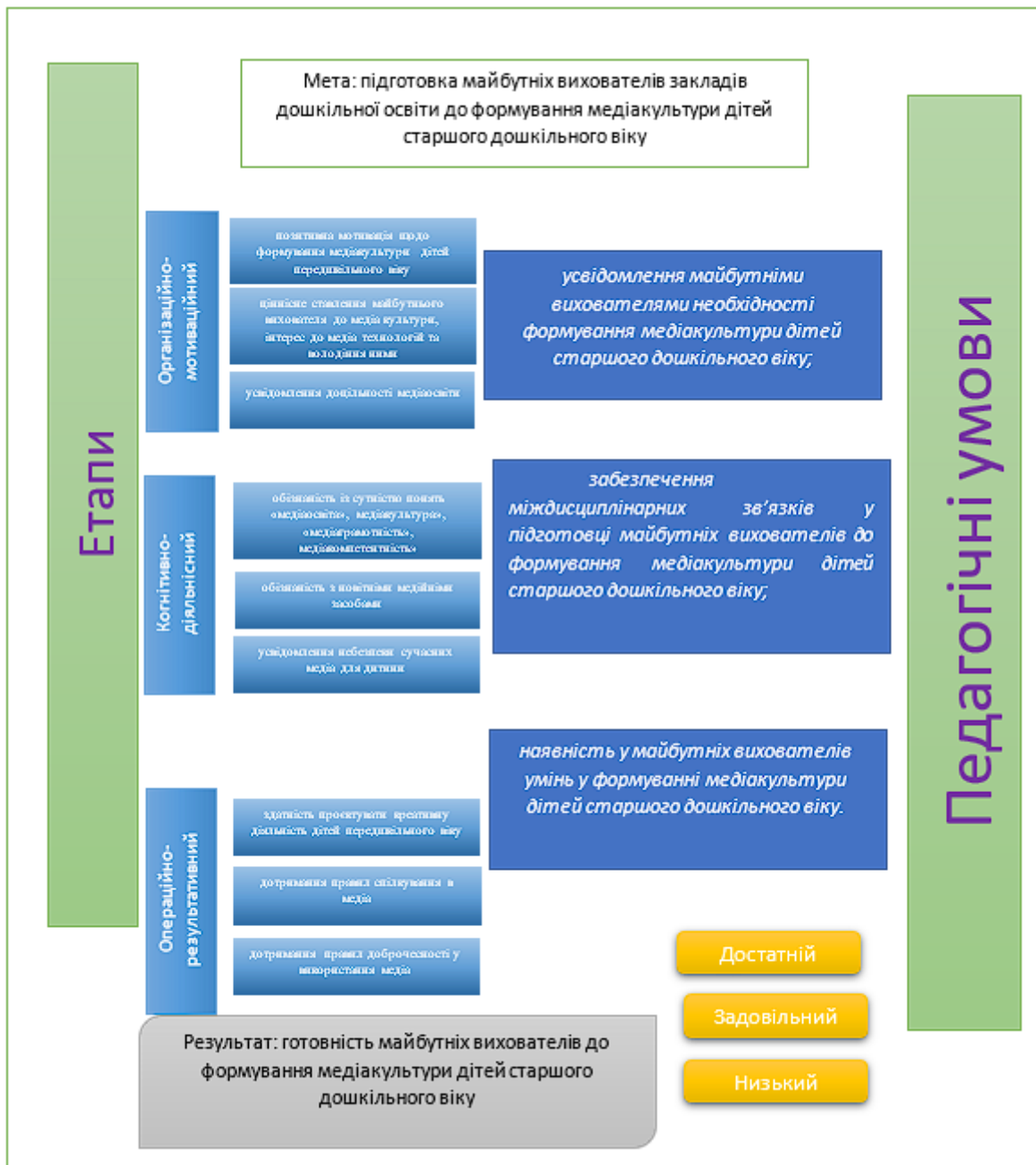

Рис.2.1 «Педагогічна модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку»

Специфіка підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку». У ході семінару здійснено аналіз змісту робочих програм, було внесено зміни та доповнення до тем, які спрямовані на формування медіакультури у дітей. На семінарі був проведений тренінг, на якому ознайомили

викладачів із методиками формування медіакультури у здобувачів; здійснювали підготовку їх до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

На цьому етапі було розроблено елективний курс «Медіакультура».

Значення слова «елективний» походить від латинського терміна «electus» що означає «вибраний», «обраний» (англійською мовою – elective, французькою – électif). Звертаємо увагу на те, що Т. Полонська трактує поняття «елективні курси або курси за вибором» як курси, що входять до відповідного профілю навчання, розширюють і поглиблюють зміст навчальної дисципліни й обираються здобувачами освіти відповідно до їхніх потреб, інтересів, уподобань [25, с. 114]. На думку дослідниці, такі курси спрямовані на задоволення освітніх потреб, інтересів і нахилів кожного здобувача освіти. Елективні курси є одним із засобів для побудови освітніх програм, оскільки значною мірою пов'язані з індивідуальним вибором кожного здобувача; структурування змістової інформації у таких курсах і методика подання навчального матеріалу здійснюється відповідно до його здібностей, інтересів і подальших життєвих планів. У межах реалізації елективного курсу було передбачено читання лекцій, проведення практичних і семінарських занять, тренінгів тощо. Заняття з елективного курсу зі здобувачами освіти експериментальних груп відбувалися на першому етапі один раз на тиждень (лекція або практичне заняття).

Мета елективного курсу – ознайомити здобувачів освіти із системою теоретичних знань щодо визначення сутності понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність» та специфіки їх застосування майбутніми вихователями в роботі з дітьми старшого дошкільного віку; підготувати майбутніх вихователів до використання медіа з дітьми старшого дошкільного віку; формувати у здобувачів освіти рефлексійних умінь само- та взаємооцінки.

На цьому етапі була реалізована педагогічна умова: усвідомлення майбутніми вихователями необхідності формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

Програма елективного курсу «Медіаосвіта» розрахована на 90 академічних годин та містить 16 годин лекційних занять, 24 – практичних та 50 годин самостійної роботи. Програма елективного курсу охоплювала два змістові модулі.

Мета дисципліни – підготувати здобувачів освіти до життя в умовах інформаційних викликів, які створено на основі медіаграмотності, розвиток навичок усвідомлення й розуміння позитивних і негативних наслідків впливу різних видів медіа на свідомість особистості й суспільства в цілому.

Основними положеннями курсу є: підготовка здобувачів освіти до свідомого існування в медіасередовищі; формування критичного ставлення до медіапродуктів на основі органічної інтеграції в медіакультуру; процес підготовки молоді від споживачів медіапродуктів до свідомих і творчих користувачів медіа; вироблення медіаімунітету. Опанування основ медіаграмотності сучасним поколінням є необхідною умовою інформаційної безпеки всього суспільства.

Завданнями вивчення дисципліни визначено:

- 1) вироблення навичок розпізнавання маніпулятивної медіаінформації;
- 2) формування вмінь аналізувати й критично сприймати медіатексти;
- 3) вироблення практичних навичок щодо використання медіапродуктів у майбутній професійній діяльності;
- 4) формування полікультурної картини світу;
- 5) визначення сутності медіакомпетентності;
- 6) реалізація дидактичних, методичних і психолого-педагогічних аспектів використання медіа в процесі навчання та виховання;
- 7) вивчення рівня впливу медіазасобів на процес навчання і виховання та можливих негативних наслідків їх впливу.

Уважаємо, що процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури старших дошкільників буде успішним за умови збагачення медіаскладовою професійної підготовки, а саме доповнення відповідним темами, що забезпечать інтеграцію теоретичних знань, вироблення та вдосконалення проєктних умінь і навичок змісту дисциплін «Вступ до спеціальності», «Дитяча

психологія», «Література для дітей дошкільного віку», «Дошкільна педагогіка», «Інформаційно-комунікаційні технології та технічні засоби навчання» та ін.; урізноманітнення організаційних форм, які забезпечать якісну підготовку майбутніх вихователів до процесу формування медіакультури старших дошкільників: проблемні лекції лекції-візуалізації, лекції-прес-конференції, інтерактивні лекції, семінари, семінари-конференції, практичні заняття тренінги, творчі практикуми, рольові ігри й педагогічні ситуації; творча і пошукова самостійна робота; науково-практичні конференції, присвячені проблематиці медіаосвіти дошкільників; формування педагогічного проєктування; проведення майстер-класів із залученням педагогів-практиків, які здійснюють успішну реалізацію проєктної діяльності в закладі дошкільної освіти.

Перший модуль – «Теоретичні основи медіаграмотності» передбачав лекції й дискусійні заняття, спрямовані на формування в майбутніх вихователів уявлень про сутність понять: «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність»; науково-теоретичне обґрунтування їх необхідності в професійній діяльності майбутніх вихователів.

Другий модуль – «Практична медіалогія», сприяв оволодінню здобувачами освіти практичними навичками майбутньої професійної діяльності.

Самостійна робота, спрямована на саморозвиток, самовдосконалення й самоосвіту з формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

Зазначимо, що на окресленому етапі дослідження було впроваджено педагогічну умову «забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку». Задля цього в робочі програми зазначених дисциплін було додано відповідний навчальний матеріал (теми) про особливості формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку. Реалізація процесу здійснювалася через інтеграційні зв'язки між навчальними дисциплінами, які вивчаються здобувачами в закладах фахової передвищої освіти.

Базові знання про процес розвитку особистості дитини майбутній вихователь

набуває в межах вивчення дисциплін психологічного спрямування, а знаннями про методи та прийоми навчання і виховання дітей у межах вивчення педагогічних дисциплін (фахові методики). Окреслена педагогічна умова розглядається як система набутих знань студентів у галузі педагогічних («Дошкільна педагогіка») та психологічних («Дитяча психологія») дисциплін.

Уважаємо, що процес підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури старших дошкільників буде успішним за умови збагачення медіаскладовою професійної підготовки, а саме доповнення відповідними темами, що забезпечують інтеграцію теоретичних знань, вироблення та вдосконалення проектних умінь і навичок змісту навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Дитяча психологія», «Література для дітей дошкільного віку», «Дошкільна педагогіка», «Інформаційно-комунікаційні технології та технічні засоби навчання» та ін.

Так, до змісту освітній курс «Вступ до спеціальності» було внесено тему «Значення медіаосвіти для формування професійної компетентності сучасного педагога-вихователя» 2 год. ауд.

В освітньому курсі «Дитяча психологія» 4 год. ауд. навантаження були присвячені лекції «Психологічні особливості сприйняття старшими дошкільниками медіапродукції» (2 год), де студенти отримали знання про психологічні особливості сприйняття медіатекстів дітьми старшого дошкільного віку, особливості створення та доцільності використання медіатворів та медіазасобів при роботі із старшими дошкільниками

На практичному занятті «Психологічні засади формування медіакультури старших дошкільників» студенти обмінювались думками щодо формування аналітико-синтетичних навичок у процесі формування медіакультури старших дошкільників.

Освітній курс «Дошкільна педагогіка» поповнився такими темами «Формування інформаційно-комунікативної компетентності дошкільників», «Організація медіаосвіти дошкільників».

Зазначимо, що впровадження інтеграційних зв'язків дисциплін психологічного й педагогічного циклів у процесі підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури в дітей старшого дошкільного віку дозволило сформувати у майбутніх вихователів уміння ефективно інтегрувати знання з навчальних дисциплін для розв'язання поставлених педагогічних ситуацій; гнучкість і мобільність використання знань і навичок щодо формування медіакультури дітей під час проходження педагогічної практики у ЗДО [32, с. 115].

На другому – продуктивно-діяльнісному – етапі здобувачів освіти було залучено до роботи за темами елективного курсу «Медіакультура» та в процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу. Окреслений етап передбачав розвиток практичних навичок і вмінь майбутніх вихователів щодо формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку [33, с. 113].

Третій етап – креативно-відтворювальний, у процесі якого запроваджено педагогічну умову «наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні медіакультури дітей старшого дошкільного віку», яка передбачала процес набуття здобувачами освіти практичних навичок і вмінь щодо формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку шляхом апробації активних методів навчання, імпровізацій, рольових ігор, розв'язання педагогічних задач, розгляд конфліктних ситуацій і віднайдення шляхів їх конструктивного подолання тощо [34].

На четвертому – рефлексійно-оцінному – етапі відбувався процес закріплення набутого досвіду майбутніх вихователів на зборах педагогічного гуртка «Рефлексуємо» до якого входили 22 студенти Нікопольського фахового педагогічного коледжу, спеціальності 012 Дошкільна освіта, стимулювання вмінь здійснювати оцінні дії в підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку; формування навичок самоконтролю й оцінки досягнень власної професійної підготовки [31, с. 115].

Зауважимо, що реалізація педагогічних умов в комплексі сприяла формуванню рівнів (достатнього, задовільного, низького) підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

Результат реалізації моделі – готовність майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку [31, с. 119].

2.3. Експериментальна методика підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку

Мета формувального етапу дослідження – обґрунтувати й перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Упровадження моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку здійснювалася впродовж року зі здобувачами освіти в межах реалізації елективного курсу «Медіакультура», педагогічного гуртка «Рефлексуємо», самостійної медіа-діяльності майбутніх вихователів у процесі проходження педагогічної практики.

Мета організаційно-мотиваційного етапу полягала в активізації позитивну настанову щодо майбутньої професійної діяльності та набуття здобувачами освіти необхідних знань про сутність понять «медіакультура», «медіаграмотність», «діти старшого дошкільного віку», усвідомленні значущості феномену медіакультури в майбутній професійній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, формуванні у майбутніх вихователів професійних умінь і навичок оволодіння основами медіакультури в ЗДО; розробленні алгоритму підготовки і проведення заходів з активним упровадженням медіазасобів [32, с. 115].

Мета лекційних і практичних занять відповідного елективного курсу «Медіакультура» полягала в теоретичній підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, засвоєнні відповідних знань, які сприяли набуттю професійних умінь, і способів їх застосування в професійній діяльності.

У процесі впровадження елективного курсу було використано різні типи лекцій: лекції-дискусії, проблемні лекції, лекції-тренінги, лекції-доповнення, лекції-візуалізації, лекції-презентації. Зауважимо, що лекційні заняття проходили за таким алгоритмом: з'ясування стану виконання здобувачами самостійних завдань, які було запропоновано під час попередньої лекції. У ході лекцій розв'язувалися проблемні ситуації, було застосовано метод «мозковий штурм» задля віднайдення конструктивних розв'язків у розгляді проблемних запитань, на завершення лекцій здобувачі освіти залучалися до виокремлення ключових понять і пояснень [31; 32].

Серед завдань для самостійної роботи були запропоновані такі приклади завдання як: підбір та наліз цифрових технологій для створення медіаконтенту; розробка медіаматеріалів для дітей старшого дошкільного віку; створення навчальних інтерактивних відео; підготовка методичних матеріалів; створення ментальних карт; розробка логотипів; розпізнавання фейкових новин та маніпуляцій в медіа.

Опишемо проблемну лекцію елективного курсу «Медіаосвіта (медіаграмотність) як навчальна дисципліна». Зміст першої теми курсу складався з: окреслення основних завдань медіаосвіти; визначення зв'язку медіаосвіти з філософією, соціальною педагогікою, культурологією, психологією та іншими гуманітарними дисциплінами; означення методологічних і світоглядних установок стосовно процесу інформатизації освіти; інтегрально-філософського аналізу категорій: «медіаосвіта», «медіапедагогіка», «медіаграмотність», «медіакультура». Для здобувачів освіти перед оприяттям лекційного матеріалу було поставлено проблемні питання: Схарактеризуйте розроблену на сучасному етапі розвитку теорії масової комунікації класифікацію функцій сучасних медіа за соціально-педагогічними критеріями? У чому полягає філософське значення категорій «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіакультура»?

На початку лекції були поставлені проблемні питання: Яке місце займає медіаграмотність у професійній підготовці майбутніх вихователів? Який вплив на

свідомість особистості мають сучасні медіа? Досліджуючи проблемні питання, в ході лекції здобувачі освіти створюють узагальнюючу таблицю «Класифікація та функції сучасних медіа», у якій відтворюють форми, функції, цілі використання сучасних медіа, а також окреслюють їх вплив на розвиток особистості.

У вивченні теми «Теоретичні засади становлення і формування медіаосвіти у дітей дошкільного віку» студентів стимулювали відповісти, чи є сучасним такий процес, як формування медіакультури особистості; у чому полягає актуальність вироблення медіакультури в умовах цифрової цивілізації?

Майбутні вихователі висловлювали власні думки щодо користі й доцільності вивчення елективного курсу «Медіаосвіта». Переважала відповідь: «Без медіакультури неможливо жити в інформаційному просторі», це пояснюється тим, що медіаосвіта перетворюється на одну з найактуальніших наук відповідно до потреб і вимог сучасності.

Найчастіше усвідомлення значення здобування медіаосвіти й набуття медіакультури студенти пов'язують із вивченням таких тем:

– мотивація до створення чогось нового, творчого, неповторного: «Медіапедагогіка й основи медіаграмотності як складові підготовки педагогічних працівників»;

– набуття нових знань через оволодіння комп'ютерними програмами задля обробки інформації: «Програмне забезпечення для опрацювання медіаінформації».

Лекція-презентація з теми «Медіаосвіта як засіб розвитку критичного мислення» сприяла узагальненню знань здобувачів освіти з курсу «Психологія», «Дитяча психологія» щодо: розвитку мислення як основного аспекту сучасного етапу реалізації освітнього вектору; реалізації аналітико-синтетичної діяльності як основи задля формування мислення та визначального завдання в процесі діяльності здобувачів освіти; упровадження у вітчизняну педагогіку технологій критичного мислення.

Реалізація основного завдання лекції полягала в такому: визначенні форм і методів захисту від маніпуляцій у медіа; опрацюванні технологій щодо орієнтування

в інформаційному середовищі сучасного суспільства; формуванні знань студентів щодо значення критичного мислення в процесі аналізу медіаінформації з урахуванням логіки, естетичного та психолого-етичного підходів.

Відповідно до реалізації педагогічних умов «усвідомлення майбутніми вихователями необхідності формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку», перед проведенням лекції здобувачам освіти було запропоновано повторити навчальний матеріал із дисципліни «Дошкільна педагогіка» на тему «Дошкільна педагогіка як наука», з'ясувавши сутність понять «освіта», «педагогічна взаємодія», «медіаосвіта в ЗДО» у наукових джерелах, а також висловити власну думку щодо трактування цих понять.

Під час лекції відбулося активне обговорення окреслених визначень, оскільки здобувачам освіти не було чітко вказано інформаційного джерела пошуку, тому трактування понять були різноманітними. Студентам було запропоновано такі питання: «У яких випадках потрібно вживати поняття «дошкільне навчання», а в яких – «дошкільна освіта?»»; «Яке значення медіаосвіти в процесі формування особистості дитини?», які викликали конструктивну дискусію. Після завершення обговорення дійшли висновку, що «дошкільна освіта та дошкільне навчання»; «педагогічна взаємодія в дошкільній освіті» – це основний спосіб організації навчальної діяльності учасників освітнього процесу, який здійснюється у відповідному порядку, залежить від взаємодії й рівня самостійності суб'єктів освітнього процесу, специфіки педагогічної діяльності; передбачає налагодження взаємодії між учасниками освітнього процесу відповідно до змісту навчального матеріалу.

Перед майбутніми вихователями було поставлено завдання сформулювати власне трактування поняття «медіаосвіта в процесі дошкільної освіти». Тому студенти об'єдналися в групи по троє осіб, відведений час для виконання завдання – 10 хв. На основі власних міркувань кожна група представляла власні поняття для

обговорення загалу. Прослухавши варіанти кожної із груп, здобувачі освіти колективно обрали найбільш удале формування окресленої дефініції. Наше завдання полягало у спрямуванні студентів до уточнення понять та узагальнення висновків. Зауважимо, що студенти виявляли активність у висловленні власних думок та їх аргументації. На лекційному занятті було визначено, що медіаосвіта здійснюється в педагогічному процесі дошкільної освіти через партнерську взаємодію всіх учасників – педагогів-вихователів, дітей, їх батьків і сприяє формуванню в дошкільників медіакультури.

Основними формами проведення практичних занять були проблемні дискусії й обговорення. Проводячи практичні заняття, ми активно використовували такі технічні засоби: персональний комп'ютер (ноутбук, планшет), демонстраційні мультимедійні системи. Також часто використовувалися фото- та відеоматеріали, які аналізувалися й обговорювалися; мультимедійні презентації; розробка власної медіапродукції.

Мета практичного заняття «Нові медіа та сучасні комунікаційні процеси» – формування вмінь пошуку й опрацювання інформації, закріплення знань майбутніх вихователів про різноманітні форми медіатехнологій.

У ході практичного заняття майбутні фахівці закладів дошкільної освіти розв'язували проблемні ситуації, які можуть виникнути в педагогічній діяльності, набували професійно-методичний досвід щодо формулювання й аргументації власної позиції.

Безпосередньо на практичному занятті «Медіаосвіта як засіб розвитку критичного мислення», мета якого полягала у формуванні критичного підходу до аналізу інформації та критичного мислення, майбутні вихователі складали зразки описових розповідей про об'єкти, які можуть бути цікавими для дітей старшого дошкільного віку. Виконуючи вправу «Складання зразка розповіді виховательки про свято», уточнили зі студентами зміст поняття «зразок розповіді виховательки» та вимоги до нього. З'ясували, що розповідь повинна бути пізнавальною, мати виховне спрямування; бути невеликою за обсягом; доступною для сприйняття дітьми

дошкільного віку. Студенти склали зразки розповідей про проведення свята з дітьми під час проходження педагогічної практики. Також розробляли плани-конспекти занять, робили взаємоаналіз.

На продуктивно-діяльнісному етапі було проведено низку лекцій-візуалізацій «Технології підсвідомого впливу ЗМІ», мета лекції полягала у формуванні вмінь студентів розрізняти види і способи подання інформації; «Профілактика сучасних маніпулятивних технологій мас-медіа», мета – розвивати комунікативні вміння, що дозволило актуалізувати дидактичний принцип наочності, посилаючись на дослідження І. Трубник, у якому стверджується, що перетворення усної та писемної інформації на візуальну форму є необхідною професійною якістю представників педагогічної професії [1, с. 67]. Метод візуалізації сприяв виокремленню найбільш значущих елементів змісту освіти та формуванню професійного педагогічного мислення в процесі концентрації й систематизації [16].

Наведемо приклади.

Лекція-візуалізація на тему «Технології підсвідомого впливу ЗМІ».

Ключові поняття: «маніпуляція», «психологічне зараження», «навіювання», «мова ненависті».

Засоби візуалізації: мультимедійний проектор, мультимедійна презентація, відеофрагменти.

Задля візуалізації теоретичного матеріалу було використано мультимедійну презентацію із зазначенням ключових понять лекції, які супроводжували виклад основного матеріалу.

Заслужують на увагу інтерактивні методи, які були використані зі студентами на практичних і лекційних заняттях, а саме: «Ажурна пилка», «Акваріум», «Дерево рішень», «Снігова куля» тощо [6, с. 173–174].

У ході лекційного заняття «Технології підсвідомого впливу ЗМІ» реалізовано метод «Акваріум». Окреслений метод є ефективним задля розвитку комунікативних навичок, удосконалення вмінь аргументувати власну думку на етапі засвоєння

навчального матеріалу, формування здатності до самоуправління й самоорганізації в професійній діяльності [6, с. 174].

На цьому етапі було проведено також проблемні лекції, цьому сприяли набуті методичні знання попередніх занять. Організація освітнього процесу через упровадження проблемних педагогічних завдань і послідовного розв'язання їх майбутніми вихователями ЗДО сприяло прийняттю пізнавальних цілей як системи активних пізнавальних дій. Наведемо приклад проблемної лекції «Запобігання кіберзлочинності». Мета лекції полягала в запобіганні методам маніпуляцій інформації, формуванню принципу доброчесності в мережі. Здобувачі освіти розв'язували такі проблемні ситуації: «Чи можна повноцінно вірити медіаінформації?», «Як навчити відрізняти правду від неправди?», «Чому є важливим принцип доброчесності?».

Перед проведенням лекції здобувачі освіти опрацьовували довідкову літературу, укладали тематичний словник, до якого було внесено поняття «доброчесність», «соціальні тенденції».

Лекція розпочиналася з постановки проблемного питання: «Чи можна повноцінно вірити медіаінформації? Поясніть свою думку. Дайте їм визначення.» Надалі пропонується пригадати матеріал попередньої лекції й надати визначення поняттю «технології підсвідомого впливу». Виконавши завдання, майбутні вихователі визначають, які поняття необхідно формувати в дітей дошкільного віку.

Під час лекції був реалізований педагогічний метод «Ажурна пилка», що передбачає засвоєння певного обсягу знань за короткий проміжок часу; заохочує слухачів до взаємонавчання й обміну досвідом; організовує самоосвітню діяльність інших [6, с. 174].

Використання інтерактивної вправи «Інструменти формування медіакультури» стало підсумковим етапом лекції, де кожен студент визначив для себе методичний інструментарій за допомогою якого процес формування медіакультури дітей буде успішним.

Практичні заняття з курсу сприяли активній участі у процесі формування медіакультури майбутніх вихователів ЗДО, активізували їх освітню й методичну діяльність. У процесі практичних занять відбувся активний діалог суб'єктів освітнього процесу щодо розкриття сутності медіатехнологій під час використання в закладах дошкільної освіти; оволодіння майбутніми вихователями практичними знаннями з формування медіакомпетентностей дітей старшого дошкільного віку. Перевага таких занять полягає у: стимулюванні освітньої й методичної діяльності здобувачів освіти; розвитку умінь і навичок щодо застосування теоретичних і практичних знань із проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування медіакомпетентностей дітей старшого дошкільного віку.

Практичні заняття відбувалися за планом:

1. Постановка мети, проблеми дискусій.
2. Завдання та зміст дискусії.
3. Активна дискусія окресленої методичної проблеми.
4. Формулювання висновків, дослідження нових понять.

Практичне заняття з теми «Медіатехнології. Сучасний дошкільник та засоби формування медіакультури» було проведено у форматі круглого столу. Здобувачі освіти репрезентували результати виконаних практичних завдань.

Зокрема, А). Створення власного інструментарію для організації освітнього процесу в ЗДО із використанням Power Point, Prezi, Quizlet, Storybird, StoryJumper, Mind Map, AudioBoo, Creaza.

Б). Опис досвіду використання цифрових освітніх технологій задля взаємодії з дітьми на заняттях (British Council Kids, LingQ, Дуолінго, дошка Padlet); здійснивши їх аналіз.

Наголосимо, що створення власних цифрових матеріалів (флеш-картки, навчальні відео, дидактичні ігри, аудіосупровід у програмі Anki, різні види вправ у ресурсі LearningApps) сприяло зацікавленості майбутніх вихователів у використанні цифрових освітніх технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

У ході проведення практичного заняття «Основні механізми розвитку медіакультури» було використано інтерактивний метод «Снігова куля», який передбачав обговорення в групах основних тез дискусії [6, с. 173–174].

Методично доцільним задля використання в аспекті розглядуваної проблеми є педагогічний метод «Дерево рішень». За допомогою нього слухачі можуть аналізувати та краще зрозуміти механізм сприйняття складних рішень. Вибір рішень відбувається за певною схемою; передбачає графічну побудову алгоритмів дій задля розв'язання проблем, які сприяють розвитку до самоаналізу власної діяльності. Метод є доцільним задля використання в роботі над темою «Практичні основи розвитку медіакультури» [6, с. 175].

Задля ознайомлення з сучасними розвідками, які знайшли послідовне відтворення в науково-методичній літературі, облаштовано «Методичні виставки-скарбнички», які демонстрували надходження й оновлення бібліотечного фонду, науково-методичну літературу з тем «Медіаосвіта дошкільника», «Ознайомлення з чинними нормативно-правовими документами з організації медіаосвіти», «Я – компетентний вихователь», «Методична робота з медіатехнологій у ЗДО»; публікації в періодичних фахових виданнях, у яких розглянуто проблему підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Використання інтерактивних форм і методів роботи у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів дозволило забезпечити успішну реалізацію педагогічної умови: наявність умінь у формуванні медіакультури дітей старшого дошкільного віку. Майбутніх вихователів ЗДО було залучено до обговорення окресленої проблеми, що надало емоційного поштовху до подальшої пошукової діяльності здобувачів освіти.

Отже, під час когнітивно-діяльнісного етапу відбулося опанування майбутніми вихователями ЗДО комплексом теоретичних знань щодо форм, методів, змісту й засобів підготовки до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, а також умінь і навичок практичної реалізації необхідних

компетентностей, які слугують теоретичним підґрунтям задля проведення подальшої експериментальної роботи з підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

Метою третього операційно-результативного етапу була реалізація педагогічної умови «наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні медіакультури у дітей старшого дошкільного віку» задля розвитку практичних умінь і навичок формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку через упровадження активних методів навчання, розв'язання проблемних ситуацій тощо.

Роботу креативно-відтворювального етапу було започатковано під час виробничої практики; студенти набували практичних умінь формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.

Була розроблена програма освітніх медіазанять для старших дошкільників «Початки медіаосвіти» на теми: «Різноманітний світ медіа. Як у ньому не заблукати?», «Звідки черпаємо інформацію?», «Як відрізнити правду від неправди?», «Безпека в медіа. Правила використання медіапродукції», «Як правильно спілкуватися в мережі?», «Позитивні та негативні герої книжок, журналів і мультфільмів», «Увага – реклама!», «Що треба знати про авторське право?».

У процесі проведення медіаосвітнього заняття «Звідки черпаємо інформацію?» старші дошкільники усвідомили сутність понять «медіа», «джерела інформації»; навчилися обирати необхідну інформацію відповідно до власних потреб. Заняття допомогло дітям пізнати й розрізнити способи пошуку інформації.

Проводячи медіаосвітнє заняття на тему «Як відрізнити правду від неправди?», констатували, що у старших дошкільників виникали певні труднощі щодо визначення правдивої інформації від неправдивої. Мета заняття полягала в тому, щоб діти могли зрозуміти, що не вся інформація, з якою ми ознайомлюємося, є правдивою, а отже, потрібно навчитися перевіряти її. На завершальному етапі заняття старші дошкільники засвоїли знання про властивість інформації (правдива/неправдива); набули здатність переконуватися у вірогідності інформації

за допомогою формулювання простих питань; оволоділи вміннями критичного сприйняття інформації.

Особливе зацікавлення в дітей викликало заняття на тему «Позитивні та негативні герої книжок, журналів і мультфільмів», на якому йшлося про добрих і злих персонажів книжок і журналів, мультиплікаційних фільмів. У ході проведення заняття діти дізналися, що герої казок і мультфільмів можуть бути як хорошими, так і поганими, визначили критерії такого розподілу за їхньою поведінкою і створили власних персонажів.

Проведення заняття «Увага реклама!» сприяло реалізації напряму медіаосвіти «Економічні аспекти медіа». Мета заняття полягала в ознайомленні дошкільників із суттю реклами, її призначенням, наприклад: стимулювання до купівлі якогось товару; формуванні вмінь обирати товар відповідно до якісних характеристик, а не до рівня його розрекламовування. На завершальному етапі заняття діти засвоїли знання про рекламу та її функції, і зрозуміли, що не всі товари, які рекламують, необхідно купувати і споживати. Задля пізнання основ створення реклами старшим дошкільникам було запропоновано порівняти продукти, які рекламуються, з їх реальним виглядом.

Окрім того, старші дошкільники вперше ознайомлюються з поняттям «авторське право» (заняття «Що треба знати про авторське право?»).

Розглядувана тема є складною для усвідомлення старшими дошкільниками, оскільки діти мають зрозуміти, що право власності є не тільки на іграшки чи одяг, а й на підручник, статтю в журналі, інтернеті тощо. У дітей формуються знання, що за привласнення медіапродукту існує певна відповідальність. Окреслена тема є надзвичайно актуальною для України, де повсякчас порушується авторське право, створюються й копіюються піратські версії медіаносіїв, запозичуються наукові ідеї або їх фрагменти без відповідного посилання на них тощо. Під час написання навчально-методичної розробки для старших дошкільників було використано матеріали польського веб-порталу «Медіаосвіта».

Мета заняття – ознайомлення дітей із сутністю понять «авторське право», «власність», а також зі способами дотримання авторського права.

Дошкільники знають, що слово «власність» – означає таке, що треба берегти. Проте діти не завжди пам'ятають про таке поняття, як «автор». У ході заняття дошкільники дізналися про важливість пам'ятати автора підручника, книги, статті, мультфільму або іншого виду роботи. Діти також усвідомили значення поняття «співавторство», яке можна подати в такій інтерпретації: кілька осіб можуть стати співавторами, тобто розробниками чогось нового.

У підсумку заняття діти зрозуміли, що кожен художній твір має свого автора, і навіть малюнок, створений ними, є їх авторським правом; дошкільники усвідомили, що не можна присвоювати собі чужі заслуги, праці тощо.

Також було проведено кілька практичних занять, які присвячені розвитку вмінь створення власної медіапродукції, а саме: інсценування казки («Жива казка»), моделювання казкового героя (вправа «Малюнок у дві руки»), виготовлення лепбуку (книжки-складанки) – багатофункціональної розкладної папки, що містить кишеньки і кріплення, де розміщується відповідний дидактичний матеріал, і написання власної казки (вправа «Шлях до мети») (Додаток II).

Окрім цього, діти разом з батьками створювали «Щоденник досягнень». Оскільки більшість дошкільників ще не вміє писати, то опис інтересів, уподобань, цікавих подорожей і відкриттів, досягнень робили дорослі. Діти створювали ілюстрації та несли відповідальність за оформлення. Батькам було наголошено, що в щоденнику потрібно окреслити все, що є важливим для дитини, оскільки вивчений вірш чи прибранна кімната є досягненням і діяльністю, яка спонукає до самовдосконалення.

Праксеологічні казки викликали неабияку зацікавленість у дітей старшого дошкільного віку. Головні герої цих казок – звірі, які задля досягнення успіху долають звичні для людей труднощі. Діти із великим захопленням виконували роль казкових персонажів. Зауважимо, що дітям необхідно пояснювати зміст прочитаних казок, проводячи аналогію з життям. Завдяки використанню праксеологічних казок

діти зрозуміли, що задля досягнення будь-якого успіху потрібно планувати власну діяльність, сумлінно працювати, допомагати друзям тощо

Акцентуємо увагу, що окреслені проблеми медіаосвіти є складними не тільки для дітей, а й для батьків. Нами було проведено круглий стіл для батьків, де вони мали можливість дізнатися про значення медіаосвіти в сучасному інформаційному суспільстві.

Одна з бесід круглого столу була присвячена розгляду пізнавальної медіапродукції. Батьки дізналися, які програми пізнавального характеру будуть корисними для дітей передшкільного віку, а саме: «Уроки тітоньки Сови», «Читаночка», «Вечірня казка». Окрім того, більшість мультфільмів для дітей містять зміст освітньо-виховного спрямування.

Наприклад, герої мультсеріалу «Фіксики» у зрозумілій формі розповідають дітям про принцип роботи електрочайника, холодильника, пральної машини та іншої побутової техніки; яку небезпеку несе ртутний термометр; які продукти містять вітаміни тощо. Є серії, які мають медіаосвітнє спрямування, наприклад, про важливість наявності антивірусної програми на комп'ютері та про небезпеку відкриття підозрілих електронних листів від незнайомих.

Так, головний герой мультфільму «Тачки» – Блискавка МакКвін на власному прикладі демонструє приклади дружби, взаємопідтримки, поваги та відповідальності.

Також потрібно звернути увагу на доцільності використання проєктів анімаційного, розважально-пізнавального сімейного телеканалу ПлюсПлюс у роботі з дошкільнятами й дітьми початкової школи. Наприклад, проєкт «Це – наше, і це – твоє», який містить цікаві розповіді про державні символи, винаходи людства, нестандартні ідеї та інші видатні досягнення українців. Мультсеріал «Світ чекає на відкриття» розповідає про появу звичних побутових речей.

Важливим аспектом є те, щоб дорослі допомагали дітям розтлумачувати повчальні меседжі, які вони побачили на екрані. Водночас слід пам'ятати про часові рамки використання сучасної техніки. Як засвідчує практика, старші дошкільники

виявляють великий інтерес до перегляду закордонних мультиплікаційних та ігрових фільмів, зокрема – американських. Дітей приваблює «гострий» сюжет, який містить переслідування, пошук, боротьбу зі злочинцями, тобто все те, що характерне для американського кінематографу [40, с. 156].

Оскільки сучасні пристрої викликають значний інтерес у дітей, вважаємо за доцільне використовувати їх під час освітнього процесу, зокрема – гаджети. Батьки самостійно зможуть встановити інтерактивні додатки або запустити онлайн-ігри на власних технічних пристроях (планшети, смартфони, комп'ютери), які мають виховне й дидактичне спрямування. Наприклад, задля формування в дітей дошкільного віку морально-етичних цінностей можливе використання таких безкоштовних додатків: «Kids Good Habits» («Дитячі хороші звички»), «50 Good Habits» («50 хороших привычек»), «Good Habits & Manners for Kids» («Хороші звички і манери для дітей») та ін. Додатки містять ілюстрації з аудіовізуальним супроводом стосовно правил поведінки в соціумі. Застосовуючи окреслені додатки, у дітей формуються знання щодо необхідності бути ввічливим, слухняним, чемним з однолітками й дорослими, сумлінно виконувати обов'язки, берегти громадське майно та навколишнє середовище тощо. Також цікавим є розділ «Безпека» в додатку «Good Habits & Manners for Kids», де визначено правила поведінки на воді, на вулиці (заборона спілкуватися з незнайомцями, розповідати їм особисту інформацію та брати від них будь-які предмети), на проїжджій частині, в автомобілі тощо.

Вивчаючи досвід процесу формування медіаграмотності дітей у закладах дошкільної освіти України, ми запропонували батькам і дітям створити власну фотогазету чи лепбук на тему «Дерево роду», комікс, «Один день із життя нашої сім'ї».

Завершенням циклу занять стало проведення медіабалу, в якому взяли участь батьки, діти та вихователі. Проведення такого виду заняття є найбільш ефективною формою роботи з формування медіаграмотності дітей передшкільного віку, яка надає змогу узагальнити й поглибити знання про медіа, удосконалити вміння створювати власну медіапродукцію, реалізувати основні положення педагогіки

партнерства (вихователі, діти, батьки), відчуті спектр позитивних емоцій, дізнатися про історію створення закладу дошкільної освіти, його працівників, оскільки однією із ключових подій свята є створення лепбуку на тему «Наш садочок», який містить такі рубрики: «Історія нашого садка», «Наші працівники» (завідувач, методист, медична сестра, технічний персонал, вихователі й няні), «Знайомимося з родиною» тощо.

Студенти активно впроваджували в освітній процес на заняттях із медіаосвіти рольові ігри, завдання та вправи. Усі вправи й завдання мають практичний характер, які розвивають базові навички медіакультури в дітей старшого дошкільного віку. Застосування навчальних ігор і творчих завдань із використанням медіа забезпечують єдність творчості, пізнання і сприяють: оволодінню певною інформацією, розвитку мислення й пізнавальних процесів, розвитку ігрової, дослідницької та медіаторчої діяльності.

Для прикладу вихованцям було запропоновано рольову гру «Телестудія», мета якої полягала в розвитку самостійності суджень та оцінок телевізійних передач дітьми в малих групах. Перевагами такої організації було те, що: діти відчували себе емоційно розкуто й комфортно; могли вільно висловлювати та формулювати власну думку; навчилися слухати точку зору інших та аналізувати її.

Дискусія стосовно медіапродукції проходила в два етапи: на першому етапі діти виступали в ролі «співробітників телеканалу», де кожен із них висловлював власну думку відповідно до переглянутих телепередач; на другому етапі передбачався виступ кожної групи, яка мала власного «директора каналу». Роль вихователя у грі – «директор Державної телерадіокомпанії» та керівник колективної діяльності.

Задля формування свідомого ставлення до вибору телепередач пропонуємо використовувати рольову гру «Живе телебачення». Учасники гри об'єднуються в чотири творчі групи, розподіливши між собою ролі та уявляючи себе ведучим передачі. Завданням кожної групи є придумати власний текст, який буде

продекламовано й обрати мультфільм для показу «глядачам», обов'язково пояснюючи свій вибір.

Задля урізноманітнення зони сюжетно-рольових ігор ми впроваджували ігри «Типографія», «Радіокомпанія», «Зустріч у телестудії». Для цього було використано ігрові атрибути медіаєматики, зменшені технічні засоби (планшет, смартфон, лептоп тощо). Завдяки цьому діти розширювали власні уявлення про творчі професії у сфері медіа, виконували роль сценариста, актора, журналіста, диктора, репортера, розкривали свої здібності, особистісні якості.

Використання сюжетно-рольової гри «Типографія» сприяла: ознайомленню дітей із певними поняттями друкованої медіапродукції (малюнок-символ, редакція, рубрика тощо); навчанню орієнтуватися в матеріалах дитячої преси. У ході гри дошкільники ознайомилися з особливостями професії листоноші, який приносить газети та журнали. У процесі гри листоноша розповідає цікаві історії про створення дитячої друкованої продукції, а саме: перша сторінка газети містить важливу інформацію; малюнок-символ відповідає тематиці газети; різноманітний шрифт і колір використовують задля привернення уваги читача.

Застосування гри «Кіностудія» сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, допитливості, комунікативних навичок. У ході гри діти мають інсценізувати фрагменти фільмів, рекламних роликів, телевізійних програм тощо. Кожен учасник отримував власну роль «режисера», «оператора», «дизайнера», «актора», «гримерів», «ведучого», «учасника» та ін. Відповідно до своєї ролі кожен гравець має конкретні завдання: «режисерські» (керівництво процесом «зйомки», вибору «акторського складу» («телеведучих»)) та ін.; «журналістські» (правила ведення «інтерв'ю», «телепередач», «репортажі з місця подій»); «акторські» (виконання ролей у «фільмі», «телепередачі») та ін.; «звукооператорські» (процес використання шумів, музичного супроводу та ін.); «декоративно-художні» (виготовлення та використання декорацій, костюмів та ін.) тощо.

Цікавими для дітей стали сюжетно-рольові ігри дидактичного спрямування, зокрема – інсценування із використанням іграшкових медіа персонажів –

Смішариків, Фіксиків, фей Вінкс, Лунтика тощо. Такі ігри сприяють опануванню дітьми соціальних взаємин, навчають їх конструктивно комунікувати з іншими, брати на себе певну відповідальність, інтегрувати власні потреби з потребами інших.

Дидактична гра «Мій улюблений персонаж».

Мета: навчити дітей самооцінки, адекватно оцінювати власну діяльність, ставлення до оточуючих, використовувати отриману інформацію зі ЗМІ в процесі життя.

Процедура виконання: Дітям ставляться такі питання: «Назвіть свої улюблені мультфільми й кінофільми. Уявіть себе в ролі улюбленого героя. Кого ви обрали? Як він/вона виглядає? Чим схожий(а) він/вона нас вас? Чому ви бажаєте бути схожим на нього/неї?» Дошкільникам пропонується запам'ятати власні відчуття та поділитися ними з оточуючими; зробити опис обраного героя; сказати, чим саме він/вона особливий(а), приємний(а), вихований(а), чуйний(а)? Розповіді дітей відтворили їхнє емоційне ставлення до змісту отриманої інформації, яка базувалася на конкретних фактах із життя та ЗМІ.

Дидактичні ігри «Раз, два, три, що небезпечно відбери», «Що шкідливе, а що корисне», настільно-друковані ігри «З'єднай пари», «Зайва картинка», «Допоможи персонажу казки» сприяють накопиченню мовленнєвого й когнітивного досвіду, закріпленню й систематизації знань про правильне використання медіапродукції.

Особливе зацікавлення дітей викликала гра «Стоп-кадр». Дітям запропоновано для перегляду стоп-кадри популярних мультфільмів, завданням було відтворити діалог чи монолог певного героя(ів). Тематика діалогів була різною з максимальним наближенням до оригіналу.

Вербальні ігри є різновидом режисерських ігор, які є «завершення історії». Прикладом такого виду ігор є гра «Машина часу», спрямована на розвиток фантазії, мови, творчої уяви. Дітям пропонувалося уявити, що буде, якщо їхній улюблений герой кінофільму чи мультфільму потрапить в іншу епоху, країну, місто тощо.

Гра є ключовим елементом у процесі формування навичок критичного сприймання й оцінки медіапродукції. Задля досягнення окресленої мети було впроваджено серію сюжетно-рольових ігор на тему «Телекомпанія», завдяки яким діти отримали загальне уявлення про телебачення як засіб масової інформації, які завдання воно розв'язує в житті людини; про особливості телевізійного мистецтва (роботу операторів, проведення репортажів, інтерв'ю, роботу ведучих та ін.) тощо. На основі узагальнення знань діти ознайомлювалися з жанрами телевізійних програм, критеріями телевізійної медіапродукції. На нашу думку, отримані знання про основи телебачення мотивуватимуть дітей старшого дошкільного віку до критичного сприйняття побаченого, стимулюватимуть їх до розвитку комунікативних здібностей і креативного використання медіа.

На етапі організації мовленнєвої діяльності медіапродукція становить засіб розвитку креативного мовлення у дітей.

Наприклад, пропонуємо переглянути мультфільм «Фіксики».

Мета: розвивати вміння дітей усвідомлювати цінності інших людей, медіагероїв; орієнтуватися в назвах почуттів і емоцій і специфіці їх прояву.

Матеріал: мультимедійний проектор, відеофайл мультфільму «Фіксики».

Пропонуємо таку послідовність дій у роботі з мультфільмом.

Для початку дітям повідомлено назву серії та поставлено питання: «Яка ваша думка, про що буде говоритися в цій серії?».

Після перегляду мультфільму дітям ставилися питання задля з'ясування первинного усвідомлення змісту: «Чи сподобалася вам ця серія?», «Хто з героїв мультфільму сподобався найбільше?», «Яка ваша думка, чому ця серія має таку назву?», «Хто з Фіксиків став головним героєм серії? Чому ви так вважаєте?», «Як ви думаєте, чи часто в житті виникають такі ситуації?» тощо. Дітям пропонується згадати, з чого почалася історія та що відбулося далі.

Наступним етапом є створення проблемної ситуації, яка переносить дитину у звичайну їй життєву ситуацію, у процесі розв'язання якої вона бере безпосередню участь.

Дітям пропонували низку питань: «Яка проблема виникла?», «Хто є учасником подій?», «З якої причини виникли ці труднощі?», «Які почуття переживають герої?», «Чи відбувалося у вас подібне в житті?», «Які відчуття вас переслідували?»; «Що станеться, якщо копіювати поведінку героїв у реальному житті?», «Що необхідно зробити учасникам ситуації задля її розв'язання?», «Як би ти вчинив у такій ситуації?».

Задля засвоєння матеріалу, який базується на основі творчого й пізнавального досвіду, дітям пропонувалися творчі завдання. Результат творчого завдання – об'єкт дитячої діяльності: малюнок, виріб із різних матеріалів, лист героя мультфільма тощо.

Наведемо вправи медійного спрямування:

Вправа «*На кого б я перетворився в чарівній країні?*».

Мета: розвивати вміння визначати позитивні та негативні риси, чесноти, порівнюючи їх із телевізійними героями; складати портрет свого улюбленого друга, телевізійного героя, учасників групи.

Процедура виконання: дошкільникам пропонується уявити, на кого вони перетворилися б, якщо були чарівниками. Найчастіше діти уявляють себе в ролі телевізійного героя, відомої людини, навіть тварини. Відповіді «Хочу залишитися собою», «Ні на кого» свідчать про високий рівень задоволеності собою. Діти описують даного персонажа та його образ.

Отже, задля ефективної організації освітнього процесу формування медіакомпетентності дітей старшого дошкільного віку необхідне використання сукупності медіазасобів і медіапродукції, які б задовольняли потреби розвитку дитини-дошкільника, сприяли пізнавальній діяльності, що розвивають мовлення, забезпечують засвоєння новими знаннями, формування розумових дій тощо.

Цілеспрямована освітня діяльність і методичне забезпечення освітнього процесу дозволяють формувати медіакультуру дошкільників.

На рефлексійно-оцінному етапі відбувалося: закріплення набутого досвіду майбутніх вихователів під час засідання педагогічного гуртка «Рефлексуємо»;

стимулювання вмінь здійснювати оцінні дії в процесі підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку; формування навичок самоконтролю й адекватної оцінки власних професійних досягнень.

Мета етапу – закріплення набутого досвіду майбутніх вихователів відповідно до попередніх етапів, стимулювання вмінь здійснювати оцінні дії в процесі професійної підготовки; формування навичок самоконтролю й адекватної оцінки професійних досягнень; підведення підсумків педагогічної практики.

Наведемо приклади занять педагогічного гуртка.

Тема: «Медіакомпетенція» передбачає такий зміст: трактування поняття «медіакомпетенція» її основні показники; визначення сучасної парадигми освіти: використання інноваційних технологій, створення єдиного інформаційно-технологічного простору, окреслення сучасних функцій педагога та його ролі в освітньому процесі; виокремлення дидактичного та виховного потенціалу медіа (інтерактивність, мультимедійність, комунікативність, індивідуалізація процесу навчання тощо); сприйняття навколишнього світу та взаємодія з соціальним середовищем за допомогою медіа.

Здобувачі освіти також залучалися до проведення брейн-рингу «Медіасамоосвіта як складова самоосвіти». Студенти активно обговорювали такі питання «Який дидактичний і виховний потенціал медіа?», «Як вибудовуються взаємозв'язки і взаємовпливи між медіа й особистістю, медіа й культурою, медіа й освітою?», «Як здійснюється медіасамоосвіта в системі освіти впродовж життя?».

По завершенні засідань гуртка здобувачі освіти склали портфоліо, яке стало результатом їхньої самостійної роботи, поглибленням і розширенням знань, отриманих у процесі фахової підготовки до формування медіакомпетентності старших дошкільників.

Застосування методу рефлексійних бесід на засіданнях гуртка є ефективним задля оцінки власних досягнень, які стали результатами педагогічної

практики. Опишемо їх:

– Чи досягли Ви поставлених цілей під час проходження педагогічної практики?

– Які труднощі виникали під час проходження педагогічної практики?

– Якою є Ваша участь у батьківських зборах?

– Які труднощі виникали при проведенні батьківських зборів?

– Які труднощі виникали в процесі формування медіакомпетентності старших дошкільників?

– Як Ви оцінюєте власну роботу на практиці щодо формування медіакомпетентності старших дошкільників?

Перед проходженням педагогічної практики майбутнім вихователям було запропоновано зробити відеозапис заняття й продемонструвати його під час одного з занять гуртка. Студенти зазначили, що перегляд відеозапису надає можливість сформулювати уявлення про сильні та слабкі сторони власної готовності до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

На заняттях гуртка однією з форм роботи використовували рефлексійні паузи, під час яких студенти здійснювали оцінку проведеної роботи. Наведемо приклад таких занять: рефлексивне коло «Розмова на тему». Запитання для оцінювання були представлені у вигляді карток, які передбачали відповіді «так» або «ні». Задля забезпечення максимально відвертих відповідей студентам було наголошено, що картка самооцінки здійсненої роботи не впливатиме на загальну оцінку. Приклад картки оцінки проведеного заняття наведено у схемі 2.3.1.

Схема 2.3.1

Картка самооцінки проведеного заняття

Показники	Так	Ні
1. Повністю задоволена(ий) проведеним заняттям		
2. Задоволена(ий) своїм мовленням		

3. Уважаю власне мовлення креативним		
4. Уважаю, що заслуговую на оцінку «відмінно»		
5. Оцінка методиста повністю відрізняється від моєї		
6. Якби була можливість, обрала(в) би іншого методиста (чому?)		
7. Зауваження методиста недоречні		
8 Хотіла(в) би змінити структуру заняття (вказати, що саме)		

Отже, проведений формувальний етап експерименту сприяв реалізації моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

2.4. Порівняльний аналіз результатів рівнів підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури у дітей передшкільного віку констатувального та формувального етапів експерименту

Метою прикінцевого етапу експериментального дослідження визначено виявлення динаміки рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку.

Порівняння емпіричних даних, отриманих у контрольній та експериментальній групах на констатувальному етапі, за результатами формувального етапу експерименту дало змогу визначити динаміку рівнів готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку. У процесі дослідження нами було використано діагностувальний інструментарій за аналогією констатувального етапу.

За показниками організаційно-мотиваційного критерію підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку

було виявлено, що на прикінцевому етапі експерименту відбулися значні позитивні зміни експериментальної групи. В контрольній групі зміни виявилися несуттєвими. Результати подано в таблиці 2.4.1 та діаграмі 2.4.1 та 2.4.2.

Таблиця 2.4.1.

Показники	Етапи	Достатній		Задовільний		Низький	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
позитивна мотивація щодо формування медіакультури у дітей передшкільного віку	КЕ	18,7	16,5	24,5	20	56,8	63,5
	ПЕ	21,4	18	26,3	19,3	52,3	62,7
ціннісне ставлення майбутнього вихователя до медіакультури, інтерес до медіатехнологій та оволодіння ними	КЕ	12	15	23	13	65	72
	ПЕ	16	14	24	15	60	71
усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих)	КЕ	9	11	19	23,5	72	65,5
	ПЕ	14	11,5	17	24,7	69	63,8
Σ (середньо-арифметичні дані)	КЕ	13,2	14	22,1	18,8	64,6	67
	ПЕ	17,1	14,5	22,4	19,6	60,4	65,8

Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

Таблиця 2.4.1 засвідчує різницю між результатами, які отримано в контрольній та експериментальній групах на етапі констатувального і формувального експерименту за організаційно-мотиваційним критерієм. Відтак, достатнього рівня знань щодо позитивної мотивації формування медіакультури дітей передшкільного віку досягли 21,4 % студентів ЕГ (було 18,7 %), порівняно з 18 % майбутніх вихователів КГ (було 16,5 %). Задовільний рівень виявлено в ЕГ 26,3% студентів (було 24,5 %), у майбутніх вихователів КГ – 19,3 % (було

20 %). Низький рівень засвідчили 52,3 % студентів ЕГ (було 56,8 %) і 62,7 % студентів – у КГ (було 63,5 %).

Відповідно, кількісним даним таблиці, за показником «Ціннісне ставлення майбутнього вихователя до медіакультури, інтерес до медіатехнологій та оволодіння ними» достатнього рівня досягли у 16 % студентів ЕГ (було 12 %) і 14% майбутніх вихователів КГ (було 15 %). Задовільний рівень виявлено у 24 % студентів ЕГ (було 23%) та у 15% студентів КГ (було 13%). На низькому рівні залишилося 60% майбутніх вихователів ЕГ (було 65%) порівняно з 71% студентів КГ (було 72%).

За показником «Усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих)» на достатньому рівні стало у 14% студентів ЕГ (було 9%) і 11,5 % майбутніх вихователів КГ (було 11%). Задовільний рівень визначено у 17% студентів ЕГ (було 19%) та у 24,7% студентів КГ (було 23,5%). На низькому рівні залишилось 69% майбутніх вихователів ЕГ (було 72%), у студентів у КГ 63,8% (було 65,5%).

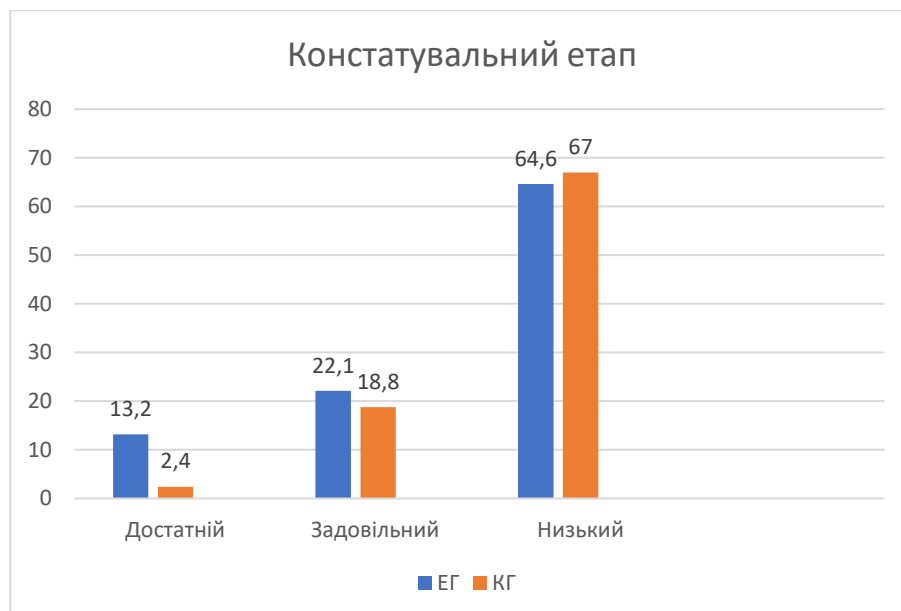

Рис. 2.4.1. Різниця між результатами, які отримано в контрольній та експериментальній групах на етапі констатувального і формувального експерименту за організаційно-мотиваційним критерієм

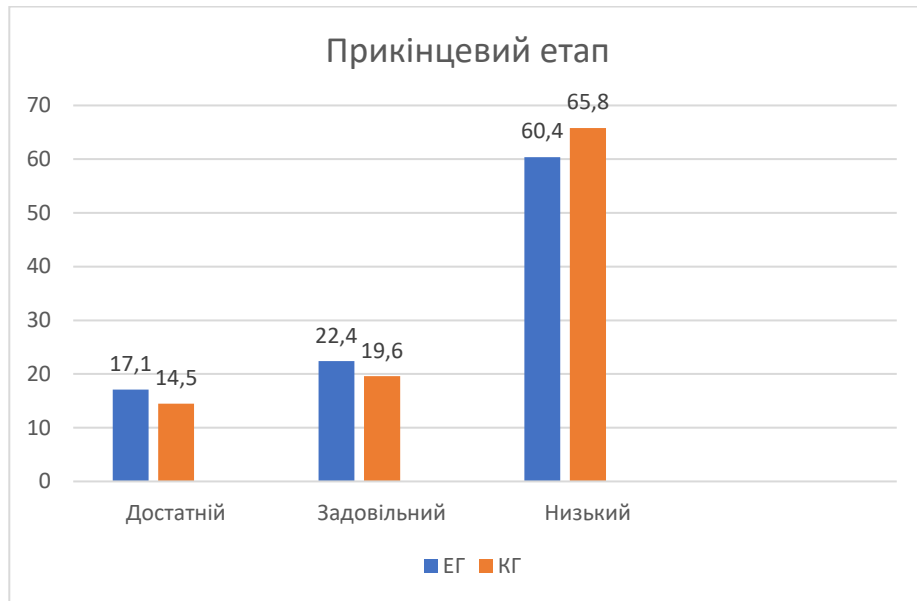

Рис. 2.4.2. Динаміка змін результатів рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за організаційно-мотиваційним критерієм на констатувальному та прикінцевому етапах (у %)

ЕГ (конст.) ЕГ (прикін) КГ (конст.) КГ (прикін.)

Із діаграми на рис. 2.4.2, видно, що в експериментальній групі помітно збільшилася кількість майбутніх вихователів, які засвідчили достатній рівень підготовленості (за організаційно-мотиваційним критерієм) – на 17,1 %, задовільний – на 22,4 %; зменшилася на 60,4 % кількість студентів, які виявили низький рівень.

У контрольній групі достатнього рівня досягли 14,5 % студентів, порівняно з 2,4 % майбутніх вихователів під час констатувального етапу, різниця складає 12,1 %; задовільного рівня досягли 19,6 %, різниця з констатувальним етапом сягає лише 0,8%. Низький рівень констатували 65,8% студентів, тобто кількість майбутніх вихователів, віднесених до цього рівня, зменшилася на 1,2 % студентів.

Отже, отримані результати засвідчують, що проведена робота сприяла позитивним змінам за показниками організаційно-мотиваційного критерію, що відбулися в експериментальній групі. У свою чергу, в контрольній групі, де здобувачі освіти навчалися за традиційною програмою, зміни відбулися, водночас вони не є суттєвими.

Наступним етапом було діагностування показників за когнітивно-діяльнісним критерієм. Розподіл здобувачів освіти за рівнями підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за операційно-результативним критерієм подано в таблиці 2.4.2 та діаграмах 2.4.3; 2.4.4

Таблиця 2.4.2

Порівняльні результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за показниками когнітивно-діяльнісним критерію

на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту (у %)

Показники	Етапи	Достатній		Задовільний		Низький	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність»	КЕ	14	15,6	22	24,7	64	59,7
	ПЕ	19	16,8	27	26	54	57,2
обізнаність з новітніми медійними засобами	КЕ	12	13,8	22	20	66	66,2
	ПЕ	17	15	29	23	54	62
усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини	КЕ	9	10,6	19	22,7	72	66,7
	ПЕ	15	12,3	27	24,1	58	63,6
Σ (середньо-арифметичні дані)	КЕ	11,6	13,13	21	22,4	67,3	64,2
	ПЕ	17	14,7	27,6	24,3	55,3	60,9

Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

Як засвідчує табл. 2.4.2, за показником обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність» когнітивно-діяльнісного критерію достатнього рівня підготовленості досягли 19% студентів ЕГ (було 14%), 16,8% студентів КГ (було 15,6 %). Задовільний рівень

виявлено в ЕГ у 27% майбутніх вихователів (було 22%), у КГ – 26% студентів (було 24,7%). На низькому рівні залишилось 54% студентів ЕГ (було 64%) та 57,2% студентів – КГ (було 59,7%).

За показником обізнаність із новітніми медійними засобами когнітивно-діяльнісного критерію достатнього рівня підготовленості досягли 17% студентів ЕГ (було 12%), 15% студентів КГ (було 13,8%). Задовільний рівень виявлено в ЕГ у 29% майбутніх вихователів (було 22%), у КГ – 23% студентів (було 20%). На низькому рівні залишилось 54% студентів ЕГ (було 66%) та 62% студентів – КГ (було 66,2%).

За таблицею 2.4.2, за показником усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини когнітивно-діяльнісного критерію достатнього рівня підготовленості досягли 15% студентів ЕГ (було 9%), 12,3% студентів КГ (було 10,6%). Задовільний рівень виявлено в ЕГ у 27% майбутніх вихователів (було 19%), у КГ – 24,1% студентів (було 22,7%). На низькому рівні залишилось 58% студентів ЕГ (було 72%) та 63,6% студентів – КГ (було 66,7%).

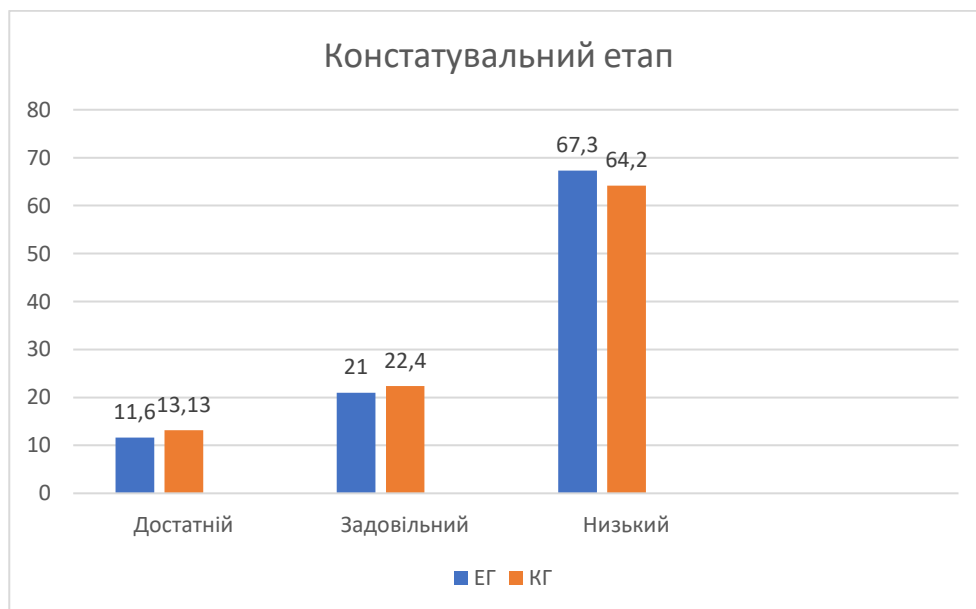

Рис. 2.4.3 Розподіл здобувачів освіти за рівнями підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за операційно-результативним критерієм

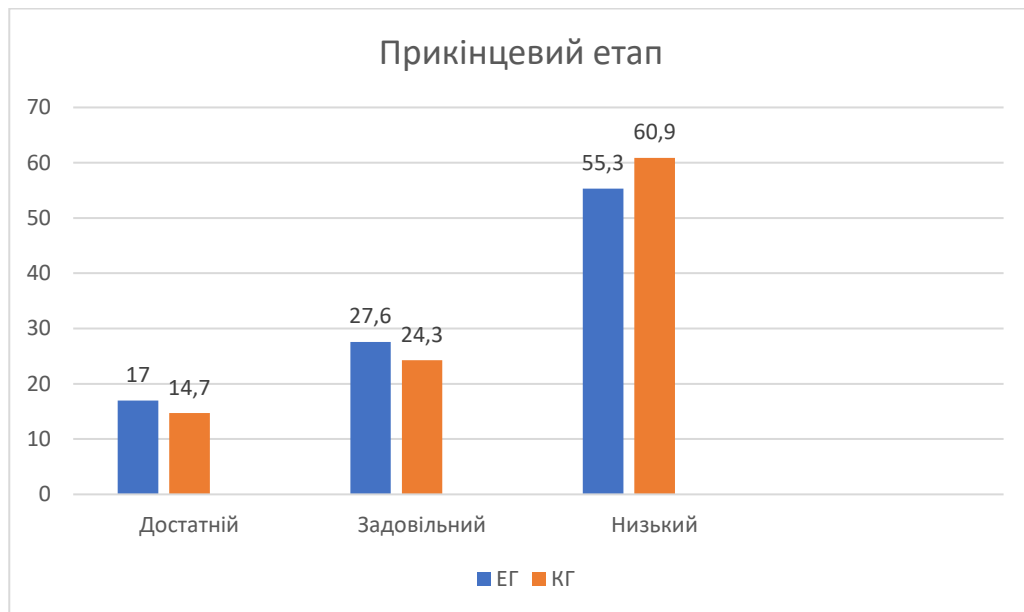

Рис. 2.4.4. Динаміка змін результатів рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за когнітивно-діяльнісним критерієм на констатувальному та прикінцевому етапах (у %)

EG (констат) EG (прикін.) KG (констат) KG (прикін)

Зазначимо, що суттєві зміни було зафіксовано у майбутніх вихователів за когнітивно-діяльнісним критерієм. Достатній рівень засвідчили 17% студентів EG (було 11,6%), порівняно з 14,7% студентів у KG (було 13,135%). Задовільний рівень виявлено у 27,6% студентів EG (було 21%) та у 24,3% майбутніх вихователів – KG (було 22,4%). Низький рівень сформованості було зафіксовано у 55,3% студентів EG (було 67,3%) і 60,9% студентів – у KG (було 64,2%).

Отже, результати діагностики, які отримано за показниками когнітивно-діяльнісного критерію, свідчать про позитивні зміни, що зафіксовані у студентів експериментальної групи, що засвідчує ефективність педагогічних умов та експериментальної методики; зміни, які відбулися в контрольній групі, несуттєві.

Розподіл майбутніх вихователів за рівнем підготовленості до формування медіакомпетентності дітей передшкільного віку за операційно-результативним критерієм подано в таблиці 2.4.3.

Таблиця 2.4.3

Порівняльні результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за показниками операційно-результативним критерієм на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту (%)

Показники	Етапи	Достатній		Задовільний		Низький	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
здатність проектувати креативну діяльність дітей передшкільного віку	КЕ	13	15,4	22	24	65	60,6
	ПЕ	17,7	16	27,3	25,6	55	58,4
дотримання правил спілкування в медіа	КЕ	12	14	20,6	20,9	67,4	65,1
	ПЕ	19	15,7	26,7	22,3	54,3	62
дотримання правил доброчесності у використанні медіа	КЕ	9	11	18,3	24,3	72,7	64,7
	ПЕ	18	13	27,4	26,1	54,6	60,9
Σ (середньо-арифметичні дані)	КЕ	11,3	13,4	20,3	23,06	68,36	63,4
	ПЕ	18,2	14,9	27,1	24,6	54,6	60,4

Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

Достатнього рівня за показником здатність проектувати креативну діяльність дітей передшкільного віку за операційно-результативним критерієм досягли 17,7% студентів ЕГ (було 13%), порівняно з 16 % студентів КГ (було 15,4 %). Задовільний рівень виявлено в ЕГ у 27,3% майбутніх вихователів (було 22%), у КГ – 25,6% (було 24%). До низького рівня віднесено 55% студентів ЕГ (було 65%) та 58,4% студентів – КГ (було 60,6%).

Щодо показника «дотримання правил спілкування в медіа», то на достатньому рівні було зафіксовано 19% студентів ЕГ (було 12%) та 15,7% студентів у КГ (було 14%); на задовільному рівні виявлено 26,7% студентів ЕГ (було 20,6%), 22,3% КГ (було 20,9%); на низькому – 54,3% студентів ЕГ (було 67,4%) та 62% студентів – КГ (було 65,1%).

Відбулися позитивні зміни також за показником «дотримання правил доброчесності у використанні медіа». Так, достатнього рівня підготовленості досягли 18% студентів ЕГ (було 9 %) та 13% студентів КГ (було 11%), задовільний рівень виявлено у 27,4% студентів ЕГ (було 18,3%), порівняно з 26,1% у КГ (було 24,3%); на низькому рівні залишилися – 54,6% студенти ЕГ (було 72,7%) та 60,9% КГ (було 64,7%).

На рис. 2.4.5 подано результати досягнень майбутніх вихователів КГ і ЕГ на констатувальному та після проведення формувального етапу експерименту за рефлексійно-оцінним критерієм (див. рис. 2.4.5).

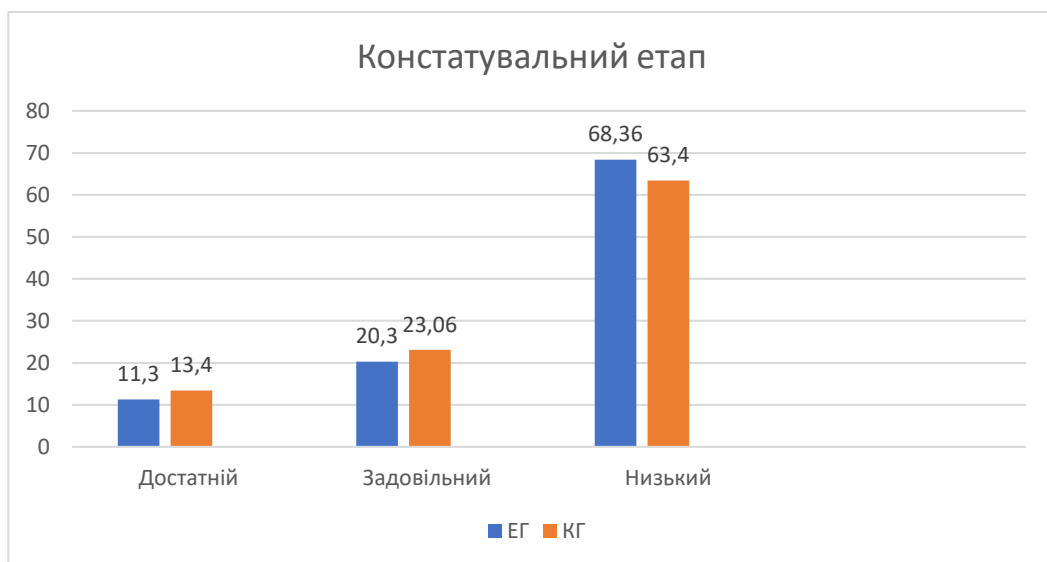

Рис. 2.4.5 Результати досягнень майбутніх вихователів КГ і ЕГ на констатувальному та після проведення формувального етапу експерименту за рефлексійно-оцінним критерієм

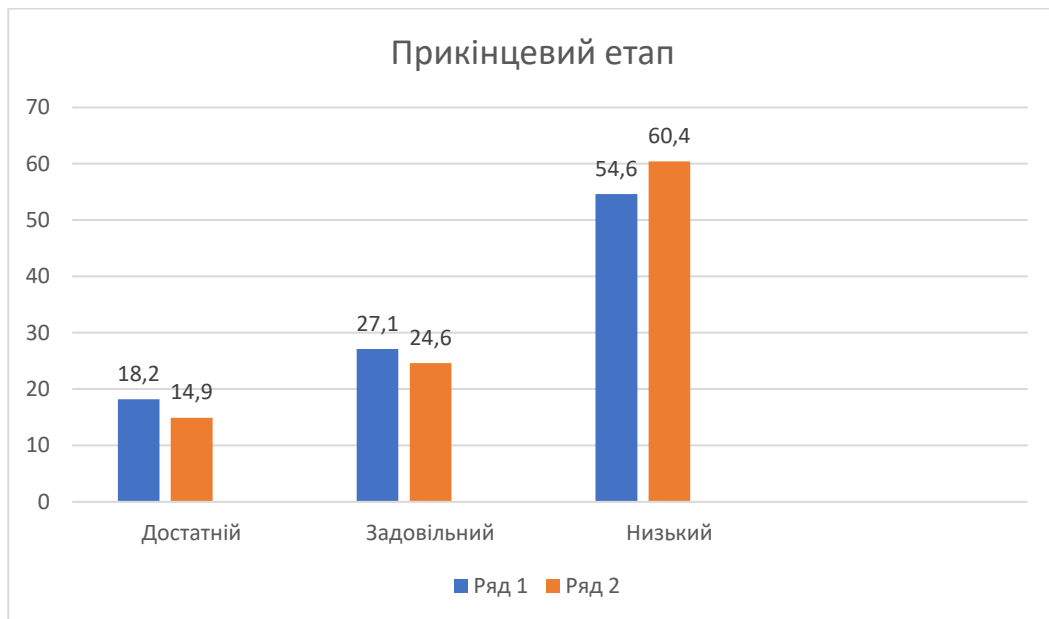

Рис. 2.4.6 Динаміка змін результатів рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за операційно-результативним критерієм на констатувальному та прикінцевому етапах (у %)

ЕГ (конст.) ЕГ (конт.) КГ (конст.) КГ (конт.)

Із представленою на рис. 2.4.6 видно, що достатній рівень підготовленості майбутніх вихователів за операційно-результативним критерієм у студентів експериментальної групи збільшився на 6,9 %, задовільний рівень – на 6,8 %, низький рівень зменшився на 13,8 %.

Незначні позитивні зміни відбулися також і в контрольній групі, у якій достатнього рівня досягли 14,9% студентів, порівняно з 13,4 % констатувального етапу, різниця складає 1,5%; задовільного рівня досягли 24,6% студентів, різниця з констатувальним етапом складає лише 1,5 %. На низькому рівні залишилося 60,4 % студентів, кількість студентів зменшилася на 3 %.

Отже, зазначимо, під час прикінцевого етапу дослідження, рівень підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за операційно-результативним критерієм отримав позитивну динаміку розвитку в експериментальній групі, у контрольній – значних змін не відбулося.

Зазначимо, що в експериментальному контингенті здобувачів освіти відбулося суттєве збільшення кількості тих, у кого зафіксували достатній рівень підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку, одночасно виявили зростання кількості студентів на задовільному рівні.

Порівняльні кількісні дані рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку контрольної та експериментальної груп на констатувальному й прикінцевому етапах подано в таблиці 2.4.4. та на рис. 2.4.7; 2.4.8.

Таблиця 2.4.4

Порівняльні дані рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку констатувальному на прикінцевому етапі експерименту (у%)

Критерії	Етапи	Достатній рівень		Задовільний рівень		Низький рівень	
		ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Організаційно-мотиваційний	КЕ	13,2	14	22,1	18,8	64,6	67
	ПЕ	18,8	14,5	27,5	19,6	53,7	65,8
Когнітивно-діяльнісний	КЕ	11,6	13,13	21	22,4	67,3	64,2
	ПЕ	18,7	14,7	31,5	24,3	49,8	60,9
Операційно-результативний	КЕ	11,3	13,4	20,3	23,06	68,36	63,4
	ПЕ	23,1	14,9	27,3	24,6	49,6	60,4
Σ (середньо-арифметичні дані)	КЕ	12	13,5	21,1	21,4	66,7	64,8
	ПЕ	20,2	14,7	28,76	22,8	51,03	62,3

Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

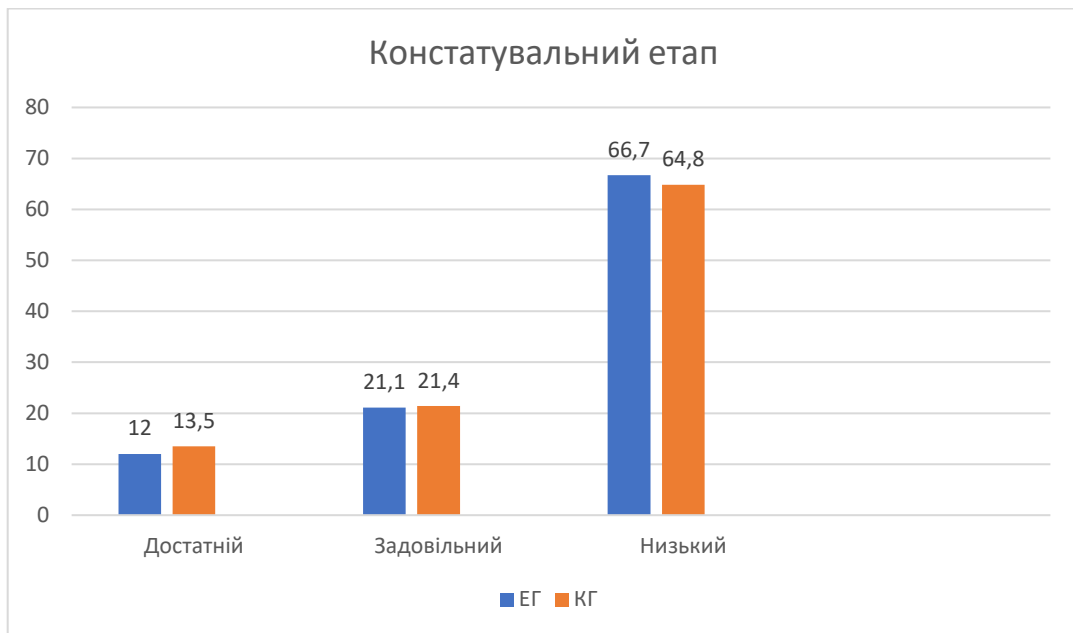

Рис. 2.4.7 Кількісні дані рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку контрольної та експериментальної груп на констатувальному етапі

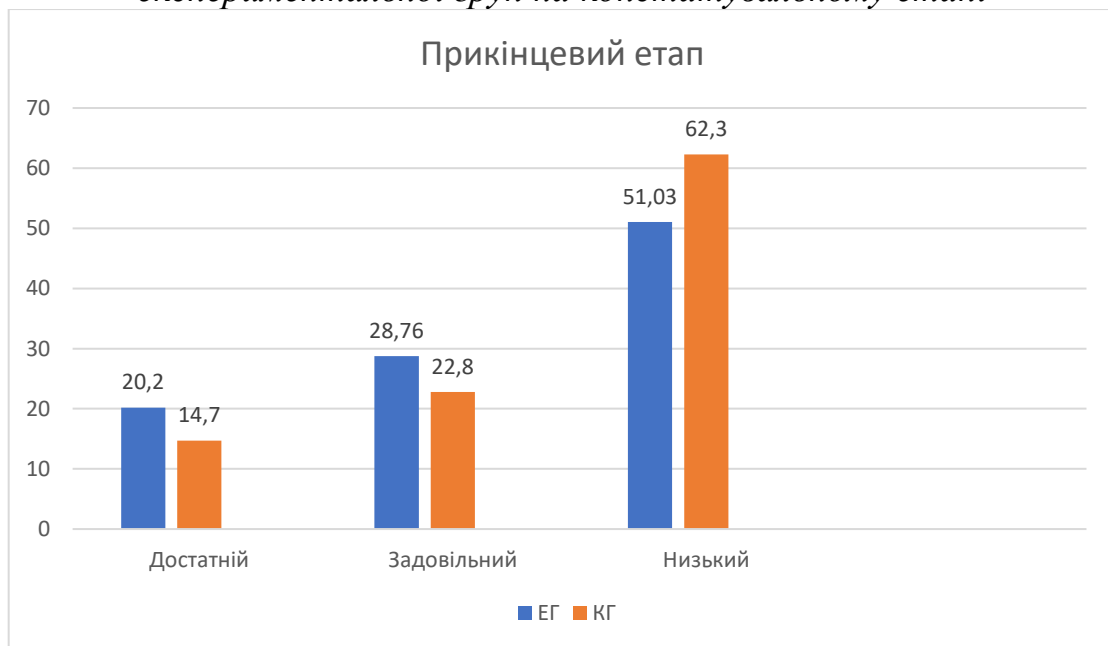

Рис. 2.4.8 Кількісні дані рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку контрольної та експериментальної груп на прикінцевому етапі

Отримані порівняльні дані доводять, що реалізація запровадженої моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку в експериментальній групі сприяла досягненню позитивної динаміки й забезпечила більш якісний

результат у рівнях підготовленості студентів, ніж у контрольній.

Результати, наведені в таблиці 2.4.4, засвідчують позитивні кількісні зміни рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку в експериментальній групі. Окреслимо, що в контрольній групі відбулися не суттєві зміни. Так, під час прикінцевого зрізу достатній рівень підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку в ЕГ було виявлено у 20,2% студентів (на констатувальному етапі 12 %); задовільний рівень засвідчили 28,76% студентів (було 21,1 %), на низькому рівні залишилося 51,03% майбутніх вихователів (було 66,7 %). Слід зазначити, що позитивна динаміка зростання рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку статистично значуща тільки в експериментальній групі. Відтак, достатній рівень у студентів КГ засвідчили 14,7% майбутніх вихователів (було 13,5%), на задовільному рівні виявлено 22,8% студентів (було 21,4%), низький рівень засвідчили 62,3% студентів (було 64,8%).

Динаміку рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту подано в таблиці 2.4.5.

Таблиця 2.4.5

Порівняльні результати рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку за результатами констатувального та формувального етапів експерименту (%)

Групи Рівні	ЕГ		Динаміка	КГ		Динаміка
	КЕ	ПЕ		КЕ	ПЕ	
Достатній	12	20,2	+8,2	13,5	14,7	+1,2
Задовільний	21,1	27,76	+7,66	21,4	22,8	+1,4
Низький	66,7	51,03	-15,67	64,8	62,3	-2,5

Примітка: ЕГ – експериментальна група, КГ – контрольна група, КЕ – констатувальний етап, ПЕ – прикінцевий етап

Зазначимо, що організація фахової підготовки здобувачів освіти

спеціальності 012 «Дошкільна освіта» у звичайних умовах не сприяє підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, оскільки фактично змін у контрольній групі на констатувальному і прикінцевому етапах експерименту не відбулося. Узагальнимо, збільшення кількості здобувачів освіти з достатнім рівнем підготовленості в ЕГ становило 8,2 %, у КГ – 1,2 %; відповідно, на задовільному рівні позитивна динаміка становила в ЕГ – 7,66 %, а в КГ – 1,4%; зменшення кількості студентів із низьким рівнем підготовленості в ЕГ становило 15,67 %, у КГ – 2,5%.

Отже, порівняння результатів дослідження й динаміки за підсумками формувального етапу в контрольній та експериментальній групах майбутніх вихователів виявило очікувані результати зростання рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку.

На основі отриманих результатів було зроблено оцінку статистичної значущості відмінностей у підготовці здобувачів освіти експериментальної і контрольної груп до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку.

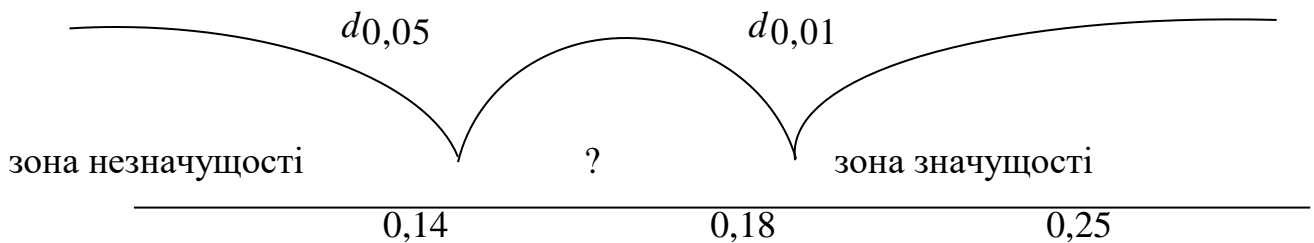
Для статистичного аналізу підтвердження результативності впровадженої експериментальної методики, на основі отриманих результатів під час формувального етапу експерименту, було визначено λ -критерій Колмогорова-Смирнова. Висунуто статистичну гіпотезу H_1 : різниця між розподілами контрольної й експериментальної груп достовірна, тобто емпіричний розподіл рівнів досліджуваної підготовленості суттєво відрізняється. Алгоритм розрахунку λ -критерію між показниками підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку контрольної й експериментальної груп за результатами формувального етапу експерименту здійснювався за тими самими методиками, які було використано під час констатувального етапу експерименту і в такому ж порядку. Одержані дані заносилися до таблиці 2.4.6.

Таблиця 2.4.6

Розрахунок λ -критерію при зіставленні емпіричних розподілів у контрольній та експериментальній групах за результатами прикінцевого етапу експерименту

Рівні	Емпіричні частоти		Емпіричні частоти		Різниця $f_{EG} - f_{KG} d$
	EG	KG	f_{EG}	f_{KG}	
Достатній	20	9	0,35	0,17	0,18
Задовільний	19	14	0,33	0,26	0,07
Низький	18	30	0,32	0,57	0,25
Суми	57	53	1	1	

За таблицею критичних значень $d_{кр} = 0,14$ (при $p \leq 0,05$) і $d_{кр} = 0,18$ (при $p \leq 0,01$). Побудуємо «вісь значущості» за результатами прикінцевого етапу експерименту:

$\lambda_{\text{емп.}} = 0,25$

Розрахунки критерію λ здійснювалися за формулою:

$$\lambda = d_{\max} * \sqrt{\frac{n_1 * n_2}{n_1 + n_2}}$$

Де, d_{\max} – максимальна абсолютна різниця; n_1 кількість студентів у контрольній групі; n_2 – кількість студентів в експериментальній групі. За результатами проведених розрахунків одержали:

$$\lambda_{\text{емп}} = 0,25 * \sqrt{\frac{53*57}{53+57}} = 1,31$$

Для рівня статистичної значущості з $p = 0,99$, $\lambda_{\text{кр}} = 1,15$. На прикінцевому етапі експерименту було одержано $\lambda_{\text{емп}} = 1,31$. Отже, $\lambda_{\text{емп}} > \lambda_{\text{кр}}$, що підтверджує гіпотезу H_1 .

Отже, на підставі одержаних результатів доходимо висновку щодо ефективності розробленої моделі, дієвості експериментальної методики та доцільності впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку, що дозволяє дійти висновків про їх дієвість.

Висновки до другого розділу

У другому розділі визначено поняття медіакультури як рівень розвитку особистості, який виявляється у здатності ефективно взаємодіяти з медіа, використовуючи їх задля засвоєння нових знань, знаходження, зберігання, опрацювання, представлення та передачі інформації.

Визначено поняття медіакультура майбутнього вихователя як складне структурне утворення й результат медіаосвіти, що забезпечує ефективну взаємодію майбутнього педагога з медіасередовищем і сприяє розвитку знань, умінь, навичок повноцінного сприймання інформації за допомогою медіаресурсів.

Сформульовано дефініцію поняття «готовність майбутнього вихователя до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку» як інтегральне, системне, особистісне утворення, яке включає мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти й забезпечує відповідну здатність вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку.

У другому розділі означено критерії та відповідні показники, охарактеризовано рівні підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування медіакультури дітей передшкільного віку, представлено модель підготовки майбутніх вихователів до розвитку медіакультури дітей передшкільного віку, розроблено й апробовано діагностувальну та експериментальну методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей передшкільного віку, подано результати констатувального і прикінцевого зрізів.

Уточнено значення терміна «критерії», який представлено як ознаку, за якою оцінюються певні явища чи класифікуються за певними показниками; система критеріїв у повному обсязі має відтворювати сутність явища, що розглядається, з урахуванням процесу динаміки, охоплюючи всі визначальні риси.

Задля вимірювання рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку було розроблено критерії й показники, на основі яких охарактеризовано рівні досліджуваної підготовленості,

що дозволило об'єднати здобувачів освіти у дві групи й реалізувати в одній із них окреслені педагогічні умови.

Задля оцінки рівнів підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку було обрано організаційно-мотиваційний критерій із показниками: позитивна мотивація щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку; ціннісне ставлення майбутнього вихователя до медіа культури, інтерес до медіатехнологій та оволодіння ними; усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини та для дорослих); когнітивно-діяльнісний критерій із показниками: обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність»; обізнаність з новітніми медійними засобами; усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини; операційно-результативним критерієм із показниками: здатність проєктувати креативну діяльність дітей передшкільного віку, дотримання правил спілкування в медіа, дотримання правил доброчесності у використанні медіа.

Під діяльністю розуміємо таку діяльність педагога, яка передбачає планомірний вплив на розвиток медіакультури в майбутніх вихователів, продукування й оволодіння навичками застосування отриманих умінь і навичок здобувачами освіти у майбутній професійній діяльності.

Встановлено, що впровадження експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку з упровадженням окреслених педагогічних умов дозволило досягти позитивних змін у рівнях вияву зазначеного феномену у здобувачів експериментальної групи порівняно з контрольною групою.

За результатами прикінцевого зрізу встановлено, що підготовленість майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку на достатньому рівні характерна для 17,4% майбутніх фахівців вихователів ЕГ (було 12%) та 14,7% КГ (було 13,5%), на задовільному рівні зафіксовано 25,7% студентів ЕГ (було 21,1%) і 22,8% КГ (було 21,4%), низький рівень засвідчили 56,7% майбутніх фахівців ЕГ (було 66,7 %) та 62,3 %КГ (було 64,8%).

Отже, на підставі отриманих результатів висновуємо щодо доцільності впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел до другого розділу

1. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : монографія / авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса та ін. / за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. Вид. 2-е, доп. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 380 с.
2. Антонова О. Є. Застосування системного підходу у побудові моделі обдарованості. *Професійна педагогічна освіта: системні дослідження* : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 68–91.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / нова редакція 12.01.2021.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ–Ірпінь : Перун, 2004. 1440 с.
5. Вишневецький О. Українська освіта на шляху реформ. *Актуальні питання сучасної української освіти і змісту виховання*. Статті. Нариси. Концепції. Дрогобич, 2009. 72 с.
6. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. / Н. П. Волкова. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
7. Казки і фарби: парціальна програма розвитку творчих зданій дітей 4-6 років на перервах із малювання з використанням елементів медіосвіти / Т. М. Чашка; за заг. ред. О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярьової, В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, 2018. 204 с.
8. Карпіщенко О. І., Іллященко К. В., Карпіщенко О. О. Стратегічне планування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2013. 446 с.
9. Козубовська І. В., Повідайчик О. С. Короткий тлумачний словник психолого-педагогічних термінів (для аспірантів і магістрів). Ужгород, 2021.
10. Колеснікова І. В. Вплив медіа-культури на професійний розвиток педагога. *Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти* : зб. наук.-метод. пр. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 138–141.

11. Кузьма І. Формування морально-етичних цінностей дітей старшого дошкільного віку в процесі реалізації медіаосвіти. *Людинознавчі студії* : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». 2018. № 6/38. С. 219–228.
12. Курило В. С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 2. С. 35–39.
13. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : Курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.
14. Медіадошкільник : парціальна програма з медіаосвітньої діяльності для дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя) / Г. А. Дегтярьова, О. С. Тарасова, А. П. Фоменко ; за заг. ред. О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярьової, В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 118 с.
15. Медіасвіт для дошкільнят (Медіасвіт для дошкільнят : парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку / Василюк С. М., Алексейчик О. В., Проценко О. В., Абаляєва Л. Ю., Чашка Т. М., Стеніна Л. В., Шелкова С. В.; за заг. ред. О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярьової, В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 98 с.
16. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. Сімферополь : Дайфі, 2011. 270 с.
17. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
18. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» Оновлено 2021 р. Автори: Г. В. Бєленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертутіна та ін.
19. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 304 с.
20. Нечепуренко А. В. Застосування змішаних таблиць для роботи з елементами булевих матриць / А. В. Нечепуренко, Ю. І. Грицюк // *Наук. вісн. НЛТУ*

України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.7. – С. 289-296.

21. Низков О. О. Про критерії оцінки знань, умінь та навичок студентів. *Проблеми вищої школи*. 1980. Вип. 40. С. 36–41.

22. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах 200 000 слів у 3-х т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Видав-во «Аконіт», 2006. Т. 3. 862 с.

23. Олена Ковшар. Системно-цілісний підхід: детермінанта перед шкільної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Вип. 52, 2015. С. 348–355.

24. Освітня програма «Дитина в дошкільні роки» / наук. кер. проф. Крутій К. Л. (лист МОН про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» від 08.12.2010 № 1/11-11178).

25. Полонська Т. К. Елективні курси як невід’ємний компонент іншомовної освіти в середній і вищій школі. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору* : гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. Вип. 31. Том VII(49). Київ : Гнозис, 2014. С. 111–119.

26. Практика реалізації педагогічних проектів : навч.-метод. посіб. до курсу / авт.-упоряд. І. В. Єгорова. Івано-Франківськ, 2021. 112 с.

27. Практикум з педагогіки : навч. посіб. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. / за заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. 482 с.

28. Предмет і проблематика філософії : навч. посіб. / за заг. ред. М. А. Скринника, З. Е. Скринник. Львів : Львівський банківський інститут Національного банку України, 2001. 485 с.

29. Програма розвитку дитини дошкільного віку Українське дошкілля Оновлена 2022. Схвалено для використання в освітньому процесі рішенням експертної комісії з дошкільної педагогіки та психології (від 03 грудня 2021 року (протокол № 6) (лист ІМЗО від 06. 12. 2021 № 22.1/12-Г-751).

30. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 308 с.
31. Рогачко-Островська М. С. Модель підготовки майбутніх вихователів ЗДО до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв, 2018. № 4 (63). С. 114–119.
32. Рогачко-Островська М. С. Реалізація інформаційно-настановного етапу експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна»*. Хмельницький, 2019. № 17. С. 114–118.
33. Рогачко-Островська М. С. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку на продуктивно-діяльнісному етапі експерименту. *Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти України : м-ли міжнародної наук.-практ конф. (м. Львів, 26-27 квітня 2019 р.)*. С. 103–107.
34. Рогачко-Островська М. С. Підготовка майбутніх вихователів до розвитку креативного мовлення дітей передшкільного віку. *Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності та майбутнього : м-ли III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 11-12 квітня, 2019 р.)*. С.
35. Савченко Н. В. Теоретичні основи розробки моделі формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2018. 268 с.
36. Самборська О. В. Критерії, показники та рівні готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 51.

37. Семенов О. Організація науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів педагогічних університетів. Київ – Глухів : ІППП ІПН України, ГДПУ, 2002. 95 с.
38. Словник базових понять з курсу «Педагогіка» : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге, доп. і перероб. / укл. О. Є. Антонова. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. 100 с.
39. Трофайла Н. Д. Експериментальна модель підготовки майбутніх вихователів до емоційного розвитку дітей дошкільного віку. *Педагогічний часопис Волині* : науковий журнал. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2017. №4 (7). С. 83–89.
40. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія : монографія / за наук. ред. проф. Чайки В. М. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. 188 с.
41. Чайка В. М. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : монографія / за ред. Г. В. Терещука. Тернопіль : ТНПУ, 2006. 275 с.
42. Чернявський Сергій. Як створити сучасну шкільну газету : навчальний модуль. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 75 с.
43. Шаран О. В. Моделювання у процесі формування професійно математичної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Людинознавчі студії* : зб. наук. праць Дрогобицького ДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». Дрогобич, 2017. Вип. 4/36. С. 291–300. DOI: 10.24919/2313-2094.4/36.98654.
44. Шовш К. С. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Вип. 207. С. 376-380
45. Щебликіна Т. А. Системний і синергетичний підходи як методологічна основа дослідження проблеми моніторингу навчальних досягнень студентів педагогічних ВНЗ. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2013. Вип. 34. С. 189–198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ttmniv_2013_34_24
46. Якса Н. В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 358 с.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній праці викладено результати теоретичного узагальнення й практичного розв'язання завдання підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, що знайшло відображення в обґрунтуванні моделі забезпечення окресленого процесу, розробленні й апробації експериментальної методики і педагогічних умов формування готовності вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. Результати наукового пошуку послугували підставою для низки аргументованих висновків:

1. Визначено сутність і структуру феномену «підготовленість майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку» як динамічний освітній процес у закладах фахової передвищої освіти, спрямований на формування в особистості професійно значущих знань, практичних умінь і навичок, професійних особистісних якостей, норм поведінки, що забезпечують її підготовленість до виконання майбутньої професійної діяльності за обраною спеціальністю. Уточнено дефініції «медіаосвіта» як однієї зі складових сучасної освіти, яка апелює до використання сучасних ІКТ, медіа, сприяє соціалізації особистості й засвоєнню попереднього досвіду людства. «Медіакультура» витлумачується як рівень розвитку особистості, що виявляється у її здатності ефективно взаємодіяти з мас-медіа, використовувати медіаресурси для засвоєння нових знань, знаходження, зберігання, опрацювання, представлення та передачі інформації. «Медіакультуру педагога-вихователя» визначено як складне структурне новоутворення є результатом медіаосвіти, що передбачає ефективну взаємодію педагога з медіасередовищем і сприяє розвитку знань, умінь, навичок повноцінного сприймання інформації за допомогою медіаресурсів.

2. Визначено критерії й показники підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, а саме: організаційно-мотиваційний критерій із показниками: позитивна мотивація щодо формування медіакультури дітей передшкільного віку; інтерес до медіатехнологій та оволодіння ними; усвідомлення доцільності медіаосвіти (для дитини й дорослих); когнітивно-

діяльнісний із показниками: обізнаність із сутністю понять «медіаосвіта», «медіакультура», «медіаграмотність», «медіакомпетентність»; обізнаність із новітніми медійними засобами; усвідомлення небезпеки сучасних медіа для дитини, дотримання правил спілкування в медіа; операційно-результативний із показниками: здатність проектувати креативну діяльність дітей передшкільного віку із використанням медіатехнологій; дотримання правил спілкування в медіа; дотримання правил доброчесності у використанні медіа.

3. Визначено педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, а саме: усвідомлення майбутніми вихователями необхідності формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку; наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. Задля реалізації педагогічної умови: усвідомлення майбутніми вихователями необхідності формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку, що передбачала актуалізацію опорних знань здобувачів освіти про значущість медіакультури для безпечного й повноцінного розвитку дітей. Основними формами роботи стали нестандартні лекції з використанням інтерактивних систем, практичні й самостійні роботи творчого характеру, ділові ігри, дискусії-обговорення, круглі столи, що проводилися в межах таких навчальних дисциплін на вибір, як «Інформаційно-комунікаційні технології та засоби навчання», «Сучасні педагогічні технології в закладах дошкільної освіти», «Медіаосвіта». Для педагогічної умови: забезпечення міждисциплінарних зв'язків у підготовці майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку. Означену умову реалізовано в розробленні та впровадженні змістових модулів в освітні курси: Дошкільна педагогіка (Змістовний модуль «Сюжетно-рольові ігри в ознайомленні дітей з медіазасобами»), Дитяча психологія (змістовний модуль «Вікові та психологічні особливості дошкільників у формуванні медіакультури»), Педагогіка дітей раннього віку (змістовний модуль «Розвиток дітей раннього віку

засобами медіапродукції»), Теорія та методика розвитку рідної мови дітей (змістовний модуль «Розвиток мовлення дошкільників засобом медіаосвіти»), Література для дітей дошкільного віку (змістовний модуль «Медіапродукція як засіб формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку»). Доповнення освітніх курсів сприяло отриманню нових знань, стимулювало здобувачів освіти до креативного пошуку вирішення проблем, підвищенню їх творчого потенціалу. Для реалізації педагогічної умови: наявність у майбутніх вихователів умінь у формуванні медіакультури дітей старшого дошкільного віку, яка мала на меті підготувати у майбутніх вихователів професійні уміння та навички щодо формування у дітей старшого дошкільного віку медіакультури. Її реалізація відбувалась через лекції, ділові ігри, диспути, семінари, що проводились в межах педагогічного гуртка «Рефлексуємо», організованого з метою набуття здобувачами освіти досвіду формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. На засіданні гуртка зі студентами обговорювалися такі теми: «Роль медіаосвіти в інформаційному суспільстві», «Ключові аспекти формування медіакультури», «Значення медіакультури у процесі формування сучасного дошкільника», «Медіакомпетенція».

4. Реалізація моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури дітей старшого дошкільного віку з упровадженням окреслених педагогічних умов засвідчила, що готовність майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку на достатньому рівні характерна для 17,4% майбутніх фахівців вихователів ЕГ (було 12%) та 14,7% КГ (було 13,5%), на задовільному рівні зафіксовано 25,7% студентів ЕГ (було 21,1%) і 22,8% КГ (було 21,4%), низький рівень засвідчили 56,7% майбутніх фахівців ЕГ (було 66,7 %) та 62,3 %КГ (було 64,8%).

Результати наукового пошуку свідчать про позитивну динаміку в підготовленості майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку, що свідчить про ефективність запропонованої методики й реалізованих педагогічних умов.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробленні питань

формування медіакультури батьків.

Додаток А**Анкетування для фахівців дошкільної освіти**

Шановний респонденте!

Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях.

1. Дивитися телевізор весь день шкідливо для здоров'я.

Так

Ні

2. Переглядати телепередачі дітям можна не більше 30 хвилин на день.

Так

Ні

3. Чи можна використовувати будь-який гаджет дитині (дітям) за власним бажанням?

Так

Ні

4. Чи можна дітям дивитися телевізор (смаффон, планшет) можна в темряві, лежачи й під час уживання їжі?

Так

Ні

5. Коли дитина (діти) граються іграшками або займаються, у кімнаті може працювати телевізор або комп'ютер?

Так

Ні

6. Чи варто, на Вашу думку, формувати медіаграмотність у дітей старшого дошкільного віку?

Так

Ні

7. Чи знаєте правила безпечного споживання медіаконтенту?

Так

Продовження додатку А

Ні

8. Скільки годин на день Ви використовуєте смартфон, планшет, комп'ютер?

1-3

3-4

5-6

Майже цілодобово

9. Чи фільтруєте Ви медіаконтент, який споживаєте?

Так

Ні

Інколи

10. Як часто в освітньому процесі Ви приділяєте увагу роботі з виховання основ медіакультури?

Часто

Рідко

Інколи

Завжди

11. Чи потрібно, на Вашу думку, ознайомлювати дітей з основами медіакультури?

Так

Ні

Не потрібно

12. Чи вважаєте Ви за необхідне виховувати в дитині(-тей) основ(и) медіакультури?

Так

Ні

Не можу відповісти

13. Чи обговорюєте Ви з дитиною (дітьми) зміст переглянутого контенту?

Так

Ні

Продовження додатку А

Інколи

14. Чи потрібно після перегляду телепередач(телепрограм, відеороликів) обговорювати їх із дитиною?

Так

Ні

15. Що ви розумієте під медіаосвітою та медіаграмотністю?

16. Які правила безпечного споживання медіаконтенту Ви знаєте?

17. Яких знань Вам недостатньо для правильного споживання медіаконтенту?

18. На що Ви орієнтуєтесь під час вибору медіаконтенту для сприйняття?

19. Як ви розумієте поняття «виховання у дітей старшого дошкільного віку основ медіакультури»?

20. Яких знань Вам недостатньо для виховання основ медіакультури у дітей старшого дошкільного віку?

21. З якою медіапродукцією можна ознайомлювати дітей старшого дошкільного віку?

22. На що Ви орієнтуєтесь під час вибору медіаконтенту для сприйняття дітьми?

Додаток Б

Поради батькам старших дошкільників

Пам'ятайте, безпека інтернету для дітей більшою мірою залежить особисто від вас, ніж від модераторів та адміністраторів сайтів.

1. Розташуйте комп'ютер вашої дитини в місці загальної доступності: ідальні або вітальні. Так вам буде простіше стежити за тим, що роблять діти в Інтернеті.

2. Звертайте увагу на те, які сайти відвідує дитина. Якщо у вас маленькі діти, знайтеся з Інтернетом разом. Якщо у вас діти старші, поговоріть з ними про сайти, які вони відвідують, і обговоріть, що припустимо, а що ні у вашій родині.

3. Розкажіть дітям про безпеку в Інтернеті. Ви не зможете весь час стежити за тим, що вони роблять в мережі. Їм необхідно навчитися самостійно користуватися Інтернетом безпечно і відповідальним чином.

4. Використовуйте налаштування конфіденційності та управління доступом до вашого розташування. Особливо важливо обмежувати доступ до таких даних, як ім'я, адреса або номер телефону, які дитина розміщує на загальнодоступних сайтах.

5. Зберігайте паролі в таємниці. Нагадуйте дітям, що паролі не можна нікому повідомляти.

6. Не довіряйте незнайомцям. Поясніть дітям, що не слід призначати особисті зустрічі з людьми, з якими вони познайомилися в Інтернеті, і повідомляти їм особисту інформацію, тому що незнайомці можуть видавати себе за когось, ким вони насправді не є.

7. Встановіть захист від вірусів. Використовуйте і регулярно оновлюйте антивірусне програмне забезпечення. Навчіть дітей не завантажувати файли з файлообмінних сайтів, а також не приймати файли і не завантажувати вкладення, що містяться в електронних листах від незнайомих людей.

8. Навчіть дітей відповідальної поведінки в Інтернеті. Пам'ятайте золоте правило: те, що ви не сказали б людині в обличчя, не варто відправляти йому по SMS, електронною поштою, в чаті або розміщати у коментарях на його сторінці в Мережі.

Додаток В**Мотиваційний питальник «Медіакультура/медіавиховання»*****Інструкція***

Шановний респондент! Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Прочитайте подані нижче запитання і виберіть тільки одну відповідь – «так» або «ні». Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях.

1. Медіакультура – це дар(здатність) від народження?
1. так; 2. ні.
2. Медіакультура притаманна всім людям?
1. так; 2. ні.
3. Потреба в медіаобізнаності є родовою властивістю життєдіяльності людини?
1. так; 2. ні.
4. Медіаобізнаність властива кожній людині?
1. так; 2. ні.
5. Медіаобізнаність передбачає аналіз спожитого медіапродукту?
1. так; 2. ні.
6. Чи можна виховати медіакulturну особистість?
1. так; 2. ні.
7. Медіавиховання й медіакультура – це одне і теж саме?
1. так; 2. ні.

Продовження додатку В

8. Руйнувати стереотипи – це добре?

1. так; 2. ні.

9. Медіакультура може виявлятися тільки в діяльності?

1. так; 2. ні.

10. Медіакультура передбачає медіавиховання?

1. так; 2. ні.

11. Чи можна вважати медіакультуру продовженням медіавиховання?

1. так; 2. ні.

12. Чи залежить медіакультура від рівня інтелекту людини?

1. так; 2. ні.

13. Чи доцільно виховувати медіакультуру?

1. так; 2. ні.

14. Чи потрібно цікавитись новинками медіатехнологій?

1. так; 2. ні.

15. Медіакультура передбачає аналіз спожитого контенту?

1. так; 2. ні.

16. Високий розумовий розвиток і є виявом медіавиховання?

1. так; 2. ні.

17. Чи потрібно формувати медіакультуру у дітей передшкільного віку?

1. так; 2. ні.

Продовження додатку В

18. Чи потрібна медіаосвіта в дорослому віці?

1. так; 2. ні.

19. Медіаосвіта передбачає медіакультуру?

1. так; 2. ні.

20. Медіакультура виявляється тільки індивідуально?

1. так; 2. ні.

21. Інтерес до новітніх технологій вважається медіакультурою?

1. так; 2. ні.

22. Чи потрібно опановувати новітні медіатехнології?

1. так; 2. ні.

23. Чи є необхідними компонентами медіакультури – креативність, вміння користуватись новітньою технікою?

1. так; 2. ні.

Оцінювання й інтерпретація результатів

За кожну правильну відповідь майбутні вихователі отримували 1 бал, за правильну відповідь – 0 балів. Оскільки поданий перелік складався з 23 запитань, то в результаті опитування студенти мали можливість отримати від 0 до 23 балів.

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 13 балів.

Достатній рівень – від 13 до 16 балів.

Високий рівень – понад 16 балів.

Додаток Г**Питальник для визначення рівня готовності мотиваційного компонента готовності майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку**

Шановні студенти!

Прочитайте уважно кожне твердження та визначте згоду (+), або незгоду (-) щодо кожного твердження.

Ваша думка дуже цінна для нас.

1. Я твердо переконаний, що сучасний вихователь ЗДО повинен вільно користуватись сучасною технікою.
2. Для мене важливо оперувати методикою виховання медіакультури у дітей передшкільного віку.
3. Уважаю, що потрібно використовувати медіазасоби на всіх заняттях.
4. Переконаний, що медіазасоби сприяють ефективному формуванню медіакомпетентності.
5. Упевнений, що потрібно постійно поглиблювати психолого-педагогічні знання, які потрібні для застосування медіазасобів.
6. Відчуваю, що потрібно постійно удосконалювати уміння застосовувати медіазасоби для професійного зростання.
7. Переконаний, що потрібно постійно удосконалювати уміння роботи в мережі Інтернет.
8. За можливості, я шукаю нові медіаресурси й розглядаю їх дидактичну значущість для навчання та виховання.
9. Для мене дуже важливо вільно орієнтуватись в інформаційному просторі.
10. Хочу постійно активізувати пізнавальну діяльність дітей.
11. Убачаю своє кар'єрне зростання, якщо буду впроваджувати медіазасоби в навчально-виховний процес.

Продовження додатку Г

12. Для мене важливо розвивати свій творчий потенціал.
13. Уважаю за необхідне ділитись набутим досвідом із колегами всього світу.
14. Відчуваю, що застосування медіазасобів – цікаве поле для педагогічного дослідження.
15. Для мене важливо уміти комунікувати у всесвітній мережі Інтернет.
16. Переконаний, що необхідно розпочинати розвивати критичне мислення у дітей передшкільного віку.
17. Хочу створювати заняття із застосуванням різноманітних медіазасобів.
18. Я маю бажання організувати освітній процес відповідно до індивідуальних потреб дітей.
19. Переконаний, що важливо самостійно здобувати знання для передачі їх іншим.
20. Для мене важливо навчити дітей створювати власні медіапродукти.
21. Упевнений, що потрібно вчити розуміти медіаповідомлення.

Обробка результатів діагностики

Кожна позитивна відповідь оцінюється в 1 бал.

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 12 балів.

Достатній рівень – від 12 до 15 балів.

Високий рівень – понад 15 балів.

Додаток Г**Питальник для визначення рівня усвідомлення доцільності медіаосвіти
(для дитини та для дорослих)**

Шановні студенти!

Прочитайте уважно кожне запитання та дайте на нього відповідь.

Ваша думка дуже цінна для нас.

1. Розкрийте суть терміна «медіаосвіта»?
2. Назвіть форми медіаосвіти.
3. Наведіть приклади створення власного медіаконтенту та шляхи його використання у Вашій професійній діяльності.
4. Наскільки важливим аспектом є виховання медіакультури у старших дошкільників?
5. Які, на Вашу думку, перспективи розвитку медіаосвіти в Україні?

Обробка результатів діагностики

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

Шкала оцінювання:

Низький рівень – 1-2 бали.

Достатній рівень – 3-4 бали.

Високий рівень – 5 балів.

Додаток Д**Питальник «Усвідомлення сутності понять»**

Шановний респонденте!

Просимо Вас відповісти на запитання питальника. Сподіваємося на щирість Ваших відповідей, які будуть узагальнені та використані в наукових цілях.

1. Як Ви розумієте поняття «медіаосвіта»?
2. Як Ви поясните термін «медіакультура»?
3. Як Ви розумієте поняття «медіаграмотність»?
4. Як Ви розумієте поняття «медіакомпетентність»?
5. Наскільки Ви обізнані з сучасними медійними засобами?
 А) необізнаний(-а) Б) обізнаний(-а) В) частково обізнаний(-а)
6. Чи дотримуєтесь правил спілкування в медіа?
 А) так Б) ні В) іноді
7. Які, на вашу, думку небезпеки можуть чекати на дитину під час

використання медіа?

Оцінювання й інтерпретація результатів

За кожен правильну відповідь майбутні вихователі отримують 2 бали, за правильну відповідь – 0 балів. Оскільки поданий перелік складається із 5 запитань, то в результаті опитування студенти мали можливість отримати від 0 до 14 балів.

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 6 балів.

Достатній рівень – від 6 до 8 балів.

Високий рівень – понад 8 балів.

Додаток Е**Питальник «Я і новітні медіазасоби»**

Інструкція: оцініть вираженість показника у дитини, що представлені в таблиці балами від 1 до 5. Де 5 балів – показник чітко виражений, виявляється часто; 4 бали – показник помітно виражений, але виявляється не постійно; 3 бали – показник виражений, але виявляється обмежено та неефективно; 2 бали – показник виражений слабо; 1 бал – показник виражений дуже слабо.

№	Показники	Бали
1.	Знаю техніку Т/Б при поводженні із технічними засобами	
2.	Використовую у власній діяльності сучасні технічні засоби (ПК, планшет, смартфон)	
3.	Аналізую спожитий медіаконтент	
4.	Умію поводитись із комп'ютерною технікою(ПК, планшет, смартфон)	
5.	Здатен самостійно обирати потрібний медіаконтент	
6.	Слідкую за нововведеннями в новітніх медійних засобів	
7.	У своїй діяльності часто використовую мережу Інтернет	
8.	Здатен до створення власного медіаконтенту	
	Загальна кількість балів	

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 17 балів.

Достатній рівень – від 18 до 29 балів.

Високий рівень – понад 30 балів.

Додаток Є

Креативно-діяльнісна картка перевірки медіакультури у професійній діяльності

Інструкція: оцініть показники, представлені в таблиці балами від 1 до 5. Де 5 балів – показник чітко виражений, виявляється часто; 4 бали – показник помітно виражений, але виявляється не постійно; 3 бали – показник виражений, але виявляється обмежено й неефективно; 2 бали – показник виражений слабо; 1 бал – показник виражений дуже слабо.

№	Показники	Бали
1.	Умію розпізнати творчу та креативну дитину	
2.	Умію діагностувати креативні прояви у дітей	
3.	Використовую у власній діяльності авторський медіаконтент	
4.	Я можу вільно проаналізувати медіаконтент	
5.	Використовую у власній діяльності медіаконтент	
6.	Я здатен(-а) до медіаторчості	
7.	Умію організувати креативну діяльність дітей із використанням медіатехнологій	
8.	Дотримуюсь правил доброчесності й авторського права у використанні медіа	
9.	Здатен до аналізу спожитого медіаконтенту	
10.	Володію сучасними технічними засобами (планшет, смартфон, мультимедійні системи тощо) та використовую у фаховій діяльності	
	Загальна кількість балів	

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 18 балів.

Достатній рівень – від 19 до 38 балів.

Високий рівень – понад 39 балів.

Додаток Ж**Опитування «Етикет у мережі»**

1. Оберіть правильні варіанти при роботі з електронною поштою:
 - А) Розсилайте листи з будь-якою інформацією незнайомим людям без їхнього прохання
 - Б) Завжди будьте увічливими у електронному листуванні
 - В) Використовуйте фільтри для небажаної кореспонденції
 - Г) Нікому не надавайте свій пароль, за винятком дорослих вашої родини
 - Д) Відкривайте усі вкладені файли, навіть від незнайомців
 - Е) Щоб не отримувати спам, напишіть лист-відповідь і попросіть більше не надсилати рекламу
2. Як не допустити зараження комп'ютера вірусами?
 - А) Не допускати до комп'ютера хворих людей
 - Б) Встановити антивірусне програмне забезпечення
 - В) Не скачувати файли з розширенням .exe з неперевірених джерел
 - Г) Систематично оновлювати антивірусні бази
 - Д) Не виходити в мережу Інтернет
 - Е) Не відкривати листи з вкладанням від незнайомців
3. Як діяти, якщо знайомий із соціальної мережі запрошує вас зустрітися?
 - А) обов'язково повідомити про це батькам і за їх дозволу піти на зустріч з кимось із дорослих
 - Б) обов'язково відмовитись
 - В) одразу погодитися
 - Г) піти на зустріч із кимось зі своїх друзів
4. Які протоколи Інтернету використовують для роботи із захищеними сайтами?
 - А) HTTP
 - Б) SSL
 - В) HTTPS
 - Г) SMTP

Продовження додатку Ж

5. Вибери правильні відповіді на питання: Що в Інтернеті заборонено законом?
- А) поширення нелегальних копій програмних продуктів із використанням Інтернету
 - Б) Копіювати файли для особистого користування
 - В) Розміщувати в Інтернеті фото інших без їх згоди
 - Г) Розміщувати чужу інформацію під виглядом своєї
6. Фішинг – це ...
- А) поширення нелегальних копій програмних продуктів із використанням Інтернету.
 - Б) вид шахрайства, метою якого є «виманювання» персональних даних будь-якими способами
 - В) оприлюднення (опублікування) повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору
 - Г) у перекладі з англійської означає травлю, залякування
7. Як запобігти небажаного доступу до свого комп'ютера через Інтернет?
- А) Достатньо використовувати антивірусне програмне забезпечення
 - Б) Закривати веб-браузер після кожного використання
 - В) Використовувати брандмауер
 - Г) Зателефонувати до служби підтримки
8. Що не можна повідомляти в Інтернеті?
- А) Улюблену музичну групу
 - Б) Пароль
 - В) Домашню адресу
 - Г) Паспортні дані
 - Д) Своє ім'я
 - Е) Час, коли ви з сім'єю від'їжджаєте у відпустку
 - Є) Своє хобі

Продовження додатку Ж

9. Кваліфікований ІТ-фахівець, який знається на роботі комп'ютерних систем і здійснює втручання до комп'ютера, щоб без відома власника дізнатися деякі особисті відомості або пошкодити дані, що зберігаються в комп'ютері.
- А) Програміст
 - Б) Хакер
 - В) Користувач
 - Г) Адміністратор
10. Захищеність даних та інформаційної системи від випадкових або навмисних пошкоджень і несанкціонованих посягань називається
- А) національною безпекою
 - Б) власною безпекою
 - В) інформаційною безпекою
11. Як називаються шкідливі програми, які пересилають свої копії комп'ютерними мережами з метою проникнення на віддалені комп'ютери?
- А) комп'ютерні віруси
 - Б) хробаки (черв'яки) комп'ютерних мереж
 - В) троянські програми
 - Г) рекламні модулі, або Adware
12. Виберіть надійні паролі:
- А) 123456789
 - Б) RE18ZE\$NT
 - В) password
 - Г) qwerty
 - Д) login1
 - Е) MN#jrcfyF67Z
 - Є) EC3+gHFBI
13. Чи треба розповсюджувати особисту інформацію на сайтах?
- А) Так, звичайно
 - Б) Ні, ні в якому разі
 - В) Можливо на деяких

Продовження додатку Ж

Г) Не знаю

14. Чи можна здійснювати фінансові операції через мережу Інтернет без нагляду дорослих?

А) Так

Б) Ні

В) Вагаюсь відповісти

15. Чи можна відправляти повідомлення непристойного змісту, чи ті, які мають інформацію, що може образити іншу людину?

А) Так

Б) Ні

В) Вагаюсь відповісти

16. Чи можна погоджуватись на зустрічі зі знайомими по Інтернету?

А) Так

Б) Ні

В) Можливо

17. Чи треба дивитись або переглядати сайти, що мають інформацію непристойного характеру?

А) Так

Б) Ні

18. Чи може незнання призвести до неусвідомленого завантаження файла чи небезпечного коду, що уможливить потрапляння комп'ютерного вірусу?

А) Так

Б) Ні

В) Не завжди

19. Чи можна відправляти свою фотокартку чи фотокартки родичів?

А) Ні, так не можна робити взагалі

Б) Так, а чому б ні

В) Зважаючи на те, хто надає запит

Продовження додатку Ж

20. Чи потрібно повідомляти батьків, старших друзів у разі отримання інформації, що змусить почуватись некомфортно чи має характер залякування?

А) Так

Б) Ні

21. Чи треба вважати все, що в Інтернеті, чи про що читають – є правдою?

А) Ні

Б) Так

В) Кожному по-своєму

22. Чи треба завжди радитись перед здійсненням покупки в Інтернеті?

А) Ні

Б) Так

23. Інтернет – це?

А) система сполучених комп'ютерних мереж, що базуються на комплекті Інтернет-протоколів.

Б) мережа, у якій тільки можна відвідувати сайти для знайомств та розваг

24. Чи любиш ти сидіти на сайтах, які привертають увагу?

А) Так

Б) Ні

В) Залежно від настрою

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 13 балів.

Достатній рівень – від 14 до 19 балів.

Високий рівень – понад 20 балів.

Додаток 3**Опитування «Доброчесність у мережі»**

1. Доступність із найвіддаленіших куточків планети до єдиного інформаційного простору найповніше забезпечує:
 - А) Реклама
 - Б) Преса
 - В) Телебачення
 - Г) Інтернет
2. Право вільно висловлювати свої думки це:
 - А) свобода віросповідання
 - Б) свобода совісті
 - В) свобода творчості
 - Г) свобода слова
3. Закон «Про доступ до публічної інформації», в Україні прийнято у:
 - А) 2011
 - Б) 2014
 - В) 2015
 - Г) 2018
4. Наявність чого із перерахованого в медіатексті рекомендують уважати ознакою його достовірності:
 - А) Двох або більш джерел інформації
 - Б) Даних соціологічних досліджень
 - В) Цитат з офіційних документів
 - Г) Коментарів експертів
5. Мас-медіа формує в суспільстві:
 - А) менталітет людини
 - Б) громадську думку
 - В) громадський інтерес
 - Г) відсутність здатності мислити

Продовження додатку 3

6. Основна відмінність соціальної реклами від інших її видів:
- А) Не розрахована на отримання прибутку в кінцевому результаті.
 - Б) Створюється задля використання в політичній боротьбі
 - В) Спрямованість на широкі кола населення
 - Г) Фінансування благодійними організаціями або державою
7. Контроль держави за мас-медіа – це:
- А) Лобізм
 - Б) «Джинса»
 - В) Реклама
 - Г) Цензура
8. Що таке медіа (мас-медіа)?
- А) Комунікаційні засоби суспільного мовлення
 - Б) Радіо, телебачення, преса, книги
 - В) Канали й інструменти, що використовуються, щоб зберігати й поширювати інформацію
 - Г) Телевізійні канали, що зберігають, обробляють і поширюють інформацію
9. Масова комунікація – це:
- А) Репортажі, публікації, блоги, інтерв'ю
 - Б) Збирання і поширення інформації через спеціальні канали
 - В) Поширення інформації через радіо, телебачення, інтернет
 - Г) Четверта влада в суспільстві
10. Яким є вплив медіа на людину і суспільство?
- А) Медіа не впливають на людину і громадську думку
 - Б) Медіа впливають на людину і формують громадську думку
 - В) Медіа вводять до обігу інформацію, яку потребує суспільство
 - Г) Людина і суспільство перебувають під повним контролем медіа
11. Назвати основну відмінність соціальної реклами від інших її видів

Продовження додатку 3

- А) Створюється задля використання в політичній боротьбі
- Б) Не розрахована на отримання прибутку
- В) Спрямованість на широкі кола населення
- Г) Фінансування благодійними організаціями або державою

12. Чи може бути обмежене право на свободу слова?

- А) Не може бути обмежене, тому що це обмеження демократії
- Б) Не може бути, оскільки медіа повинні писати і фільмувати будь-що
- В) Може бути обмежене вищими органами влади через підзаконні акти
- Г) Може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку

Шкала оцінювання:

Низький рівень – менш, ніж 4 бали.

Достатній рівень – від 5 до 8 балів. Високий рівень – понад 8 балів.

Додаток И**АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНА ВПРАВА «ШЛЯХ ДО МЕТИ»**

Завдання: намалюй (зліпи, побудуй) шлях до мети для свого героя з безліччю перешкод.

Героєм може бути сама дитина, інша людина або казковий персонаж. У героя обов'язково повинна бути мета – навіщо він долає всі ці труднощі (скарби, будинок, друг)? Шлях героя зазвичай пролягає через весь лист, і чим більше ви намалюєте перешкод – тим краще!

Коли малюнок завершено, важливо обговорити кожну перешкоду: як саме герой зможе її подолати. Важливо, щоб герой сам долав їх (ліз, стрибав, плив, бився) і не користувався казковими способами начебто чарівної палички або шапки-невидимки.

Добре, якщо ви зможете придумати 2-3 способи подолання кожної перешкоди, дорослий може пропонувати свої варіанти. Остаточне рішення залишається за дитиною. І, звичайно, бажано було б намалювати на цьому малюнку, як герой долає всі перешкоди!

Додаток І

Акт
про впровадження результатів дослідження
Хрінника Євгена Олександровича з теми «Підготовка майбутніх
вихователів до формування медіакультури у дітей старшого
дошкільного віку»
за спеціальності 012 – Дошкільна освіта

Впродовж 2020-2022 рр. в освітньому процесі КЗ «НІКОПОЛЬСЬКОГО ФАХОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ» ДОР» була впроваджена експериментальна методика Хрінника Євгена Олександровича.

Зміст експериментальної методики спрямований на підготовку майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. Результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження були апробовані в освітньому процесі, а саме: розробка елективного курсу «Медіакультура», а також робота позанавчального гуртка.

Дослідником була проведена науково-методична робота щодо ознайомлення викладачів з умовами підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей передшкільного віку. Результати дисертаційного дослідження засвідчили у студентів володіння медіакомпетентністю та отримали схвальні відгуки від викладачів фахових методик дошкільної освіти.

Результати дослідження автора були представлені на регіональних, Всеукраїнських та Міжнародних науково-практичних конференціях.

Вважаємо, що матеріали дисертаційної роботи є актуальними, мають вагомое теоретичне та практичне значення у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта».

В.О. Директорка

НАТАЛІЯ ШЕВЧУКОВА

УКРАЇНА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ»

09107, м. Біла Церква
вул. Ярослава Мудрого, 37

тел. (4563) 9-05-77, факс 9-92-41
E-mail: gpkoledg@ukr.net

№ 01-30/429

Акт

**про впровадження результатів дослідження
Хрїника Євгена Олександровича з теми «Підготовка майбутніх
вихователів до формування медіакультури у дітей старшого
дошкільного віку»
за спеціальності 012 – Дошкільна освіта**

Впродовж 2021-2022 рр. в освітньому процесі Комунального закладу Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж» була впроваджена експериментальна методика Хрїника Євгена Олександровича.

Зміст експериментальної методики спрямований на підготовку майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку. Результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження були використані в навчально-виховному процесі, а саме: апробовані матеріали елективного курсу «Медіакультура»; система самостійних завдань по формуванню у студентів навичок медіакомпетентності, медіаграмотності.

Впровадження експериментальної методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку здійснювалася викладачами при викладанні навчальних предметів професійно-теоретичної підготовки та професійної підготовки: «Вступ до спеціальності», «Дитяча психологія», «Дошкільна педагогіка», «Інноваційні технології в дошкільній освіті». Кожен курс доповнився новими відповідними темами. В результаті впровадження матеріалів дисертаційного дослідження Хрїника Є. О. спрямоване на удосконалення професійних компетентностей студентів на основі впровадження і використання активних методів навчання, дослідно-орієнтованого навчання, проблемного навчання; наповнення змісту професійно-орієнтованих дисциплін матеріалом, що носить інноваційний та перспективний характер відповідно з вимогами освітнього процесу.

Продовження додатку І

Вважаємо, що матеріали дисертаційної роботи є актуальними, мають вагомe теоретичне та практичне значення у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта».

**Завідувач кафедри педагогіки
і психології дошкільної та
початкової освіти, кандидат психологічних наук,
відмінник освіти України,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист**

Тетяна ПАНЧЕНКО

*Згідно з вказівкою кафедри
В. Іванюк 14.08.2016*

Тетяна Панченко